

AGJËRIMI DHE TEMPERATURAT E LARTA

Nëpërmjet agjërimit synohet të frenohet nefsia nga dëshirat e ethshme, të ndahet nga gjërat me të cilat është mësuar dhe të ulët furia e tij epihore, kjo si një mënyrë kalitjeje për arritjen e të gjithë faktorëve, që i japin lumturi e kënaqësi dhe për pranimin e gjithë asaj që e bën të dëlirë, gjë prej së cilës rrjedh jeta e tij e amshuar. Uria dhe etja që shkakton agjërimi e thyjnë furinë dhe vrullin e nefsit të njeriut dhe i kujtojnë atij gjendjen e të varfërve barkzbraur. Përmes ngushtimit të rrugëve të ushqimit dhe të pijes, domethënë përmes pakësimit të vlerave ushqyese të trupit, agjërimi bën që të ngushtohen shtigjet dhe linjat e lëvizjes së shejtanit në trupin e njeriut. Agjërimi i përmban organet e njeriut, që të mos lëshohen nën efektin e energji të tyre të natyrshme pas gjërave që i dëmtojnë, në jetën e këtushme apo në jetën tjetër. Ai e qetëson çdo organ e çdo gjymtyrë, i mposht tekat e trillet dhe e vë nën kontroll çdo pasion. Ai i vendos frerë nefsit. Kështu pra agjërimi është freri i njerëzve të devotshëm, mburoja e luftëtarëve dhe stërvitja e punëmirëve dhe të dashurve të Allahut. Midis të gjitha punëve agjërimi i përket vetëm Allahut të Lartësuar, pasi agjëruesi nuk bën gjë, por heq dorë nga dëshira, pasioni, ushqimi dhe pija veçse për hir të Zotit, të adhuruarit të tij. Në thelb agjërimi është braktisje e ëndjeve të nefsit dhe gjërave që ai i pëlqen, duke i dhënë përparësi dashurisë ndaj Allahut dhe kënaqësisë së Tij. Në këtë kuptim, agjërimi është sekret ndërmjet robit dhe Zotit të Tij, një sekret ky që nuk e vështroi askush tjetër veç Tij. Njerëzit mbase e shikojnë që agjëruesi i ka lënë gjërat e dukshme që e prishin agjërimin, por faktin që ai e ka lënë ushqimin, pijen dhe plotësimin e dëshirës për hir të të adhuruarit të Tij, nuk e vështroi dot asnjë njeri, dhe në fakt ky është realiteti i agjërimit.

Përveç kësaj agjërimi ka një ndikim të çuditshëm si në mbrojtjen e pjesëve të dukshme të trupit, edhe në mbrojtjen e fuqive dhe energji të tij të brendshme. Ai është një dietë për mbrojtjen e organizmit nga lëndët e dëmshme, të cilat kur dominojnë në të bëjnë që të mos funksionojë mirë. Kjo dietë gjithashtu shërben edhe për nxjerrjen e lëndëve të dëmshme, të cilat pengojnë shëndetin e mirë. Kështu, agjërimi ruan shëndetin e zemrës dhe të pjesëve të trupit. Ai u kthen atyre atë që ua kanë rrëmbyer duart e dëshirave dhe të epsheve.

Buhariu dhe Muslimi sjellin hadithin e transmetuar nga Ebu Hurejra se Pejgamberi, sal-lallahu alejhi ue selem, ka thënë: *“Allahu i Lartësuar ka thënë: “Çdo punë njeriu mund ta bëjë për të plotësuar dëshirën e nefsit të vet, përveç agjërimit, pasi ai më përket vetëm Mua dhe Unë e shpërblej për të. Agjërimi është mburojë. Kur ndonjëri prej jush të jetë me agjërime, atë ditë nuk duhet ta fëlliqë gojën dhe nuk duhet të bërtasë, edhe nëse ndonjëri e shan apo e mallkon, le t’i thotë: unë jam agjërues. Betohe në Atë që ka në dorë shpirtin tim, era e gojës së agjëruesit është më e këndshme tek Allahu në Ditën e Gjykimit, sesa era e miskut. Agjëruesi ka dy gëzime: në kohën e çeljes gëzohet me çeljen dhe kur të takohet me Allahun do të gëzohet me shpërblimin e agjërimit që pati bërë”.*

Në këto vite muaji i ramazanit vjen në një kohë kur nga njëra anë lakuriqësia dhe të gjitha format e joshjes për lidhje të paligjshme janë të përhapura tej mase, dhe nga ana tjetër shumë të rinj e të reja e kanë të vështirë martesën, kështu që në pamundësi për martesë agjërimi duhet të shihet edhe si një mënyrë mjaft e efektshme për shuarjen e zjarrmisë së epshit, sikurse e ka rekomanduar edhe vetë Pejgamberi në një hadith të vërtetë.

Secili prej nesh, në vend që ta presë me ndrojtje ardhjen e Ramazanit në stinën e nxehtë, duhet ta shohë atë si një mundësi për të maksimalizuar realizimin e objektivave të agjërimit, që u përmendën më sipër, pasi koha është shumë e përshtatshme.

Atëherë logjika e shëndoshë dhe natyra e drejtë dhe e pastër (fitra) dëshmojnë për dobitë e agjërimit, kështu që ligjësimi i tij është një mëshirë e një mirësi e madhe ndaj nesh, për të cilat duhet të tregohemi mirënjohës ndaj Allahut, duke u përmbajtur jo vetëm nga gjërat që e prishin agjërimin, por dhe nga ato gjëra që cenojnë përsosjen e tij.

Në emër të redaksisë: Ismail BARDHOSHI

AKTUALE

Sarkozi dhe shamia **3-4**

KËNDI IM

Muaji i kuranit po afron **5-10**

Zhvillimi i një kulture të bamirësisë **10-11**

Fshehtësitë e agjërimit **12-14**

Shkaqet e ndihmës së Allahut **15-18**

AKIDE

Ju tregoj diçka për sufizmin
(pjesa e dytë) **19-24**

FIKH

Mesele të rëndësishme rreth ramazanit dhe agjërimit **25-28**

AVANCIMI PERSONAL

Preokupimet e njerëzve të mëdhenj **29-31**

LIBRI

Xhamitë e Tiranës në një libër dygjuhësh **32-33**

FAMILJA

Gatuaj duke përmendur Allahun **34-36**

Zemrat e vogla **37-39**

Me agjërim përmirësohet vetja
dhe familja **40-43**

TEFSIR

Agjërimi i mirëfilltë,
veçoria e muslimanëve **44-48**

HADITH

Gënjeshtra në Ramazan **49-51**

BOTA ISLAME

Republika e Gabonit **52**

Republika e Gambias **53**

FETVA DHE KONSULTIME

Gjëra që nuk e prishin agjërimin **54-56**

HISTORI

Allahu të mëshiroftë o i biri i xhibrinit **57-60**

REDAKSIA

Omer BERISHA – kryeredaktor

Anëtarë të redaksisë:

Ahmed KALAJA, Bekir HALIMI, Agim BEKIRI, Driton LEKAJ, Ali SHABANI, Ismail BARDHOSHI,
Talha KURTISHI, Bledar HAXHIU, Sedat SHABANI, Agron TERZIQI, Lulzim SUSURI, Genc PLUMBI, Zeki ÇERKEZI,

Enver AZIZI, Bashkim BAJRAMI, Bilal TEQJA.

Bashkëpunëtorë: Ekrem AVDIU dhe ENIS RAMA

Roald HYSA – redaktor gjuhësor

Halil BERISHA – redaktor teknik

Dorlir KRAJA (ENSARTDESIGN Studio) - ballina

Sedat RAMADANI - shpërndarje dhe marketing

Boton: AlbIslam

Adresa: rr: 110 nr: 5 | Çarshia e vjetër | Shkup 1000

email: albislam@gmail.com

sms: +389 75 436 718 | fax&tel: +389 2 3230 827

Revista është e regjistruar pranë Agjencisë për

Informata të Maqedonisë nr. 02-124/2

ISSN: 1409-6250

Tirazhi: 2000

ABONIMI NJË VJEÇAR

Për Maqedoni: 600 den, Jashtë vendit: 20 euro
(në çmim janë të përfshira edhe harxhimet postare)

e-mail: albislam.abonues@gmail.com

ALBISLAM DOOEL

Xhirollogaria: 300000002770453

Komercijalna Banka A. D. – Skopje

Numri tatimor: 4030008038784

Abonimet me euro mund t'i bëni online nëpërmjet shërbimit
PAYPAL. Të dhënat mund t'i gjeni në www.revista-albislam.com

SARKOZI DHE SHAMIA

Por Sarkozy për momentin po vazhdon me armiqësinë që i shpalli Islamit qysh nga koha kur ishte ministër i punëve të brendshme të Francës. Ai atë kohë u mundua të nxjerri një ligj, i cili e ndalonte mbulesën nëpër shkolla për nxënëset dhe mësueset

DR. MUHAMED JAHJA

Kohëve të fundit kryetari i Francës Nikolla Sarkozy duke u bazuar në trimërinë e tij shpalli armiqësi ndaj kultivimit të shamisë në Francë. Ai mbajti një fjalim në parlamentin francez ku mes të tjerash tha: Duhet të formohet me shpejtësi një grup parlamentar, i cili do të sjelli një ligj për ndalimin e perçes në tokat franceze. Këtë e them nga arsyeja se shamia është

bërë një problem i madh, i cili rrezikon shtetin dhe popullin francez. Kështu që ligji duhet të studiohet mirë që ky element fetar të zhduket dhe mos të ketë kultivim tek shoqëria muslimane në Francë. Dukuria e mbajtjes së perçes është përmendur edhe në një revistë perëndimore, ku thuhet se kultivimi i nikabit është element, i cili meriton të lavdërohet dhe se askush nuk ka diçka kundër tij. Por Sarkozy për momentin po vazhdon me armiqësinë që i shpalli Islamit qysh nga koha kur ishte ministër i

punëve të brendshme të Francës. Ai atë kohë u mundua të nxjerri një ligj, i cili e ndalonte mbulesën nëpër shkolla për nxënëset dhe mësueset. Kjo bëri që shumë njerëz ta ngrejë zërin për këtë çështje. Kryetari i Amerikës Barak Obama në një fjalim që mbajti para një muaji në universitetin e Kairos tha: Gruaja muslimane është e lirë që ta mbajë mbulesën ku të dëshirojë, sepse ajo është e drejta e saj, të cilën nuk ia mohon dot askush. Kjo ishte një grusht për Francën e në veçanti për Sarkozinë, i cili ishte shpikës i këtij ligji. Kjo e detyroi Sarkozinë, që të udhëtojë enkas për në Egjipt, duke kërkuar fetva nga dijetarët e Ez'herit dhe të tjerëve, që të gjejë mbështetje për praktikimin e këtij ligji, i cili do të jetë në interes të Francës.

Disa analistë thonë se me një vendim të tillë Sarkozy dëshiron t'i kundërvihet atyre që kundërshtojnë partinë e djathtistëve, e cila erdhi në pushtet para ca kohësh. Mirëpo një koment i tillë nuk përputhet me të vërtetën. Këtë e them duke pasur parasysh se Sarkozy qysh herët si thamë më parë, kur ishte ministër i punëve të jashtme të Francës pat krijuar armiqësi ndaj islamit dhe muslimanëve në Francë. Ndërsa laicizmi në Francë është dominues dhe vepron në të gjithë shoqërinë e në veçanti dëshiron të përfshijë edhe atë muslimane. Por në Francë problemi nuk është që të dominojë laicizmi, qëllimi i vërtetë është krishterizimi i kulturës perëndimore, me pretekst se elementi bazë i besimit të tyre është krishterimi dhe jehudizmi, dhe ata kanë frikë që mos të ndikon tek ata kultura e lindjes, gjegjësisht Islamit, duke pasur parasysh se ata kanë një përvojë të tillë me të kaluarën, kur muslimanët depërtuan në Evropë si bartës të kulturës islame.

Pra, ne nuk jemi duke u përballuar me çështje të vogla dhe sekondare, apo na

“...Por në Francë problemi nuk është që të dominojë laicizmi, qëllimi i vërtetë është krishterizimi i kulturës perëndimore...”

duhet ta ruajmë shaminë dhe perçen. Kështu jemi para një sfide të madhe, e cila synon largimin e Islamit nga Franca. Krahas mbulesës dhe perçes kemi edhe disa çështje të tjera, të cilat janë edhe më të rrezikshme për ne, ku ata përpiqen për të dominuar nëpër xhami, ku mundohen të dinë me hollësi, se çfarë flitet dhe çfarë veprohet në to, duke themeluar institucione që përcjellin aktivitetet e muslimanëve atje.

Një element të tillë e gjejmë edhe në disa shtete të tjera të Evropës, si në Gjermani, Itali, Spanjë etj., nën justifikimin, i cili quhet afrim apo bashkim i kulturave. Me këtë veprim ata nuk synojnë diçka që është pozitive, por qëllimi është që muslimanët të zhvishen nga kultura e tyre autoktone dhe të stolisen me një kulturë krejtësisht tjetër, ku të bëjnë një jetë evropiane, e cila nuk njeh fe, moral, edukatë etj., por ajo shikon vetëm zhvillimin dhe përparimin industrial. Me këtë bashkim kulturash nuk nënkuptojmë pos një shkrirje në shoqërinë evropiane, e cila nuk është pozitive por shkrirje e identitetit, besimit dhe e kulturës në përgjithësi për muslimanët. ■

Përktheu: Enver AZIZI

MUAJI I KURANIT PO AFRON

Urtësia e përzgjedhjes së Ramazanit, si koha më e përshtatshme për të qenë çasti kur i drejtohet shpirtit, sepse rregullimi fillon me majën dhe nga anët tona thuhet: “Peshku qelbet nga koka”. Me rregullimin e shpirtit kemi rregulluar edhe kokën

SHKRUAN: AHMED KALAJA

Me emrin Tënd të bekuar, mëshirën Tënde të pakufizuar me lutjen time për Muhamed Mustafanë për të bekuar atë dhe familjen e tij të nderuar dhe shokët e tij të pakrahasuar! Duke shpresuar shpërblimin Tënd për Ditën e amshuar po e nis këtë shkrim për Ramazanin, muajin e madhëruar dhe për Kuranin e Lartësuar. Në muajin e Ramazanit ka zbritur Kurani, pra, i takon të ketë një pozitë disi më të veçantë te Zoti ky muaj në krahasim me muajt e tjerë. Kështu që ai mund të quhet me të vërtetë muaji i Kuranit. Po në të gjithë muajt është zbritur dhe lexohet Kurani; ç’e bën Ramazanin të jetë ndryshe prej tyre?

Jakubi alejhi selam kishte dymbëdhjetë djem njësoj si dymbëdhjetë muajt e vitit e pavarësisht se të gjithë bijtë ishin të Jakubit, ama asnjëri prej tyre s’kishte pozitën e Jusufit. Analogjia është njësoj dhe me muajin

e Ramazanit, në krahasim me muajt e tjerë dhe besoj se do të më mbështetësh edhe ti kur të mësosh një fakt të rëndësishëm në vijim. Jo vetëm Kurani, por edhe libra të tjerë qiellorë kanë zbritur në Ramazan. Madje për këtë ka një thënie autentike të Muhamedit *alejhi selam*, ku thuhet shprehimisht: “*Natën e parë i zbritën Fletushkat (suhufet) Ibrahimit, natën e gjashtë i zbriti Teurati Musait, natën e trembëdhjetë i zbriti Inxhili Isait, natën e tetëmbëdhjetë zbriti Zeburi mbi Dautin dhe në të njëzet e katërtën zbriti Kurani.*” Sahih el Xhami’ nr. 1509.

Atëherë Ramazani është koha më e volitshme për të nisur shpalljet hyjnore? Kush të jetë urtësia e kësaj pune?

Mesa duket duhet të kthehemi diku më herët te krijimi i njeriut, te kjo mrekulli e pashembullt e Zotit. Ekuilibrimi dhe balancimi janë bazat e krijesës së përkryer të Zotit. Në momentin që ky ekuilibër prishet njeriu kalon në krijesën më të shpifur, më të

shëmtuar me të gjitha domethëniet që mund të paramendohen rreth këtij togfjalëshi. Ekuilibrimi në të gjitha domethëniet që përmban kjo fjalë, në lidhje me raportet Krijues e krijesë, në lidhje me raportet materie-shpirt, në lidhje me raportin individ-shoqëri etj.

Pikërisht tek ai i mesit shpirt-materie janë ndërlidhur dhe koordinuar të tjerat. Për këtë arsye ky Libër mbi të gjitha i drejtohet shpirttrave e zemrave, sepse vetëm atëherë dhe vetëm atëherë do të kemi njeriun për të cilin flitet në Kuran: **“...I Cili e krijoi njeriun dhe e ekuilibroi.”** Sure 82-7. Për të cilin është thënë: **“E krijuam njeriun në formën më të bukur.”** Sure 95-4. Si dhe në hadithin e Profetit *sal-allahu alejhi ue selem*: **“Jepi gjithsecilit atë që meriton”**. Sahih . Njeriu nuk u krijua për të jetuar në Tokë vetëm për një kohë të shkurtër, por u krijua për të qenë në të udhëheqës e prijës deri sa të ketë jetë. Rrjedhimisht edhe orientimi duhet të ishte i përhershëm dhe për këtë arsye u dërguan vazhdimisht të dërguarit, derisa u vulosën me të fundit Muhamedin *sal-allahu alejhi ue selem*, për këtë arsye vazhdoi edhe shpallja derisa u mbyll me Kuranin.

Mirëpo duke qenë se feja e Zotit është një, pavarësisht se misionarët janë ndryshuar kohë pas kohe qëllimi është një e si pasojë trajtimi i “atij” që i është dedikuar ka qenë i njëjtë te të gjithë Profetët. Kjo është urtësia e përzgjedhjes së Ramazanit, si koha më e përshtatshme për të qenë çasti kur i drejtohet shpirtit, sepse rregullimi fillon me majën dhe nga anët tona thuhet: **“Peshku qelbet nga koka”**. Me rregullimin e shpirtit kemi rregulluar edhe kokën me të cilën orientohet njeriu normalisht, studiuesi i fesë e kupton këtë gjë shumë shpejt.

“Muaji i Ramazanit në të cilin është zbritur Kurani.” Sure 2-185.

Ngaqë dallimi mes të udhëzuarit dhe jo të udhëzuarit është si shembulli i të gjallit me

“...E si pasojë jeta dhe të jetuarit nën hijen e Kuranit ka një kuptim tjetër që e di vetëm ai që e ka shijuar...”

të vdekurin erdhi libri i orientimit të shpirtit për t'i dhënë jetë pikërisht njeriut të pajetë: **“A nuk e ke parë ti, o Muhamed shembullin e atij që ishte i vdekur dhe ne i dhamë atij jetë dhe dritë që të ecë në mes të njerëzve”**. Sure 6-122. Në mënyrë që shpirti ta pranojë udhëzimin në muajin kur shpirti është më i predispozuar për të pranuar ushqimin e shpirtit, sepse mungon ajo që mund ta hutojë, barku dhe angazhimi me mbushjen e tij më shumë se me çdo gjë tjetër, sepse janë momente kur njeriu reflekton dhe kupton, se mund të jetohet duke ngrënë qoftë edhe një herë apo dy herë në ditë. Po diçka tjetër më e rëndësishme që duhet të ushqehet është shpirti, i cili mund të ushqehet vetëm me fjalën e Allahut. Për këtë arsye menjëherë pas asaj që Zoti tha me lart shton duke na thënë:

“Kurani është udhëzim për njerëzimin, shumë i qartë dhe sqarues i orientimeve hyjnore për të rregulluar jetën e kësaj bote dhe të botës tjetër.” Sure 2-185.

“Në këtë libër s’kemi lënë gjë që i nevojitet njeriut për t’u lumturuar në të dy jetët, veçse i kemi dhënë orientimin e duhur.”, thotë diku tjetër Zoti i Madhëruar. Sure 18-54.

I madhi Zot tregon çudi në Kuran, kur qafirët nuk reshtin së kërkuari mrekulli Profetit *alejhi selam* e Zoti u përgjigjet atyre duke u thënë: **“A nuk ju mjafton atyre se Ne (Zoti flet për veten e TIJ në shumës duke e madhëruar veten e Tij) ju zbritëm Librin që ju lexohet vazhdimisht.”** Sure 29-51. Për këtë arsye edhe njeriu është shumë më i

predispozuar për ta lexuar dhe për t'u prekur prej tij pikërisht në Ramazan. Me të drejtë është transmetuar se: *"Për çdo vit vinte krye-engjëlli Xhibril tek i dashuri i Zotit dhe i Dërguari i Tij për ta përsëritur Kuranin në Ramazan e në Ramazanin që ai ndërroi jetë e përsëritën së bashku dy herë."* Sahih. Sahabet dhe **të parët tanë** në Ramazan e bënë hatmen e tërë Kuranit nga një deri në dhjetë herë për të mos përmendur pastaj edhe raste disi të habitshme dhe të çuditshme për njerëzit e kohës së sotme, si Ebu Hanife apo Shafiu Allahu i mëshiroftë. Në Ramazan shtohet një lloj namazi që s'është si namazet e tjera gjatë gjithë vitit e ai quhet Kijam, ose Teravih dhe gjëja më specifike e këtij namazi është pikërisht leximi i Kuranit. Burrat e moçëm të këtij umeti në Ramazan i ndërprejnë mësimet e tyre dhe i udhëzonin nxënësit e tyre për t'u marrë me Kuranin, si imam Maliku rahimehullah. Katade çdo javë bënte hatme, ndërsa në Ramazan në çdo tre ditë. Zuhriu thoshte se ky muaj është ushqim për të varfrit dhe lexim Kurani. Sepse ai është mirësia më e madhe e Zotit me të cilën gëzohet besimtari: ***"Thuaj me mirësitë e Allahut dhe me mëshirën e Tij, me to le të gëzohen besimtarët, padyshim se kjo është më mire se ajo që mbledhin mohuesit prej thjesht mirësive të kësaj bote."*** Sure Junus-58.

Këndimi i Kuranit është pasuria më e mirë, se konvertohet në dritë e besim, dhe kapital i pakonvertueshëm e si pasojë do të ndodhë Ditën e Gjykimit ndërmjetësimi i Kuranit dhe i agjërimit. Në një hadith thuhet: *"Kurani dhe agjërimi do të ndërmjetësojnë tek Allahu në Ditën e Gjykimit. Kurani do të thotë: "O Zot im s'e lashë që të flejë i qetë, kështu që më lejo të jem ndërmjetësuesi i tij sot?".* Zot i lejon. Agjërimi do të thotë: *"Zoti im e ndalova nga ushqimi dhe qejfet e tekat e tij, kështu që më*

lejo të jem ndërmjetësuesi i tij sot?" Zot i lejon. Sahihul Xhami' 3882.

Shpirti është më i pastruar gjatë Ramazanit dhe më i mirë, sepse është për një kohë të gjatë në adhurim dhe kjo ndodh për ditë me radhë, kështu që ky shpirt meriton gjënë më të mirë që është vetë fjala e Allahut: ***"Allahu e shpalli të folmen më të mirë, librin, të ngjashëm në mrekulli, të përsëritur herë pas herë*** (me këshilla e dispozita), ***që prej dëgjimit të tij rrëqethen lëkurat dhe zemrat e tyre. Ky (libër) është udhëzim i Allahut, me të udhëzon atë që do. E atë që Allahu e le të humbur, për të nuk ka ndonjë udhëzues."*** Sure Zumer 23. E si pasojë jeta dhe të jetuarit nën hijen e Kuranit ka një kuptim tjetër që e di vetëm ai që e ka shijuar, ndërsa ai që ka shijuar s'gjen dot gjë tjetër që mund ta zëvendësojë apo që mund ta konkurrojë. Mirësi dhe begati që njerëzit sado që të dëshironin ta falënderonin Zotin, nuk do të mund ta falënderonin, për këtë arsye Ai vetë e lavdëron Vetën e tij, kur thotë: ***"Falënderimet i takojnë Allahut, që i zbriti robët të tij Librin dhe në të s'bëri kundërshtime."*** Sure Kehf, 1.

Mirësia që të bën ta shijosh jetën ndryshe dhe jo më kot është quajtur shpallja që i është dhuruar Muhamedit "Shpirti", që do të thotë se është si shpirti për jetën, dhe se shpirti s'mund të orientohet ndryshe veçse nëpërmjet tij: ***"Ne kështu të shpallëm ty, o Muhamed shpirtin nga ana jonë. Ti nuk e dije se ç'është Libri, as besimi, po ne e bëmë dritë me të cilën udhëzojmë kë të dëshirojmë prej robërve tanë. Padyshim që ti (o Muhamed) i udhëzon njerëzit për në rrugë të drejtë."*** Sure Shura 52. Mjafton që Zot i Madhërishtëm e cilëson duke thënë: ***"Juve ju erdhi nga Allahu dritë, dhe libër i qartë. Allahu e vë me atë*** (me Kuranin) ***në rrugët e shpëtimit atë që ndjek kënaqësinë e tij dhe me ndihmën e Tij i nxjerr ata prej errësirave në dritë dhe i udhëzon në një***

rrugë që është e drejtë.” Sure Maide 15-16. Dritë, e kujt s’i jep Zoti dritë do të jetë përgjithmonë në terr. Po mos të harrojmë, se tek ky Libër, në madhësinë dhe hijen e tij, forcën që ka ai mund ta mbajë vetëm një zemër e mbushur me besim dhe iman, se ky libër është aq i fuqishëm dhe madhështor, saqë e mbartin vetëm zemra të tilla, sepse ky Kuran është: **“Sikur me këtë Kuran të lëviznin malet apo të çahet toka, apo t’ju flitej të vdekurve do të ishte i denjë. Allahut i takon gjithçka.”** Ishte pikërisht ky libër me këto attribute e këtë fuqi, që bëri mrekulli në historinë njerëzore, duke qenë zhvillimi dhe teknologjia borxh i kësaj shpallje hyjnore.

“Sikur ta kishim zbritur këtë Kuran mbi një mal do ta shihje të strukur e të çarë prej frikës së Zotit, ky është një shembull që Ne ua japim njerëzimit në mënyrë që ata të logjikojnë.” Sure Hashr -21, sepse: **“Ky Kuran udhëzon dhe orienton për atë që është më e mira, më e përkryera.”** Sure Isra 9, e Ramazani padyshim është koha më e efektshme. Në një nga hadithet e bukura të Profetit sal-allahu alejhi ue selem thuhet: **“Lexoje Kuranin, se ai është shpirti yt në qiell e përmendja jote në tokë.”** Sahihul Xhami 2543. Kurani është shërimi dhe kurimi i çdo sëmundje të pashpresë për shkencën dhe teknologjinë bashkëkohore: **“Ne zbritëm prej Kuranit shërim dhe mëshirë për besimtarët.”** Sure Isra-82.

A e ke pyetur veten pse është kaq i rëndësishëm ky libër në përgjithësi e në Ramazan në veçanti? Po ashtu do të ishte edhe leximi i tij, ose më mirë do të thoshim meditimi rreth tij, sepse gjithmonë ky është qëllimi në tërësi, kur në tekste thuhet: **“leximi i Kuranit”**, **“Libri i Allahut është litari i Zotit në tokë deri në qiell.”** Sahih el Xhami’ 4473. Leximi i Kuranit të jep rastin të shoqërohesh me Melaiket: **“Ai që e lexon Kuranin mirë dhe rrjedhshëm sipas rregullave do të jetë me Melaiket e nderuar,**

“Ishte pikërisht ky libër me këto attribute e këtë fuqi, që bëri mrekulli në historinë njerëzore, duke qenë zhvillimi dhe teknologjia borxh i kësaj shpallje hyjnore...”

ndërsa ai që e lexon me vështirësi ka shpërblim të dyfishtë.” Buhariu.

Ai është:

I rëndësishëm, sepse nëpërmjet tij ti komunikon drejtpërdrejt me Zotin tënd.

I rëndësishëm, sepse është fjala e Zotit tënd për ty.

I rëndësishëm, sepse ai është udhëzimi yt.

I rëndësishëm, sepse ai është matësi i besimit tënd.

I rëndësishëm, sepse ai të forcon besimin, e rrit dhe e zhvillon atë.

I rëndësishëm, sepse ai është garancia jote në këtë botë.

I rëndësishëm, sepse ai është garancia jote në varr.

I rëndësishëm, sepse ai do të jetë argument për ty ose kundër teje.

I rëndësishëm, se ai do të jetë dëshmi për ty ose kundra teje.

I rëndësishëm, se ai bashkë me agjërimin ndërhyjnë te Zoti për të ndërmjetësuar.

I rëndësishëm, që të shpëtosh nga tmerret e Ditës së Gjykimit.

I rëndësishëm, sepse do të shpëtojë kur të kalosh mbi Siratin, urën e vendosur mbi xhehenem.

I rëndësishëm, sepse do të fitosh me të xhenetin.

I rëndësishëm, se me të jeta në këtë botë merr një kuptim.

I rëndësishëm, sepse është forma më e

mirë e përmendjes dhe e përkujtimit të Zotit e si pasojë e qetësismit të zemrave dhe shpirttrave.

I rëndësishëm, sepse ai është ilaç për çdo sëmundje.

I rëndësishëm për të fituar qëndrueshmëri dhe pathyeshmëri sa të jesh gjallë.

I rëndësishëm, që të dalim nga kjo situatë që e ka pllakosur umetin dhe të kthehemi në udhëheqës të botës siç ishim.

I rëndësishëm, sepse ti je i rëndësishëm e gjëja që të rregullon është diçka më e rëndësishme sesa ti. Ajo që është më e rëndësishme është të kujtosh thënien e Mustafasë sal-allahu alejhi ue selem: *“Vlerësimi i fjalës së Allahut në krahasim me fjalët e njerëzve është si vetë krahasimi i Vetë Allahut me njerëzit”*. Pra, sado që ti të mundohesh ta madhërosh, ta lavdërosh, ta dëlirësosh Allahun me fjalët e tua, apo duke kopjuar fjalët e njerëzve të tjerë, ato nuk mund të krahasohen me madhërimin, lavdërimin e dëlirësimin e Tij, duke lexuar fjalën e Tij. Ata që këtë punë e kanë kthyer në jetesë janë *“familja”* e Allahut në tokë, për këtë arsye në një hadith profetik thuhet: *“Allahu ka të afërmit e vet “familjen” në tokë. Ata që angazhohen me Kuranin janë të afërmit e familja e Allahut në tokë.”* Sahih el Xhami’ 2165. A nuk dëshiron të jesh prej tyre? Atëherë ç’pret pra, pastrohu merr abdes e hape këtë Libër, që është fjala e Zotit tënd dhe LEXO, LEXO, LEXO dhe vetëm LEXO, se gjëja e parë që ka zbritur prej këtij libri është fjala: *“LEXO!”*. Në një hadith thuhet: *“Do t’i thuhet lexuesit të Kuranit lexo dhe ngrihu, se vendi yt në xhenet do të jetë në gradën e ajetit të fundit që do të lexosh.”* Sahihul Xhami’ 8122. Ndërsa në hadithin tjetër thuhet: *“Kurani do t’i thotë Zotit: O Zot zbukuroje! Allahu do t’i vendosë kurorën e nderit. Pastaj Kurani do të thotë: O Zot ji i kënaqur prej Tij! Allahu do të kënaqet*

prej tij.” Sahihul Xhami’ 8030. Sepse sa më pranë tij, sa më pranë folësit të Tij në këtë botë dhe tjetrën. Ja dhe një lutje profetike, që ka të bëjë me Kuranin plus një shtesë të vogël në kuptimin e saj, besoj se thënia e saj në Muajin e Ramazanit, Muajin e Kuranit është më se me vend. Duaja në hadith: *“O Allah jemi robërit e Tu, bijtë e robërve të Tu, bijtë e robërshave të Tua, çdo gjë që ka të bëjë me ne është në dorën tënde, me drejtësi mbi ne zbatohet gjykimi yt; Ty dhe vetëm ty të lutemi me çdo emër që ti e ke zbritur në librin Tënd, me çdo emër që ia ke inspiruar ndonjëres prej krijesave të Tua, me çdo emër që e ke ti në dijen Tënde të Gajbit dhe që s’e di askush përveç Teje, të lutemi duke thënë:*

O Allah, bëje Kuranin Famëlartë pranverë, qetësi, lumturi të zemrave dhe shpirttrave tonë!

O Allah, bëje Kuranin Famëlartë dritë të zemrave dhe gjokseve tonë!

O Allah, bëje Kuranin Famëlartë largim të çdo shqetësimi e brengje si në këtë botë dhe tjetrën!”

O Allah, bëje Kuranin Famëlartë argument për ne dhe jo argument kundra nesh, dëshmi për ne dhe jo dëshmi kundra nesh!

O Allah, bëje Kuranin Famëlartë ndërmjetësuesin tonë tek ti Ditën e Gjykimit, atë ditë kur nuk bën dobi, as pasuria, as pasardhësit, por zemra e pastër dhe e shëndoshë!

O Allah, na bëj në familjen Tënde në Tokë, që te jemi me Ty pranë teje në xhenetet më të larta, ato të Firdeusit!

“...A e ke pyetur veten pse është kaq i rëndësishëm ky libër në përgjithësi e në Ramazan në veçanti? ...”

Në mbyllje do të përmend një ajet Kurani dhe një Hadith profetik. Ajeti në suren Fatir, 29: *“Padyshim ata që e lexojnë Librin e Allahut, falin namazin rregullisht dhe japin prej asaj që ne ju kemi dhënë fshehurazi dhe hapur; të këtillët shpresojnë tregti të pashtershme. Allahu do t'i shpërblejë për atë që kanë bërë dhe do t'i shtojë mirësitë e Tij ndaj tyre. Allahu është shumë falës i madh dhe shumë i Mëshirshëm.”*

Hadithi transmetohet nga dy sahabe, Ebu Hurejra dhe Ebu Seidi (Allahu qoftë i kënaqur prej tyre), se kanë thënë: “Profeti mbajti një ligjëratë një ditë dhe tha: *“Betohem në Atë në Dorën e të Cilit ndodhet shpirti im. Betohem në Atë në Dorën e të Cilit ndodhet shpirti im. Betohem në Atë në Dorën e të Cilit ndodhet shpirti im”*. Pastaj qau me dënësë dhe njerëzit pa përjashtim dhe asnjëri prej nesh nuk e dinte shkakun se për çfarë u betua. Më pas ngriti kokën dhe pamë në fytyrën e tij shenjat e përgëzimit, gjë që na gëzoi më shumë se çdo gjë tjetër, madje edhe më shumë se “devetë e kuqërremta”. Në atë moment ai deklaroi: *“Nuk ka njeri që i fal të pesë namazet dhe agjëron Ramazanin, nxjerr Zeqatin, ruhet prej shtatë mëkateve të mëdha, dhe atij të mos i hapen dyert e Xhenetit e do t'i thuhet: “Futu në xhenet me paqe”*. Nesaiu 2438.

Uel hamdulilah rabil alemin dhe së fundi falënderoj Allahun, Zotin e gjithçkaje! ■

ZHVILLIMI I NJË KULTURE TË BAMIRËSISË

Çdo kontribut pozitiv në shoqëri është një formë bamirësie. Nuk duhen të jenë vetëm të varfrit fokusi i përpjekjeve vullnetare. Ka shumë mënyra vullnetarizmi: koha, paratë dhe aftësitë, që mund të përmirësojnë jetën qytetare për të gjithë ne.

ADIL HAUFI

Ne kemi nevojë për të kultivuar një kulturë bamirëse në vendet muslimane dhe në komunitetet tona muslimane. Kultura jonë duhet të jetë një, ku njerëzit jo vetëm të kontribuojnë me të holla për të varfrit dhe për mirëqenien publike, por edhe vullnetare ku ata kohën dhe aftësitë e tyre t'i përdorin për të përmirësuar cilësinë e jetës për të gjithë.

Profeti Muhamed sal-lallahu alejhi ue selem, theksonte nevojën tonë, që të kemi një ndërgjegje të tillë publike dhe një gatishmëri për të bërë pjesën tonë për të ndihmuar të tjerët dhe për të përmirësuar mjedisin tonë të përgjithshëm. Një herë Profeti (paqja qoftë për të) u pyet: “Cila është rruga (mënyra) më e mirë për të shprehur Islamin?” Ai sal-lallahu alejhi ue selem, u përgjigj: “Të shpërndash ushqim për ata që kanë nevojë, t'i përshëndesësh me selam ata që i njeh dhe ata që nuk i njeh”. (Sahihu i Buhariut).

Çdo kontribut pozitiv në shoqëri është një formë bamirësie. Nuk duhen të jenë vetëm të varfrit fokusi i përpjekjeve vullnetare. Ka shumë mënyra vullnetarizmi: koha, paratë dhe aftësitë, që mund të përmirësojnë jetën qytetare për të gjithë ne.

Profeti, lavdërimi dhe paqja qoftë mbi të thotë:

“Përshëndetja e vëllait tënd me buzëqeshje është bamirësi. Thirrja e njerëzve në të mirë dhe ndalimi nga e keqja është bamirësi. Udhëzimi i një njeriu që ka humbur rrugën është bamirësi. Dhënia e ndihmës një njeriut të verbër është bamirësi. Heqja e mbeturinave ose ferrave në rrugë është bamirësi. Dhënia e ujit nga ena juaj në enën e vëllait tënd është bamirësi”. (Suneni i Tirmidhiut (1879) dhe i saktësuar nga Albani.)

Në mënyrë që të kultivojmë këtë ndërgjegje, njerëzit duhet të realizojnë të mirat e dhëna. Këto përfitime, si ato shpirtërore edhe ato të kësaj bote kanë dimensione personale dhe shoqërore. Vlera e të qenit një vullnetar duhet të jetë e theksuar nga mësuesit, intelektualët dhe prindërit. Burimet e mediave muslimane duhet të përcjellin këtë mesazh në mënyrën më të mirë. Imamët duhet të trajtojnë këto tema nëpër xhamitë e tyre. Shkrimtarët, artistët dhe folësit duhet gjithashtu të bëjnë pjesën e tyre; thënë shkurt, gjithkush që ka ndikim në opinionin publik.

Njerëzit kurrë do t'i realizojnë qëllimet e tyre si një komunitet vetëm nëse një frymë e punës së tyre vullnetare do të bëhet karakter i dytë për ta.

Këtu janë disa mënyra praktike për të ngulitur në mendje këto ide midis komuniteteve tona:

Fëmijët tanë duhet të mësohen në moshë të njomë me aftësitë e nevojshme, që të jenë të aftë për të punuar edhe me të tjerët. Ata duhet të mësojnë se si të ambientohen për hir të punimit në një ekip, dhe të jenë të gatshëm për të bërë përpjekje shtesë ndonjëherë.

Adoleshentët e të dy gjinive meshkuj dhe femra duhen inkurajuar, që të angazhohen aktivisht në punën vullnetare bamirëse.

Ata duhet të mësohen në lidhje me vlerën e një pune të tillë dhe kthimin

pozitiv për veten e tyre dhe për shoqërinë. Kjo është puna e shkollave, qendrave islame, e çfarëdo qoftë rrugëdalje mediatike dhe sociale të muslimanëve, që ata kanë në dispozicion.

Shkollat mund të bëjnë pjesën e tyre duke u dhënë studentëve përfshirjen në aktivitetet ekstra- të programit të tyre, që të kontribuojnë në komunitetin e gjerë.

Ata mund të bashkohen me grupet lokale bamirëse. Ata mund të bëjmë gjëra të thjeshta, si organizimin e një lagjeje për të pastruar, mbjellje pemësh, apo projekte të tjera.

Mirënjohja duhet t'iu jepet punëtorëve vullnetarë më të dalluar. Përpjekjet e tyre duhet të bëhen publike. Artikuj duhen të publikohen për ta në gazetatat lokale. Ata duhet të jenë të njohur jo vetëm për komunitetin e tyre të shërbimit, por arritjet e tyre personale dhe karriera duhet të jenë të theksuara bashkë me aftësitë që ata kanë.

Të ndihmojmë organizatat, universitetet dhe kolegjet bamirëse, duhet të marrim pjesë në nxitjen e botimit të studimeve të dobishme dhe literaturës së përgjithshme dhe aktivitetet bamirëse, duke kultivuar (rrënjësuar) një karakteristikë vullnetare në komunitet.

Të mbahen kurse dhe seminare për t'u mësuar njerëzve për rëndësitë e ndryshme dhe për mundësitë shpërblyese të punës vullnetare. Shkollat dhe kolegjet janë vende të shkëlqyera për programe të tilla.

Individët mund të luajnë një rol të rëndësishëm, duke mbështetur organizatat bamirëse dhe vullnetare.

Kjo i ndihmon këtyre organizatave të kryejnë përpjekjet e tyre dhe të ofrojnë mundësi për njerëzit që duan të kontribuojnë efektivisht me aftësitë e tyre për publikun e mirë. ■

***Përshtati nga anglishtja:
Fitim NUHIU***

FSHEHTËSITË E AGJËRIMIT

Gjatë agjërit i jepet hapësirë zemrës për meditim dhe për dhikër (përmendjen e Allahut). Themi kështu ngase plotësimi i të gjitha dëshirave të nefsit shkakton një lloj pavëmendshmërie (gaflet), bile e ngurtëson zemrën dhe e mjegullon të vërtetën

MUHAMED IBËN SALIH EL-UTHEJMIN

Falënderimi i plotë i takon Allahut të Madhëruar, Atij që çdo gjë e përcaktoi me urtësi. Lavdërimi dhe paqja qofshin mbi Muhamedin, familjen, shokët dhe dashamirët e tij.

Robër të Allahut! Dijeni se Allahu i Madhëruar ka një urtësi të përsosur në vendimet dhe krijimet e Tij. Ai është i Urti në atë që krijon dhe ligjëron. Robërit e Tij nuk i krijoi për kot dhe nuk i la ata pa qëllim, porse caktoi një arsye madhështore, një kauzë të rëndësishme. Atyre ua qartësoi rrugën e drejtë. Për ta vuri ligje, që ua shtojnë imanin dhe plotësohet adhurimi. Çdo adhurim që e ka urdhëruar Allahu ka një urti të madhe, dikush e di e dikush nuk e di. Nëse ne nuk dimë urtinë e një adhurimi kjo nuk do të thotë se urtësia mungon. Kjo nëse flet për diçka, atëherë flet për mangësinë e mendjeve tona për të kuptuar urtësinë **“e juve ju është dhënë fort pak dije”** (Isra: 85).

Allahu ligjëroi adhurimet e ndryshme dhe i sistemoi raportet ndërnjerëzore në

mënyrë që t'i sprovtojë robërit e Tij, që të dali në pah, se kush i nënshtrohet Allahut e kush epshit të vet. Këto ligje kush i pranon me zemërgjerësi dhe shpirt të qetë ai i është nënshtuar Zotit, është i kënaqur me vendimet e Tij, i jep përparësi respektimit të Allahut ndaj ëndjeve të veta. Nga ana

“Kur njeriu uritet dhe etet zemra i pastrohet dhe i zbutet, kur ngopet zemra i verbohet...”

tjetër ai që pranon vetëm ato adhurime që i përshtaten dhe vetëm ato ligje që i shkojnë për qejf, ai në fakt ka adhuruar epshin e tij, ka nënvlerësuar ligjin e Allahut, ia ka kthyer shpinën respektimit të Allahut. Ëndjet e tij i vendos në radhë të parë dhe dëshiron që ligji i Allahut ta pasojë atë, edhe pse është me dije të mangët dhe me urtësi të cekët. Allahu i Madhëruar thotë: ***“E sikur të përputhej e vërteta me dëshirat e tyre, do të shkatërroheshin qiejt e toka dhe çdo gjë që gjendet në to. E megjithatë që Ne atyre u sollëm (me këtë Kuran) famën e tyre, ata u zmbrapsën ndaj përkujtimit të vet.”*** (Mu'minun: 71)

Prej urtësisë së Allahut është llojllojshmëria e adhurimeve, në mënyrë që të kullohen besimtarët e singertë. Ka njerëz të cilët pranojnë një adhurim, mirëpo nuk pranojnë një tjetër.

Allahu caktoi që disa prej adhurimeve të lidhen me trupin, siç është namazi, disa të lidhen me sakrifikimin e pasurisë, që është e dashur për njeriun, siç është zekati. Disa adhurime të tjera lidhen, edhe me trupin, edhe me pasurinë, siç janë haxhillëku dhe xhihadi. Ka adhurime nga të cilat kërkohet frenimi i vetvetes nga gjërat e dashura për shpirtin, siç është agjërimi. Nëse robi i Allahut i kryen tërë këto adhurime me gjithë larminë e tyre, ashtu siç duhet, atëherë ky është një argument për nënshtrimin e tij të plotë ndaj Allahut, dashurinë e tij të madhe ndaj Krijuesit, dhe ky njeri ka realizuar të qenit rob i vërtetë i

Allahut.

Duke u nisur nga ajo që u tha më lart themi se agjërimi ka shumë urtësi që e bëjnë atë të meritueshëm për të qenë shtyllë e Islamit.

Prej urtësive të agjëritimit:

1. Agjërimi është adhurim me të cilin njeriu afrohet tek Allahu, duke braktisur dëshirat e tij, siç janë haja, pija dhe marrëdhëniet intime. Me këtë del në pah sinjeriteti i besimit të tij, nënshtrimi i tij ndaj Zotit, dashuria dhe shpresa që ka në Të. Njeriu e braktis dëshirën e vet vetëm për diçka që është më e madhe. Besimtari kur kupton se kënaqësia e Allahut është në agjërimin e tij, duke braktisur ëndjet dhe gjërat që e joshin, kjo do të thotë se i ka dhënë përparësi kënaqësisë së Allahut ndaj epshit të vet. Ai i braktis ato, edhe pse i dëshiron shumë, sepse gjen një kënaqësi në këtë adhurim. Prandaj ka ndodhur që dikush prej muslimanëve është rrahur ose është burgosur që të mos agjërojë, mirëpo nuk e ka prishur agjërimin. Kjo është një prej urtësive më të mëdha të agjëritimit.

2. Agjërimi është shkak për të arritur devotshmërinë, siç ka thënë Allahu i Madhëruar: ***“O ju që besuat, agjërimi u është bërë detyrim, sikurse ishte detyrim edhe i atyre që ishin para jush, kështu që të bëheni të devotshëm.”*** (Bekare – 183). Po ashtu agjëruesi urdhërohet në veçanti që të çojë urdhrat e Allahut në vend dhe të largohet nga mëkatet. Pejgamberi, sal-lallahu alejhi ue selem ka thënë: ***“Kush nuk e lë gënjeshtren dhe të vepruarit me të, Allahu nuk ka nevojë nga ai person ta lërë ushqimin dhe pijen e tij”***. Nëse ndonjëri është duke agjëruar, çdoherë që dëshiron të bëjë mëkat kujtohet se është agjërueshëm dhe largohet. Për këtë arsye Pejgamberi, sal-lallahu alejhi ue selem, e urdhëron agjëruesin në rast se dikush prej njerëzve e shan atë, të thotë: ***“unë agjëroj”***,

duke i bërë me dije se agjëruesi detyrohet të përmbahet nga sharja.

3. Gjatë agjëritimit i jepet hapësirë zemrës për meditim dhe për dhikër (përmendjen e Allahut). Themi kështu ngase plotësimi i të gjitha dëshirave të nefsit shkakton një lloj pavëmendshmërie (gaflet), bile e ngurtëson zemrën dhe e mjegullon të vërtetën. Për këto arsye Pejgamberi, sal-lallahu alejhi ue selem, na udhëzoi që të pakësojmë ushqimin, ai thotë: *“Nuk mbush ndonjë enë më të keqe biri i Ademit, se barkun e vet. Atij i mjaftojnë disa kafshata për të mbajtur trupin e nëse kërkon më tepër, atëherë le ta ndajë një të tretën për haje, një të tretën për pijë dhe një të tretën për frymëmarrje.”* (Ahmedi, Nesaiu dhe Ibën Maxhe). Në Sahihun e Muslimit shënohet një rast tjetër: Handhale El Usejdiu, i cili ka qenë një prej shkruesve të Pejgamberit, sal-lallahu alejhi ue selem, i tha të Dërguarit të Allahut: Handhaleja u bë hipokrit! Pejgamberi e pyeti: Si kështu? Ai tha: O i Dërguari i Allahut kur jemi me ty, na përkujton zjarrin, xhenetin dhe ne sikur i shohim ato, mirëpo kur dalim dhe shkojmë te familjet tona i harrojmë ato... mes të tjerash në hadith thuhet: Pejgamberi i thotë: *O Handhale; një çast këtu e një çast atje.”*

Ebu Sulejman Daraniu thotë: Kur njeriu uritet dhe etet zemra i pastrohet dhe i zbutet, kur ngopet zemra i verbohet.

4. Me anë të agjëritimit i pasuri ia di vlerën begative, që i ka dhënë Allahu dhe kupton se shumë të tjerë janë privuar prej tyre. Ai për këtë falënderon Allahun dhe e përkujton vëllanë e tij të varfër, të cilin ndoshta e zë nata i uritur. Bëhet bujar dhe i ndihmon të varfrit, duke iu dhënë lëmoshë, veshmbathje e ushqim. Për këtë arsye Pejgamberi, sal-lallahu alejhi ue selem, ishte njeriu më bujar, ai bëhej edhe

më bujar gjatë Ramazanit kur takonte Xhibrilin për ta lexuar para tij Kuranin.

5. Me agjërim njeriu ushtron kontrollin e tij mbi vetveten, duke e çuar atë nga hajri dhe lumturia. Epshi me të vërtetë urdhëron për tek e keqja, me përjashtim të atyre që Allahu i ka mëshiruar. Nëse njeriu ia hap të gjitha dyert epshit të vet, atëherë do të bjeri shpejt në rreziqe e shkatërrime, në të kundërtën nëse e mban nën kontroll e drejton atë për tek gjërat e larta.

6. Me anën e agjëritimit njeriu e thyen kryelartësinë e epshit të vet, në mënyrë që ta nënshtrojë përpara të vërtetës dhe ta bëjë të butë për njerëzit. Ngopja, kënaqja me gra e bën njeriun kryelartë me njerëzit dhe me të vërtetën.

7. Me agjërim ngushtohen venat e gjakut dhe për pasojë ia ngushton rrugën e qarkullimit shejtanit, siç është vërtetuar në një hadith të Muhamedit, sal-lallahu alejhi ue selem. Kështu dyshimet e shejtanit shuhën, dobësohet epshi dhe nervoziteti. Për këtë arsye Pejgamberi i ka porositur të rinjtë duke ju thënë: *“Të rinj, kush prej jush ka mundësi të martohet, le të martohet, sepse kjo ta mbron shikimin dhe ta ruan organin gjenital, e ai që nuk mundet le të agjërojë, sepse kjo ia dobëson epshin.”* (Buhariu dhe Muslimi)

8. Agjërimi ka dobi shëndetësore me pakësimin e ushqimit, duke pushuar organet e tretjes për një kohë të caktuar dhe duke nxjerrë jashtë disa lëngje dhe teprica të dëmshme nga trupi. Sa urtësi të mëdha që janë këto e sa të dobishme janë ligjet e Allahut!

O Allah, na bëj dijetarë të fesë dhe na inspiro t'i njohim fshehtësitë dhe urtësitë e ligjeve të Tua! O Allah na fal neve, prindërit tanë dhe të gjithë besimtarët, me mëshirën Tënde, o më i mëshirshmi! ■

Përktheu: Agim BEKIRI

SHKAQET E NDIHMËS SË ALLAHUT

Nuk ka mundësi tjetër për bashkimin e fjalës në Kuran dhe Sunet veçse me mësimin sa më të mirë të Kuranit dhe Sunetit, duke u kujdesur për të vepruar me këtë dritë të dobishme, vetëm atëherë mund të ketë një fjalë të përbashkët në të vërtetë dhe të largohet përçarja

---

MUHAMED EL MATARI

Allahu subhanehu ue teala thotë: *“Ndihma vjen vetëm prej Allahut, ngadhënjyesit, të urtit”*. (Ali Imran, 126). Po ashtu thotë: *“Kështu pra, po sikur të dojë Allahu, Ai do të hakmerrej ndaj tyre, por Ai dëshiron t’ju sprovtojë njërin me tjetrin”*. (Muhamed, 4).

Allahu ka caktuar shkaqe për ndihmën e Tij, që në qoftë se muslimanët i plotësojnë këto shkaqe, Allahu i ndihmon ata kundër armiqve. Këto shkaqe janë përmendur në Librin e Allahut, ku Allahu subhanehu ue teala thotë: *“Është e vërtetë se ky Kuran udhëzon për atë rrugë që është më se e vërteta”*. Isra, 9; që domethënë; cilësinë e cila është më e përsosur, dhe thotë: *“A nuk e*

kuptoni se Ne ua shpallëm librin në të cilin gjendet krenaria juaj?”. Enbija, 10. Në këtë Kuran Fisnik gjendet nderi, krenaria dhe ndihma jonë: *“Asgjë nuk kemi lënë pas dore nga evidenca”*. Enamë, 38. Mësimi i Librit të Allahut dhe pasimi i tij është origjina e çdo mirësie. O Allah, na e bëj të dobishme atë që na mësove, na mëso atë që na bën dobi dhe na e shtojë dijen.

Në vijim do të përmendim shkaqet e ndihmës së Allahut:

1- Besimi: është një prej shkaqeve më të mëdha të ndihmës, Allahu i Madhëruar thotë: *“E mos u dobësoni (fizikisht) dhe mos u dëshpëroni (shpirtërisht) sepse ju jeni më të lartit, po qe se jeni besimtarë të singertë”*. Ali Imran, 139 dhe thotë: *“Allahu kurrsesi nuk u mundëson jobesimtarëve mbizotërim të plotë*

mbi besimtarët". Nisa, 141 *"Allahu largon dëmet e idhujtarëve ndaj atyre që besuan"*. Haxh, 38 *"sepse Allahu është me besimtarët"*. Enfal, 19 *"Detyrim Yni ishte të ndihmojmë besimtarët"*. Rum, 47 *"Ne patjetër do të ndihmojmë të dërguarit tanë në jetën e kësaj bote, edhe ata që besuan, e edhe në ditën e prezantimit të dëshimve"*. Gafir, 51 *"Ndërsa e tërë krenaria i takon Allahut, të Dërguarit të Tij dhe besimtarëve"*. Munafikun, 8.

Kushtet e besimit janë gjashtë: *"Të besosh Allahun, melaqet, librat, pejgamberët, ditën e Fundit, caktimin e Allahut në të mirë dhe të keqe"*. Këto janë bazat e besimit të shëndoshë të sqaruar në Librin e Allahut dhe Sunetin e të Dërguarit, sal-lallahu alejhi ue selem, ky është besimi i sahabëve, Allahu qoftë i kënaqur me ta, dhe i atyre që i pasuan ata. *"Në qoftë se ata besuan ashtu siç besuat ju, ata vërtet kanë gjetur rrugën e drejtë, e nëse refuzojnë, atëherë ata janë kundërshtarë, po ty (Muhamed) kundër tyre do të mjaftojë Allahu. Ai është dëgjuesi, i dijshti"*. Bekare, 137.

2- **Veprat e mira:** ku bashkohen dy kushtet: singëriteti për Allahun dhe pasimi i të Dërguarit të Allahut, sal-lallahu alejhi ue selem. Ibën Kajimi, Allahu e mëshiroftë, ka thënë: *"Vepër e mirë është ajo që është e pastër nga syefaqsia, e përkufizuar me Sunet"*. Allahu thotë: *"Atyre nga mesi juaj, të cilët besuan dhe bënë vepra të mira, Allahu u premtoi se do t'i bëjë zotërues në atë tokë ashtu si i pat bërë zotërues ata që ishin para tyre dhe fenë të cilën Ai e pëlqeu për ta do ta forcojë, e në vend të frikës Ai do t'ju dhurojë siguri. Ata më adhurojnë Mua e nuk më shoqërojnë asgjë. E kush edhe pas kësaj mohon, të tillët janë ata më të prishurit"*. Nur, 55.

3- **Devotshmëria:** është zbatimi i urdhreve dhe largimi nga ndalesat, devotshmëria e plotë arrihet me zbatimin e gjërave të pëlqyera dhe largimin nga gjërat e urryera

Pejgamberi, sal-lallahu alejhi ue selem, ka thënë: "Përmirësimi i parë i këtij umeti është me asketizëm dhe bindje, ndërsa do të shkatërrohet fundi i tij me koprraci dhe shpresë"...

dhe shmangia nga dyshimet. Allahu, subhanehu ue teala thotë: *"S'ka dyshim se toka është e Allahut, ia lë në trashëgim atij që do nga robërit e tij, e ardhmja e lumtur është për të devotshmit"*. Araf, 128 *"...kini frikë nga Allahu e ta dini se Allahu është me të devotshmit"*. Bekare, 194 që domethënë: është me ta në ndihmë dhe në përkrahje.

4- **Të përmendurit dhe lutja e Allahut:** Allahu thotë: *"O ju që besuat, kur të konfrontoheni me ndonjë grup, përqendrohuni dhe përmendni çdo herë Allahun, që ta arrini fitoren e dëshiruar"*. Enfal, 45 *"A nuk është Ai që i përgjigjet nevojtarit (të mjerit) kur ai e thërret, duke ia larguar të keqen e juve ju bën mbizotërues të tokës"*. Neml, 62 *"Përkujtoni kur kërkuat ndihmë prej Zotit tuaj, e Ai u është përgjigjur: "Unë do t'ju ndihmoj me një mijë engjëj që vijnë një pas një"*. Enfal, 9.

5- **Bashkimi i fjalës në Librin e Allahut dhe Sunetin e të Dërguarit, sal-lallahu alejhi ue selem, mosgrindja dhe mospërçarja:** Allahu subhanehu ue teala thotë: *"Dhe kapuni që të gjithë ju për litarin e Allahut, e mos u përçani"*. Ali Imran, 103. Litari i Allahut është Libri i Tij dhe të kapurit për të nënkupton pasimin e Sunetit të të Dërguarit, sal-lallahu alejhi ue selem. Allahu ka urdhëruar pasimin e Sunetit në Kuran, ku edhe na thotë: *"Dhe respektojeni Allahun e të Dërguarin e Tij, e*

mos u përçani mes vete, e të dobësoheni e ta humbni fuqinë. Të jeni të durueshëm se Allahu është me të durueshmit". Enfal, 46. Nuk ka mundësi tjetër për bashkimin e fjalës në Kuran dhe Sunet veçse me mësimin sa më të mirë të Kuranit dhe Sunetit, duke u kujdesur për të vepruar me këtë ditori të dobishme, vetëm atëherë mund të ketë një fjalë të përbashkët në të vërtetë dhe të largohet përçarja, mirëpo duhet pasur me doemos drejtësi dhe zemërgjerësi në çështjet e mendimit ndryshe.

6- **Miqësimi me besimtarët dhe armiqësimi i zullumqarëve:** Allahu subhanehu ue teala thotë: *"E kush ka për mik Allahun, të Dërguarin e Tij dhe ata që besuan, s'ka dyshim se ana e Allahut është ngadhënjyese"*. Maide, 56 dhe thotë: *"Dhe mos anoni nga ata që bënë zullum, e për atë shkak t'ju kapë zjarri, sepse përveç Allahut nuk keni mbrojtës, e mbetenit të pandihmuar"*. Hud, 113. Patjetër duhet pasur miqësi dhe armiqësi, peshorja është devotshmëria: *"e s'ka dyshim se tek Allahu më i ndershmi ndër ju është ai që më tepër është i ruajtur"*. Huxhurat, 13. Kërkojmë mbrojtje nga Allahu prej miqësisë dhe armiqësisë së grupeve, partive etj., gjëra të cilat shpiten deri në armiqësimin nga ana e besimtarëve dhe miqësimin me zullumqarët.

A do të kthjellohen bamirësit që kanë rënë në këto grupime të injorancës? Pse nuk pendohen tek Allahu? *"Pritet që Allahu të verë miqësi ndërmjet jush dhe atyre që kishit armiqësi, Allahu është i fuqishëm, Allahu fal mëkatet, është mëshirues"*. Mumteherine, 7.

7- **Ndihma ndaj Allahut:** duke praktikuar ligjet e Tij në veten, familjen, të afërmit dhe të largët, urdhërimi në të mirë dhe ndalimi nga e keqja, të gjithë këto me sa keni mundësi; Allahu, subhanehu ue teala thotë: *"O besimtarë, nëse ju ndihmoni (fenë) Allahun, Ai ju ndihmon juve dhe u forcon këmbët tuaja"*. Muhamed, 7. *"E Allahu*

patjetër do ta ndihmojë atë që ndihmon rrugën e Tij, se Allahu është shumë i fuqishëm dhe gjithnjë triumfues. (Ai ndihmon) Ata që kur Ne u mundësojmë vendosjen në tokë, e falin namazin, japin zeqatin, urdhërojnë për të mirë dhe largojnë prej të keqes. Allahut i takon përfundimi i çështjeve". Haxh, 40-41.

8- **Sakrifikimi** i shpirtit, pasurisë, kohës, pozitës dhe gjërave të tjera për hir të besimit dhe luftës në rrugë të Allahut: Allahu i Madhëruar thotë: *"Allahu bleu prej besimtarëve shpirtat dhe pasurinë e tyre me xhenet. Luftojnë në rrugën e Allahut, vrasin dhe vriten. (Allahu dha) Premtim të cilin e vërtetoi në Tevrat, Inxhil e Kuran. E kush është zbatues më i sigurt i premtimit të vet se Allahu? Pra, gëzojuni tregtisë që bëtë me Të. Ky është sukses i madh"*. Teube, 111. *"Thuaj (o i Dërguar): "Në qoftë se etërit tuaj, djemtë tuaj, vëllezërit tuaj, bashkëshortet tuaja, faresti juaj, pasuria që fituat, tregtia që frikësoheni se do të dështojë, vendbanimet me të cilat jeni të kënaqur, (të gjitha këto) janë më të dashura për ju se Allahu, se i Dërguari i Tij dhe se lufta për në rrugën e Tij, atëherë pritni derisa Allahu të sjellë vendimin e Tij. Allahu nuk vë në rrugën e drejtë njerëzit e prishur"*. Teube, 24. *"Le të luftojnë në rrugën e Allahut, ata që e japin jetën e kësaj bote për botën tjetër"*. Nisa, 74 që domethënë shesin jetën e kësaj bote dhe çfarë ka në të nga kënaqësitë mashtruese me ahiretin e përhershëm: *"E dihet se jeta e botës tjetër është më e dobishme dhe e përjetshme"*. Aëla, 17.

9- **Përgatitja e forcës** sipas mundësisë: Allahu subhanehu ue teala thotë: *"E ju përgatituni sa të keni mundësi force e kuaj të caktuar për betejë kundër atyre (që tradhtojnë) e me të (me përgatitje), ta frikësoni armikun e Allahut, armikun tuaj dhe të tjerët, të cilët ju nuk i dini (se kush janë), e Allahu i di ata. Çfarëdo që shpenzoni për rrugën e Allahut, ajo do t'ju kompensohet dhe*

nuk do t'ju bëhet padrejtë". Enfal, 60; pra, Allahu na ka urdhëruar që të përgatisim kundër armiqve atë fuqi që kemi mundësi, e nuk ka thënë: atë që është më e lehtë, por *"sa të keni mundësi force"*, këtu fjala forcë ka ardhur në trajtën e pashquar, përfshin në vetvete të gjitha forcat që kemi mundësi të përgatisim kundër armiqve dhe Allahu nuk na detyron më shumë se atë që kemi mundësi.

10- **Durimi:** Allahu subhanehu ue teala thotë: *"Po, në qoftë se ju bëheni të durueshëm dhe ruheni* (mëkateve), *dinakëria e tyre nuk do t'ju dëmtojë aspak. Është e sigurt se Allahu e ka në dorë atë që punojnë ata".* Ali Imran, 120 *"Nëse prej jush janë njëzet të durueshëm* (trima të fuqishëm), *do t'i mundni dyqind".* Enfal, 65 *"O ju besimtarë, bëni durim, bëhuni të qëndrueshëm kundër armikut, rrini të përgatitur dhe që të shpëtoni, ruajuni dënimit të Allahut".* Ali Imran, 200 *"E atij populli që ishte i nënshtruar i trashëguam lindje e perëndim të tokës, që Ne e bekuam* (me të mira), *ndërsa për durimin që patën, u plotësua fjala më e mirë* (premtimi i vërtetë) *e Zotit ndaj beni israilëve; rrënuam atë që bënte faraoni i tij, si dhe atë që kishin ndërtuar ata".* Araf, 137.

11- **Mbështetja tek Allahu:** është të mbështetesh me zemër tek Allahu në kërkimin e dobisë dhe largimin e dëmit, atë fetare apo të kësaj bote, duke i bërë shkaqet përkatëse; Allahu thotë: *"Nëse Allahu dëshiron t'ju ndihmojë, s'ka kush që mund t'ju mposhtë, e nëse Ai ju lë pa ndihmë, atëherë kush është ai pas Tij, që do t'ju ndihmojë? Pra, vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët".* Ali Imran, 160.

12- **Luftimi nën një flamur** me një udhëheqës: Allahu subhanehu ue teala thotë: *"O ju që besuat, bindjuni Allahut, respektoni të Dërguarin dhe përgjegjësit nga ju. Nëse nuk pajtoheni për ndonjë çështje, atëherë parashtrojeni atë tek Allahu* (te libri i Tij) *dhe*

tek i Dërguari, po qe se i besoni Allahut dhe ditës së fundit. Kjo është më e dobishmja dhe përfundimi më i mirë". Nisa, 59 *"A nuk ke marrë vesh për parinë e bijve të israilit pas Musait? Kur i patën thënë një të dërguari të tyre: "Cakto për ne një sundues e të luftojmë në rrugën e Allahut".* Bekare, 246 *"Allahu i do ata që luftojnë në rrugën e Tij, të rreshtuar si të jenë ndërtesë e fortifikuar".* Saf, 4.

Këto janë shkaqet e ndihmës që nëse i përmbushim do të na ndihmojë Allahu, e Allahu nuk e thyen premtimin. Po ashtu nëse ne ia kthejmë shpinën Atij, Allahu do ta ndihmojë fenë e Tij edhe pa ne; Allahu subhanehu ue teala thotë: *"Allahu s'ka farë nevoje, e ju jeni të varfër* (keni nevojë). *Po nëse ju i ktheni shpinën, Ai do t'ju zëvendësojë me një popull tjetër, që nuk do të jetë si ju".* Muhamed, 38. Allahu do t'i përmirësojë të fundmit e këtij umeti, ashtu siç i ka përmirësuar të parët e këtij umeti. Imam Ahmedi në librin "Zuhd" përcjell hadithin e Abdullah ibën Amrit, se Pejgamberi, sallallahu alejhi ue selem, ka thënë: *"Përmirësimi i parë i këtij umeti është me asketizëm dhe bindje, ndërsa do të shkatërrohet fundi i tij me koprraci dhe shpresë".*

O Allah, bëje Kuranin pranverë të zemrave tona, dritë të gjokseve tonë, shkëlqim i pikëllimeve, largim i brengave, o Allah bëje hisen tonë prej tij, sikurse hisen e robërve të tu bamiërës, Ti je Zoti ynë, na ndihmo kundër popullit zullumqar, i pastër është Zoti i Gjithëfuqishëm nga ajo që ata i përshkruajnë, çdo e mirë qoftë ndaj të dërguarve dhe falënderimi i takon Allahut, Zotit të botëve, pagja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të Dërguarin tonë Muhamedin, mbi familjen e tij dhe të gjithë shokët e tij. ■

Përktheu: Shpend ZENELI

JU TREGOJ DIÇKA PËR SUFIZMIN

(PJESA E DYTË)

Përderisa rrugët dhe rrymat e sufizmit lindin si shkak i epshit apo hamendësive është e vështirë t'i përmendësh të gjitha në një shkrim modest si ky, por ne do të mundohemi të përmendim disa nga më të përhapurat mes muslimanëve, duke përçuar nëpërmjet këtij shkrimi të shkurtër zërin e këshillës tek muslimanët, që të mos bien pre' e humbjeve dhe e lajthitjeve të tilla

SHKRUAN: BLEDAR HAXHIU

Në shkrimin e kaluar folëm për fillesat dhe etapat e sufizmit, ndërsa në këtë shkrim plotësues do të përpiqemi të përmendim disa prej parimeve, grupeve dhe sekteve të sufizmit, si dhe realitetin në të cilin i ka çuar këta njerëz largimi nga Kurani dhe Suneti i Profetit.

Përpara se të hyjmë në shtjellimin e asaj që dëshirojmë është me vlerë të

përmendim diçka rreth realitetit të sufive dhe parimeve të tyre, ndaj dhe kemi zgjedhur thënien e njeriut i cili i ka njohur nga afër këta të fundit. Dijetari i njohur i Islamit, Ihsan Ilahi Dhahir, në librin e tij **"Sufizmi –Burimi dhe Origjina e Tij"** ka thënë: "Kur shikojmë thellë në mësimet e Sufive të parë dhe të vonshëm dhe thëniet e tyre të përcjella nga ata në librat Sufite të vjetra dhe ato të sotshmet, ne shohim një dallim të madh mes kësaj dhe mësimëve të Kuranit dhe të Sunetit. Ne s'i

gjejmë rrënjët apo farat e tyre në historinë e udhëheqësit të të gjitha krijesave pejgamberit Muhamed sal-allahu alejhi ue salam, e as në të shoqëruesve bujarë të tij, të cilët janë ndër krijesat më të mira të Allahut. Madje në kundërshtim me këtë ne shohim që Sufizmi është përfituar dhe mësuar nga monasticizmi i Krishter, Brahmanizmi, Hinduizmi, devocioni fetar i Judaizmit dhe asketizmi i Budizmit”.¹

Parime dhe besime tek sufizmi

Teuhidi: në një pjesë të mirë të sufive teuhidi është shkrirja e Allahut tek krijesat ose unifikimi midis tyre, madje renegati, stimulues i këtij parimi Ibën Arabiu zë një vend të posaçëm në mesin e këtyre grupeve dhe sekteve. Ndërkohë që kjo është thënie më e shpifur se ajo e të krishterëve për të cilët Allahu tha: **“Pa dyshim, janë jobesimtarë ata që thonë: “Allahu është njëri prej Trinisë!” Nuk ka veçse një Zot të Vetëm të vërtetë! Nëse nuk heqin dorë nga ato që thonë, patjetër që jobesimtarët nga mesi i tyre do t’i godasë një dënim i dhembshëm”**.”² Kjo për vetë faktin se të krishterët sajuan unifikimin e Krijuesit me profetin Isa dhe melekun Xhebrail, ndërsa sufijtë e shohin këtë te të gjitha krijesat, aq sa gjuhët e tyre kanë nxjerrë thënie, të cilat dridhet dora t’i shkruajë e s’i bën gjuha t’i shqiptojë, Allahu na ruajt nga lajthitje të tilla. Ndërsa një pjesë tjetër e tyre kanë zgjedhur Esharizmin apo akiden e Maturidiut.

Zbulesa: Sufitë e konsiderojnë zbulesën, si një ndër rrugët më të sigurta për arritjen e njohurive dhe mësimin e

“...Të krishterët sajuan unifikimin e Krijuesit me profetin Isa dhe melekun Xhebrail, ndërsa sufijtë e shohin këtë te të gjitha krijesat...”

parimeve të fesë. Me zbulesën Sufitë kanë si qëllim marrjen e njohurive nëpërmjet këtyre praktikave:

Përfitimi i dispozitave, i rregullave fetare dhe të adhurimit nëpërmjet Profetit, qoftë nëpërmjet ëndrrave, apo edhe nëpërmjet shfaqjes dhe prezencës së tij. Madje për këtë të fundit ka shumë tregime në librat e tyre, ku pohojnë se sheha të tyre kanë takuar Profetin dhe kanë mësuar prej tij shumë nga ziqret dhe adhurimet që ata përdorin!

Inspirimi, ku ata pretendojnë se marrin mësim në mënyrë direkte nga Allahu, pa ndërmjetës dhe për këtë shkak e kanë vendosur pozitën e shehut mbi pozitën e Profetit, sepse sipas tyre shehu/veliu e merr dijen drejtpërdrejt nga Allahu, ndërsa profetët e marrin atë me ndërmjetësimin e Xhibrilit.

Shëtitja dhe udhëtimet: me të cilën nënkuptojnë shëtitjen e shpirtrave të evlijave nëpër gjithësi, nga ku kthehen sipas tyre me dije dhe njohuri të reja.³

Besimi i tyre në Profetin: Ekstremistët e tyre në lidhje me Profetin kanë besime të ndryshme. Prej tyre ka të atillë që besojnë se Profeti nuk mund të arrijë në

¹ Et-Teseuf: el-Menshe uel-Mesder, fq. 28.

² Sure Maide, 72.

³ Meusuatu mujesera fil firaki uel medhahib, v. 1, fq. 261.

gradën që mund të arrijë një Velij dhe se ai nuk ka pasur njohuritë, të cilat i kanë fituar shejlerët dhe evlijatë. Një ndër kokat e sufive Bestamiu shprehet në këtë mënyrë: “Ne kemi hyrë në detin, në brigjet e të cilit kanë mbetur Profetët”.⁴ Por ndërkohë ka të atillë që mendojnë se Profeti është kupola e gjithësisë dhe qiejt, toka, arshi e të gjitha krijesat janë krijuar nga nuri i tij dhe se ai është gjëja e parë që ka ekzistuar. Ky është besimi i renegatit Ibën Arabi, i cili ka frymëzuar shumë njerëz me parimet e tij djallëzore aq sa Busejri në një nga poemat e tij shkruan kështu për Profetin:

Si shkak i bujarisë tënde, ekziston dynjaja dhe ahireti.

Dhe dija jote është dija e pllakës së ruajtur dhe e lapsit.⁵

Disa të tjerë nuk i besojnë të gjitha këto, madje ata pohojnë se Profeti është thjesht rob dhe i dërguar, por ata e marrin Profetin si ndërmjetës mes tyre dhe Allahut, gjë e cila bie në kundërshtim me besimin e Ehli Sunetit. Madje këta me këto veprime bien ndesh me vetë hadithin e Profetit, në të cilin thuhet: *“Mos më ngrini mua ashtu sikurse ngritën të krishterët Isain birin e Merjemes, unë jam rob i Allahut dhe i dërguar i Tij”*.⁶

Besimi i tyre ndaj evlijave: Edhe në lidhje me evlijatë, sufitë kanë parime e besime të ndryshme: Prej tyre ka të tillë që besojnë se evlijatë janë më lart se Profetët, madje profetët ndoshta kanë mësuar prej evlijave. Disa të tjerë kanë lajthitur aq shumë, saqë i kanë barazuar evlijatë me

Allahun, duke i dhënë atyre cilësi të cilat i zotëron vetëm Allahu, duke besuar kështu se ata japin jetë dhe vdekje, si dhe përkujdesen për gjithësinë. Ndërsa një grup tjetër nuk i besojnë këto, por ata i marrin këta njerëz gjatë jetës dhe vdekjes së tyre si ndërmjetës mes tyre dhe Allahut. Një besim i tillë nuk ka dyshim se është një kundërshtim i qartë me bazat e fesë, ndërkohë që vetë Kurani e Suneti na mësojnë se askush veç Allahut nuk mund t'i sjellë dobi apo dëm krijesave. Mesazhi Kuranor në lidhje me këtë është i qartë kur thotë:

“Thuaj:

“Unë nuk mundem t’ju largoj ndonjë dëm e as t’ju sjell ndonjë dobi”.⁷ Të tilla kanë qenë edhe mesazhet e Profetit, i cili i drejtohet njerëzve më të shtrenjtë me këto fjalë: *“O Fatime! O bija e Muhamedit! Kërkomë nga mirësitë e kësaj bote ç’të duash, por në botën tjetër nuk mund të të ndihmoj dot tek Allahu”*.⁸

Sufitë besojnë se feja është e përbërë nga sheriatit dhe vërtetësia (hakikati); sheriatit është ana e dukshme e fesë dhe është një derë nga ku mund të hyjnë të gjithë, ndërsa vërtetësia është fshehtësia e fesë tek e cila mund të arrijnë veçse të zgjedhurit (shejlerët sufi batini).⁹

Është më se e qartë, se ide dhe besime të tilla çojnë në lindjen e rrymave të reja në mesin e sekteve sufiste, ku çdo velij mund të zgjedhë rrugën dhe metodën e tij të adhurimit e më pas të ftojë ndjekësit e tij ta adhurojnë Zotin sipas kësaj metode. Ali ibën Muhamed Dahilullah në lidhje me këtë thotë: “Në realitet sektet dhe rrymat

⁴ Pra, Profetët nuk kanë arritur të fitojnë dot njohuritë që i kanë arritur sufitë.

⁵ Nëse dikush beson në këtë mënyrë për Profetin, atëherë ç’ngeli të besojë për Allahun?

⁶ Buhari.

⁷ Sure XHIN, 21.

⁸ Buhari dhe Muslimi. Nëse një gjë e tillë nuk është e drejtë e Profetit, atëherë të mos i shkojë ndërmend dikujt se ai mund të ndërmjetësojë për të ke Allahu, sidomos sipas parimeve dhe mënyrës që besojnë sufitë.

⁹ Meusuatu mujesera fil firaki uel medhahib [v. 1, f.262]

sufiste janë të shumta, aq sa nuk mund të llogariten, për faktin se secili prej atyre që dëshiron të shpikë ndonjë rrugë mund ta bëjë e më pas e emërton atë me emrin e vet, të fisit apo të vendit nga ai vjen. Një gjë e tillë vihet re në masë të madhe në Afrikë, ku kohë pas kohe del një rrymë e re e sufizmi.¹⁰

Ndërsa dr. Sabir Tajme thotë se rrugët e sufizmit e kalojnë shifrën prej 66 rrugësh e rrymash.¹¹ Përderisa rrugët dhe rrymat e sufizmit lindin si shkak i epshit apo hamendësive është e vështirë t'i përmendësh të gjitha në një shkrim modest si ky, por ne do të mundohemi të përmendim disa nga më të përhapurat mes muslimanëve, duke përçuar nëpërmjet këtij shkrimi të shkurtër zërin e këshillës tek muslimanët, që të mos bien pre' e humbjeve dhe e lajthitjeve të tilla, për të cilat Profeti ynë na ka paralajmëruar që 1400 vite para.

Disa nga tarikatet sufi.

Gjejlania (ose siç njihet gjerësisht në trojet tona kadiri): Kjo rrymë i atribuohet Abdul Kadër Gjejlanit (470-561 h), i cili është varrosur në Bagdad e ku për çdo vit shkojnë ta vizitojnë varrin e tij me mijëra pasues të kësaj rryme me arsyen që të marrin bereqet prej varrit të tij, e ku shumë të tjerë e lusin edhe për nevojat e tyre.¹²

Rrufaitë: Këta janë ndjekësit e Ahmed Rifait (512-580 h), ku pasuesit e kësaj rryme përdorin shpata për t'u shpuar, hyjnë në zjarr, apo përdorin dhe shpuarjen me shtiza për të treguar mrekullitë që u

“Ata pretendojnë se marrin mësim në mënyrë direkte nga Allahu, pa ndërmjetës dhe për këtë shkak e kanë vendosur pozitën e shehut mbi pozitën e Profetit...”

janë dhuruar. Dijetari i mirënjohur Elusiu ka thënë për ata: “Njerëzit me sherrin më të madh për fenë dhe shtetin në këto kohë janë pikërisht rrufaitë”.

Nakshibenditë: Këta janë ndjekësit e Bahaudin ibën Muhamed ibën Muhamedit (717-791 h). Nakshibend është fjalë e ndërtuar nga fjalët arabisht **Naksh** dhe persisht **Bend**, që do të thonë skalitje dhe qëndisje. Nakshibenditë besojnë se ata me rrugën e tyre dhe ziqrin që bëjnë skalisin dhe qëndisin dashurinë e Allahut në zemrat e veta. Edhe kjo rrymë si shumë të tjera dallohet me **rrabitanë** (lidhjen) që bën pasuesi me shehun e tyre -të vdekur prej vitesh-, gjatë ziqreve të ndryshme e me anë të së cilave lidhen shpirtrat e tyre. Allahu na ruajt nga lajthitje të tilla.

Berreleuije: Rrymë kjo e cila ka dalë në Indi në vendin e quajtur Berrjeli. Kjo rrymë ka dalë në kohën e pushtimit anglez. Themeluesi i saj është Ahmed Rida Hani (1865-1921), i cili më pas e quajti veten Abdu Mustafa (robi i të zgjedhurit – profetit).¹³ Besojnë se Profeti ka forcë që të

¹⁰ Sufije mutakadan ue mesleken f. 41.

¹¹ Firak Muasira, f. 894.

¹² Duke rënë kështu në shirk, i cili është gjynahu më i madh, sepse i drejtoresh krijesës për ato gjëra, të cilat janë meritë vetëm e Allahut.

¹³ Një gjë e tillë është e ndaluar në Islam, sepse ajo është atribut vetëm i Allahut, pra, njeriu është rob i Allahut e i askujt tjetër.

ndërhyjë në gjithësi, madje ata shkuan edhe më tej në ekstremizmin e tyre, kur njëri prej udhëheqësve të tyre Ahmed Rida Han shprehet: O Muhamed, nuk mund të them ty Allah, por as nuk mund të të ndaj dot prej Tij –pra ti e Ai jeni gati një apo të përngjashëm-. Vallë a ka lajthitje më të madhe se kjo?! Allahu na ruajt nga lajthitjet e mendjes dhe rrëshqitja e këmbës.

Sulejmanxhitë: Një ndër tarikartet e shumta ekzistuese në Turqi. Sulejmanxhitë rrjedhin nga tarikati Nakshibendi, i cili është krahu i tyre, por që për shkak të disa mosmarrëveshjeve janë ndarë në sekt më vete. Shehu shpirtëror i tyre është Sulejman Hilmi Tunahani (1888-1959). Ndjekësit e kësaj rryme besojnë se Sulejmani rrjedh nga familja e Profetit, dhe se ai kontakton me Allahun e Profetin, ku më pas ai ripërtërin fenë. Parimi kryesor tek Sulejmanxhitë sikurse në shumë rryma të tjera është vendosja e Rrabitës (lidhjes) midis pasuesve sulejmanxhi dhe shehut të tyre Sulejmanit. Rrabita është që muridi (apo pasuesi) të jetë me abdes dhe të vendosë para tij një foto të shehut apo ta imagjinojë atë e me anë të ziqrit muridi ndjen se nuri/drita e shehut i ka arritur në zemër, gjë e cila e rigjallëron muridin. Ata shprehen se shehu i tyre Sulejmani ka thënë: “Kush bën rabita me mua të mos i frikësohet xhehenemit”. Legjenda të tilla janë të pafundme në mesin e sufive, gjë e cila tregon se sa larg mund të shkojë njeriu kur nuk e merr fenë e tij nga Kurani dhe Suneti Profetik, dhe se ata kanë shpikur adhurime, të cilat nuk i ka ligjëruar Allahu e as Profeti.

“O Muhamed, nuk mund të them ty Allah, por as nuk mund të të ndaj dot prej Tij –pra ti e Ai jeni gati një apo të përngjashëm-. Vallë a ka lajthitje më të madhe se kjo?! Allahu na ruajt nga lajthitjet e mendjes dhe rrëshqitja e këmbës...”

Nurxhitë: Pasuesit e Bediu Zaman Sejid Nursiut, të cilët janë me shumicë në Turqi edhe në trojet shqiptare.¹⁴

Diubenditë: Ky është një grup i përhapur në Indi dhe Pakistan, ndjekësit e të cilit në fikh janë Hanefi, në akide Maturidi, ndërsa në sjellje dhe veprime kanë ndikim të madh nga sufitet. Edhe pse brenda Diubendive ka njerëz që janë afër Sunetit dhe janë përpjekur për këtë fe dhe përhapjen e saj, duhet theksuar se ndër ta ka të atillë që janë të zhytur në sufizmin e marrë nga Nakshibenditë, aq sa gjen tek ata shenjtërimin e varreve dhe vepra të cilat në disa raste janë edhe shirk.

Shadhilitë: Udhëheqësi shpirtëror i sektit Shadhili është Ebu Hasen Shadhiliu (vdekur më 656 h), në Egjipt. Ky sekt ka përhapje në Egjipt edhe në Turqi, madje edhe Sulltan Abdulhamidi i dytë pas kontakteve të tija me shehun e Shadhilive të kohës së tij u ndikua disi prej tyre duke

¹⁴ Nuk po zgjatemi me shtjellimin e këtij sekti për faktin se ai është trajtuar në numrin e kaluar të revistës.

kryer kështu disa rituale si: ziqri në mënyrën dhe formën që ata e kryenin.¹⁵

Bektashitë: Sekt i cili është një përzjerje mes sufizmit dhe shiizmit, themeluesi i të cilit është Haxhi Bektashi (1248). Pasuesit e këtij sekti sot gjenden më shumë në Turqi, Egjipt dhe Shqipëri. Në këtë të fundit është përhapur meqë me një protokoll të veçantë mbretëror u urdhërua mbyllja e të gjitha teqeve në Turqi dhe eliminimi i këtij tarikati. Pasi gjeti vend të përshtatshëm në Shqipëri, shejlerët bektashi e përhapën sektin e tyre duke ngritur teqe nëpër varre e duke bërë adhurime të ndryshme nga ato të muslimanëve, aq sa ngjajnë më shumë me krishterimin, sesa me Islamin.¹⁶

Përveç këtyre ka edhe shumë rryma të tjera sufiste, që gjenden kryesisht në mesin e muslimanëve të paditur, të cilët zakonisht bien pre' e tyre si shkak i mashtrimeve dhe i legjendave të tyre. Por ajo që është e përbashkët mes tyre është shenjtërimi i të vdekurve, u japin atyre attribute, të cilat mund t'i ketë vetëm Allahu, dhe kryerja e shumë adhurimeve në teqetë që kanë varret e tyre, apo adhurimi i vetë varreve të tyre. Ndërkohë që Profeti ynë Muhamedi sal-lallahu alejhi ue selem ka thënë: *"Njerëzit më të këqij janë ata që i marrin varret si xhami"*.¹⁷

Në një hadith tjetër ai ka thënë duke tërhequr vërejtjen nga kjo vepër: *"I mallkoftë Allahu Çifutët dhe të Krishterët, sepse ata i morën varret e profetëve të tyre xhami/vend adhurimi"*.¹⁸

“...Shejlerët bektashi e përhapën sektin e tyre duke ngritur teqe nëpër varre e duke bërë adhurime të ndryshme nga ato të muslimanëve, aq sa ngjajnë më shumë me krishterimin, sesa me Islamin...”

Lexues i nderuar! Mesazhi i Kuranit është i qartë e i kuptueshëm nga të gjithë, a nuk e sheh se ai nuk le vend për abuzime? Allahu aty na drejtohet duke na treguar mesazhin e Profetit: *“Kjo është rruga Ime e drejtë; prandaj ndiqeni e mos shkoni rrugëve të tjera që t’ju shmangin nga rruga e Tij. Kjo është ajo që ju porosit Ai për t’u ruajtur nga të këqijat”*.¹⁹

Vëlla i nderuar! Motër e shtrenjtë! Njeriu që e ka adhuruar Allahun në mënyrën më të mirë dhe më të përsosur ka qenë Profeti dhe pasuesit e tij, ndaj dhe ajo e cila nuk ka qenë në atë kohë fe, kurrësi nuk mund të jetë as sot fe. Aishja na përcjell se Profeti ka thënë: *“Kush punon diçka, e cila nuk është prej nesh, ajo është e refuzuar”*.²⁰ ■

¹⁵ Sulltan Abdulhamid thani bejne insafi ue xhuhud fq. 251.

¹⁶ Për këtë sekt ndoshta do të flasim më shumë në ndonjë shkrim të veçantë.

¹⁷ Ahmedi sahih.

¹⁸ Buhari.

¹⁹ Sure Enamë, 153.

²⁰ Buhariu dhe Muslimi.

MESELE TË RËNDËSISHME RRETH RAMAZANIT DHE AGJËRIMIT

Sheriati është i ndërtuar mbi themelet e butësisë, lehtësisë, detyrave që janë në mundësi të njeriut dhe jo qortimin për gjërat që janë jashtë mundësive të njeriut. Këtë do ta vërejmë edhe këtu

SHKRUAN: OMER BERISHA

Në prag të Ramazanit që po vjen duhet që secili prej nesh të bëjë gjithçka që do ta çonte atë ta adhurojë Allahun me dije dhe jo për hatër të dikujt, apo për shkak se është tradita jonë. Dispozitat e agjërimit janë të shumta dhe me detaje, të cilat ndoshta janë të tepërta për lexuesin. Disa dispozita të rëndësishme do t'i lexoni në këtë rubrikë, por edhe shumë çështje të tjera do t'i lexoni nga rubrikat e tjera.

A. Që agjërimi të jetë farz për një njeri, ai duhet të plotësojë këto kushte:

1. Të jetë musliman. Pra, agjërimi i jomuslimanit është i pavlefshëm dhe argument për këtë është ajeti: ***“O ju që keni besuar, ju është urdhëruar agjërimi”***. Me këto fjalë pra, Allahu i Madhëruar i drejtohet besimtarëve dhe e dyta: jobesimtari nuk është në atë gjendje që të mundet të bëjë një ibadet për Allahun, pasi akoma nuk beson se vetëm Allahu duhet adhuruar.

2. Të ketë mbushur moshën e pubertetit dhe të jetë i mençur. Aliju, radijallahu anhu, na rrëfen se Resulullahu, salallahu alejhi ue selem, ka thënë: ***“Lapsi nuk shkruan për tre vetë: për atë që është në gjumë derisa të zgjohet, për fëmijën derisa të rritet dhe për***

atë që ka humbur vetëdijen derisa të vetëdijesohet". (Ebu Davudi).

3. Të jetë i aftë për të agjëruar. Allahu nuk e ngarkon askënd përtej mundësive që ka dhe nëse një njeri nuk ka mundësi të agjërojë, atëherë nuk është i detyruar të agjërojë.

Paaftësia për të agjëruar është dy llojesh:

- paaftësi e përkohshme, që ka shpresë të largohet. Në kësi rastesh ai duhet të hajë, por më vonë duhet t'i kompensojë ditët që nuk i ka agjëruar. Allahu, subhanehu ue tealë, ka thënë: ***"Kush prej juve është i sëmurë apo është në udhëtim, le t'i agjërojë ato ditë më vonë"***.

- paaftësi e përhershme, që nuk ka shpresë se do të largohet. Në kësi rastesh ai duhet të hajë dhe të shpaguajë për ato ditë që nuk ka agjëruar.

B. Agjërimi i një apo dy ditëve para Ramazanit

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, rrëfen se Resulullahu, salallahu alejhi ue selem, ka thënë: ***"Mos i paraprini Ramazanit duke agjëruar një apo dy ditë, përveç atij që ka pasur një agjërim të rregullt, ai le të agjërojë"***.

Nga hadithi shohim qartë ndalesën për të agjëruar një apo dy ditë para Ramazanit, mirëpo dijetarët kanë mendime të ndryshme rreth asaj, se kjo ndalesë është e prerë (haram) apo e urryer (mekruh)?

Mendimi i parë: Kjo ndalesë është e prerë, sepse në thelb çdo ndalesë duhet kuptuar si haram, përveç nëse kemi argument tjetër shtesë, që e ndryshon këtë thelb.

Mendimi i dytë: Është e urryer, sepse Resulullahu, sal-lallahu alejhi ue selem, bëri përjashtim: ***"përveç atij që ka pasur një agjërim të rregullt, ai le të agjërojë"***.

Mendimi i parë është më afër argumentit.

Parashtrohet pyetja: Cila është urtësia e kësaj ndalese?

- parapërgatitja dhe mbledhja e forcës për Ramazan. Por Ibën Haxheri nuk e përkrah këtë mendim duke thënë: "Jo, duhet të

“...Fillimi i agjërimit është i lidhur me shikimin e hënës, e nëse dikush fillon agjërimin një apo dy ditë përpara, ai – si duket – mundohet ta nëpërkëmbë këtë dispozitë...”

shikohet, sepse nga hadithi kuptojmë që nëse dikush agjëron tre apo katër ditë para Ramazanit – është e lejuar”.

- frika që të mos përzihet agjërimi vullnetar me atë farz. Por Ibën Haxheri edhe këtë e kundërshton duke thënë: "Jo, duhet të shikohet, sepse ai që ka qenë duke agjëruar i lejohet të vazhdojë agjërimin edhe në këto ditë, siç është në hadith”.

- fillimi i agjërimit është i lidhur me shikimin e hënës, e nëse dikush fillon agjërimin një apo dy ditë përpara, ai – si duket – mundohet ta nëpërkëmbë këtë dispozitë. Ibën Haxheri thotë: "Kjo është urtësia e vërtetë për këtë ndalesë”.

Kjo ndalesë ka përjashtim në raste të veçanta:

Rasti i parë: Nëse dikush e ka zakon, lejohet ta vazhdojë atë zakon, si p.sh. një njeri ka zakon që çdoherë të agjërojë të hënën dhe të enjten, dhe kështu dita 29 Shaban qëllon e enjte, këtij i lejohet të agjërojë.

Rasti i dytë: Nëse ka agjërim borxh, që është duke e kompensuar një apo dy ditë para Ramazanit, e ka të lejuar, sepse kompensimi është farz.

C. Agjërimi fillon pasi të shihet hëna e re.

Abdullah ibën Omeri rrëfen: E kam dëgjuar të Dërguarin, salallahu alejhi ue selem, duke thënë: ***"Kur ta shihni hënën, atëherë agjëroni dhe kur ta shihni përsëri atëherë ndërpriteni, e nëse ju mbulohet qielli***

me re, atëherë llogariteni”.

Pra, Ramazani fillon varësisht nga shikimi i hënës. Hyrja e Ramazanit konstatohet me dy gjëra:

- a). Me shikimin e hënës së Ramazanit, apo
- b). Me plotësimin e muajit Shaban në tridhjetë ditë.

Fjalja *“Kur ta shihni...”* na jep të kuptojmë se dispozitat e fillimit të agjërimit dhe të mbarimit janë të lidhura ngushtë me shikimin e hënës, ndërsa llogaritjet në këtë rast nuk merren parasysh. Lejohet edhe përdorimi i teleskopit për të shikuar hënën, por pa e parë daljen e saj, nuk lejohet fillimi apo mbarimi i agjërimit.

Me fjalinë *“Kur ta shihni...”*, disa dijetarë kanë argumentuar se po qe se hëna shihet në një vend, kjo vlen edhe për vendet tjera. Mirëpo rreth kësaj ka mendime të ndryshme:

- a. Nëse e shohin banorët e një vendi, edhe të tjerët duhet të punojnë sipas shikimit të tyre. Këtë e argumentojnë me fjalinë: *“Kur ta shihni...”* d.m.th. o ju muslimanë.

- b. Secili vend duhet ta shohë hënën veçan.

- c. Kjo çështje lidhet me atë çfarë vendos udhëheqësi i muslimanëve. Ky është mendimi me të cilin punojnë shumica dërrmuese e dijetarëve.

Parashtrohet pyetja: Nëse e sheh hënën vetëm një njeri, si është çështja?

Disa kanë thënë: Nuk duhet të agjërohet, sepse Resulullahu, salallahu alejhi ue selem, ka thënë: *“Agjërimi fillon atëherë kur të agjërojnë të gjithë”*. Prandaj shikimi vetëm i një njeriu nuk merret parasysh.

Të tjerë thonë: Duhet të agjërohet, sepse Allahu ka thënë: ***“Ai që dëshmon këtë muaj, le të agjërojë”***.

Mendimi i vërtetë është: Nëse vetëm një njeri e sheh hënën e re, ai detyrohet të agjërojë, sepse ky është kuptimi i ajetit, por nëse mendimin e tij nuk e pranon udhëheqësi i atij vendi, ai nuk ka të drejtë t’u thotë edhe të tjerëve të agjërojnë, sepse kjo është

kompetencë e udhëheqësit. Këtë e mësojmë nga një hadith tjetër që gjithashtu na e rrëfen Ibën Omeri, radijallahu anhu: *“Njerëzit tregonin kujdes që ta shohin hënën e re, ndërsa unë e pashë dhe për këtë e lajmërova të Dërguarin, salallahu alejhi ue selem dhe ai agjëroi dhe i urdhëroi të tjerët që të agjërojnë*. (sahih Ebu Davud 2342). Këtu shihet qartë që nëse një individ e sheh hënën e re duhet t’i lajmërojë përgjegjësit e kësaj pune, nëse ata e marrin parasysh shikimin e këtij. Nëse jo, atëherë ky vetë duhet të agjërojë, sepse e ka parë hënën.

D. Bereqeti i syfyrit

Enes ibën Maliku, radijallahu anhu, përcjell se Pejgamberi, sal-lallahu alejhi ue selem, ka thënë: *“Hani syfy, sepse në syfy ka bereqet”*.

Pejgamberi, sal-lallahu alejhi ue selem, na urdhëron të bëjmë syfyrin d.m.th. të hamë dhe të pimë para agimit, me qëllimin e përgatitjes për të agjëruar. Gjithashtu përmend edhe urtësinë hyjnore për këtë: zbritjen e begatisë dhe të bereqetit. Bereqeti përfshin të mirat e dynjasë dhe të ahiretit.

Bereqeti i parë i syfyrit është arritja e forcës për ta respektuar Allahun gjatë ditës, sepse i urituri dhe i eturi do të përtojnë të bëjnë ibadet gjatë ditës. Nga bereqeti i syfyrit është se kur agjëruesi ha syfy do të ketë vullnet që të agjërojë sërish, gjë që nuk mund ta ketë ai që nuk ha syfy, sepse ai doemos do të ndiejë vështirësi dhe lodhje, të cilat do ta privojnë nga agjërimi i mëtejshëm.

Bereqet i syfyrit është arritja e sevapit të madh në pasimin e Pejgamberit, sal-lallahu alejhi ue selem. Gjithashtu bereqet i syfyrit është se ky besimtar që ngrihet në këtë kohë do ta përmendi Allahun, do të kërkojë falje dhe do të ketë mundësi ta falë namazin e sabahut me xhemat. Këto gjëra nuk i arrin dot ai që nuk ngrihet për syfy. Kjo gjë është e dukshme, pasi në namazin e sabahut në Ramazan xhamitë i shohim të mbushura plot

në krahasim me muajt e tjerë.

Me syfyr dallojmë agjërimin tonë nga agjërimi i Ithtarëve të Librit. Pejgamberi, sal-lallahu alejhi ue selem, ka thënë: *“Dallimi mes agjërimit tonë dhe agjërimit të Ithtarëve të Librit është ngrënia e syfyrit”*. (Muslimi).

Bereqeti më i dalluar i syfyrit është se ai është ibadet, sidomos nëse me të kihet si qëllim forcimi për ta adhuruar Allahun dhe për ta pasuar Pejgamberin, sal-lallahu alejhi ue selem. Allahu ka urtësi dhe sekrete të shumta në ligjet e Tij.

E. Ngrënia apo pirja me harresë

Sheriati është i ndërtuar mbi themelet e butësisë, lehtësisë, detyrave që janë në mundësi të njeriut dhe jo qortimin për gjërat që janë jashtë mundësive të njeriut. Këtë do ta vërejmë edhe këtu, që nëse njeriu duke agjëruar në Ramazan harron dhe merr diçka të hajë, të pijë apo të bëjë diçka tjetër që e prish agjërimin, agjërimi i tij nuk priset dhe ai duhet ta vazhdojë agjërimin, sepse nuk e ka bërë me zgjedhjen e tij. Ebu Hurejre, radijallahu anhu, përcjell se Pejgamberi, sal-lallahu alejhi ue selem, ka thënë: *“Kush agjëron dhe ha ose pi me harresë le ta vazhdojë agjërimin, sepse Allahu i dha atij që të hajë dhe të pijë”*.

Hadithi na mëson se agjëruesi që ha ose pi me harresë, agjërimi i tij nuk priset. Ky është mendimi i shumicës së dijetarëve. Nuk ka dallim nëse ka ngrënë pak ose shumë, për faktin se nuk ka asnjë argument që e bën këtë dallim.

F. Agjërimi në udhëtim

Dijetarët kanë mendime të ndryshme lidhur me atë se çfarë është më mirë të veprohet, nëse gjatë udhëtimit nuk ka vështirësi: të agjërohet apo jo?

Mendimi i parë: Të mos agjërohet është më mirë. Këtë mendim e përkrah Imam Ahmed, të cilin e mbështet në hadithin:

“...Hadithi na mëson se agjëruesi që ha ose pi me harresë, agjërimi i tij nuk priset...”

“Allahu i Lartësuar dëshiron të pranohet lehtësimet e Tij, ashtu sikurse urren të shkelen ndalesat e Tij”,¹ si dhe hadithi: *“Nuk është mirësi agjërimi në udhëtim”*.

Mendimi i dytë: Ai që është i fortë dhe nuk ndjen vështirësi, më mirë është të agjërojë. Këtë mendim – siç thotë Ibën Haxheri – e përkrahin shumica, dhe për këtë mbështeten:

- në hadithin: *“...Askush nga ne nuk agjëronte përveç Pejgamberit, sal-lallahu alejhi ue selem, dhe Abdullah ibën Revahas”*.

- kështu veproji Pejgamberi, sal-lallahu alejhi ue selem.

- kështu shlyhet borxhi më shpejt.

- është më lehtë për besimtarin, për shkak të atmosferës së Ramazanit, kur të gjithë agjërojnë.

- arrin ta bëjë këtë ibadet në një kohë të çmuar, pra, në Ramazan.

Ky është mendimi më i vërtetë, por nëse ka ndonjë vështirësi të mundshme, atëherë më mirë është të mos agjërojë, madje agjërimi në atë rast është i urryer, pasi Pejgamberi, sal-lallahu alejhi ue selem, ka thënë: *“Nuk është mirësi agjërimi në udhëtim”*. Kurse nëse ka vështirësi të sigurt, atëherë është i detyruar të mos agjërojë d.m.th. e ka haram të agjërojë, pasi Allahu ka thënë: *“...dhe mos e vritni veten tuaj”*.

E lusim Allahun të jemi fitimtarë në këtë Ramazan. Amin

(çështje të zgjedhura nga kapitulli i agjërimit, prej librit në përgatitje e sipër: “Shpjegimi i Umdetul Ahkam”). ■

¹ 1 Hasen Sahih –Sahihu Tergib ue Terhib nr. 1059

PREOKUPIMET E NJERËZVE TË MËDHENJ

Të gjitha përfitimet e kësaj bote janë të kufizuara, të përkohshme dhe zotëruesit e saj i shndërrojnë në njerëz të vegjël pavarësisht se sa pasuri dhe pushtet zotërojnë. Njeriu i madh konsiderohet i tillë vetëm atëherë kur arrin që të jetë i madh në botën e përtejme

---

ABDULKERIM BEKAR

Arabët në të kaluarën thonin: “Flisni, Njiheni” për shkak se nëpërmjet fjalëve pasqyrojmë mendjen, vlerat, parimet dhe perceptimet tona lidhur me shumë çështje. Realisht njerëzit gjatë historisë

kanë qenë të etur për të zbuluar se çfarë është thelbësore në jetë dhe gjithashtu çfarë i mundëson njeriut të qëndrojë para kësaj esence. Prej gjërave spikat që më së shumti përkitazi me këtë çështje është njohja e madhështisë ose e asaj që e bën njeriun të madh. Nëse i vihemi pas perceptimit të masës do të kuptojmë se për

ta i madh ose madhështor është ai që bashkon atë që është ndërmjet pasurisë dhe pushtetit. Sipas tyre kjo përzgjedhje nuk ndodh si rezultat i arbitraritetit apo rastësisë, për arsye se ndërmjet pasurisë dhe pushtetit ekziston një plotësim reciprok i njëri-tjetrit, ngaqë pasuria që shtohet siguron pushtet që rritet, gjersa pushteti i shtuar dhuron pasuri të shtuar. Të dyja këto së bashku ndërtojnë imazhin e njeriut të madh. Në realitet një person i tillë është i madh në këtë botë dhe madhështor i përkohshëm, ndërsa sipas ligjit hyjnor të vërtetë dhe sipas elitës së zgjedhur, i madh është ai person që ka arritur të arratiset nga rrethi i kërkesave të tij personale dhe zhytja në interesat e ngushta vetjake për në hallet e popullit, duke mbartur mbi vete brengat dhe preokupimet e tij dhe duke u angazhuar në shërbimin e synimeve të popullit. Sipas kësaj pikëpamje njeriu konsiderohet i madh varësisht nga madhësia e rrethit të interesimit dhe preokupimit, dhe anasjelltas njihet si i vogël varësisht prej perimetrit të vogël të rrethit të tij. Në këtë vlerësim nuk vërej asnjë lloj abuzimi e as ndonjë paragjykim për dikë, sepse të gjitha përfitimet e kësaj bote janë të kufizuara, të përkohshme dhe zotëruesit e saj i shndërrojnë në njerëz të vegjël pavarësisht se sa pasuri dhe pushtet zotërojnë. Njeriu i madh konsiderohet i tillë vetëm atëherë kur arrin që të jetë i madh në botën e përtejme dhe në anën tjetër i madh edhe në këtë botë. Allahu i Madhëruar lidhur me këtë thotë: **“(Kujto) kur engjëjt thanë: ‘O Merjeme! Allahu të jep lajmin e mirë për një (djalë që do të lindë me një) Fjalë prej Tij emrin do ta ketë Mesih -Isa i biri Merjemes, do të jetë i nderuar në këtë botë dhe në tjetrën dhe një nga të afërmit e Allahut.’”** (Ali Imran, 45.) Ky është kulmi i madhështisë. Mirëpo lirisht mund të

“...Ata e ushtrojnë gjithashtu kritikën edhe pse e dinë mirë se mentaliteti i popullit kënaqet vetëm me lavdërime dhe urime...”

deklarojmë se vetë largimi nga rrethi i preokupimeve të ulëta konsiderohet e mjaftueshme që njeriu t'i afrohet grupimit të njerëzve të mëdhenj, ndërsa shkalla e preokupimeve që ekziston te ne është kriter i klasifikimit. Atëherë le të shohim se cilat janë brengat dhe preokupimet e këtyre njerëzve dhe si e shohin ata në përgjithësi realitetin?

Realisht kjo është një pyetje e madhe, ku njëkohësisht edhe përgjigjja duhet të jetë e zgjatur dhe e tërthortë, mirëpo mund t'i qasemi kësaj çështje në mënyrë kalimtare përmes këtyre pikave:

Të mëdhenjtë përpiqen që ta jetojnë thelbin e jetës e jo vetëm formën e jashtme të saj, për shkak se ankthi që mund të ketë ndonjëri prej tyre është shkalla e rezultateve, që ai mund të arrijë në këtë botë. Nisur nga ky fakt jeta e njerëzve të mëdhenj nuk llogaritet me vite dhe frymëmarrje, por me prurje dhe suksese. Ndërsa te njerëzit e vegjël preokupimet kryesore që i brejnë ata janë: si mund ta shijojnë sa më shumë këtë botë, si ekziston mundësia që të jetojnë për një kohë më të gjatë të mundshme, duke përjetuar zbavitjet, kënaqësitë dhe përjetimet më mbresëlënëse të kësaj bote. Pra, të mëdhenjtë i brengos cilësia e dhënies që ata i ofrojnë shoqërisë dhe vendit, ndërsa të vegjlit preokupohen me sasinë e zotërimit të të mirave materiale dhe shfrytëzimin e njerëzve...!!

Të mëdhenjtë i brengos ecuria e baraspeshës së jetës së shoqërisë së tyre. Ata dëshirojnë që shoqëria të jetojë në rehati dhe mirëqenie, duke mos harruar se ekziston edhe bota tjetër e që është kusht që të fitohet me punë dhe përpjekje. Ata dëshirojnë që ajo (shoqëria) t'i zotërojë të gjitha mjetet e përparuara moderne, duke mos lënë anash asnjëherë synimet e saj madhore. Ata favorizojnë ndryshimin me qëllim që ai të mos bjeri në ngurtësi dhe amulli. Ata pëlqejnë që shoqëria të dijë se si mospajtimet dhe mosmarrëveshjet t'i vendosë në kufijtë e caktuar, në mënyrë që të mos krijohen përçarje dhe konflikte. Ata kërkojnë që të ruhet entiteti, struktura dhe përbërja e shoqërisë, të mbrohen interesat e saj, pa harruar njëkohësisht edhe detyrimet ndaj botës që ajo është pjesë e saj.

Hulumtimi i shkaqeve që sjellin gjer te shkatërrimi dhe prapambetja e popujve, përgjatë tërë historisë ka qenë puna kryesore e reformatoreve, mendimtarëve dhe e kolosëve të mëdhenj. Ndaj elita e popujve mundohet që të ndihmojë për të kuptuar natyrën e shkaqeve që bëjnë që populli të ngeci dhe të ngelet në vend. Nisur nga ky shkak ata studiojnë, hulumtojnë, meditojnë, krahasojnë dhe përpiqen që pas tërë këtij procesi të gjitha përfundimet, të cilat i kanë zbuluar t'ua transmetojnë njerëzve të mençur dhe të zgjuar të shoqërisë së atij populli. Ata e ushtrojnë gjithashtu kritikën edhe pse e dinë mirë se mentaliteti i popullit kënaqet vetëm me lavdërime dhe urime, ndërsa ikin prej atyre që nxjerrin në pah plagët dhe të këqijat, mirëpo ndjenja e përgjegjësisë morale që ata kanë ndaj popullit dhe shoqërisë së tyre i bën që t'i mbartin pasojat me vetëdëshirë. Të mëdhenjtë mundohen ta veçojnë veten nga trendi i përgjithshëm i shoqërisë së tyre,

me qëllim që njerëzit t'i shohin në formën dhe mënyrën më të përsosur, njëlloj siç qëndron komandanti i ushtrisë i strehuar në ndonjë vend të lartë, që ta përfshijë të tërë fushëbetejën. Ky veçim me siguri që u shkakton atyre edhe keqkuptime nga shumica e njerëzve. Ata janë të kënaqur me këtë status, sepse kjo përbën një pjesë të udhëheqjes së ideve dhe koncepteve të shoqërisë me të cilën ata privilegjojen.

Angazhimi në drejtësi dhe mbrojtje për komponentët e dobët nga dhuna e tiranëve dhe shfrytëzimi i intrigantëve. Ajo që më së shumti i dallon të vegjlit e një populli dhe të mëdhenjtë e tyre është se të vegjlit i kërkojnë kushtet më se të përshtatshme për të zgjeruar pushtetin dhe të shtojnë pasurinë e tyre, duke e gjetur në ndryshim të humburën (kërkuarën) e tyre. Ndërsa të mëdhenjtë e dinë se mbrojtja e atyre në nevojë siguron mëshirën e Mëshiruesit, mburojën e sigurisë nga çrregullimi i personalitetit dhe shkatërrimi i vetes. Ata e kanë parasysh gjithashtu se drejtësia e vërtetë është ndërmjet njerëzve, vendeve dhe gjeneratave. Nuk është e pranueshme, që një gjeneratë të shkatërrojë pasuritë e vendit dhe të ndotë ambientin, duke mos i marrë parasysh fare ata që do të vijnë pas tyre, pavarësisht se a janë ata bijtë dhe nipërit e tyre. Këto janë disa karakteristika të njerëzve të mëdhenj, njeriu ka mundësi që të eci rrugës së tyre, nëse zotëron qoftë edhe vetëm një veçori të tyre.

Popull i madh është ai popull, i cili është fatlum të ketë një numër sa më të madh njerëzish të mëdhenj, ndërsa popull i vogël është ai popull që bijtë dhe bijat e tij ecin majtas e djathtas dhe shohin vetëm njerëz të preokupuar me veten dhe të zënë me dynjanë e tyre. ■

Përktheu: Agron TERZIQI

XHAMITË E TIRANËS NË NJË LIBËR DYGJUHËSH

Tek “Xhamitë e Tiranës”, Roald A. Hysa ndërton historinë e 28 xhamive që kanë ekzistuar në kohë të ndryshme në kryeqytet. Ato që janë zhdukur, që janë transformuar dhe më të rejat e ndërtuara pas viteve ‘90-të. Botohen për herë të parë foto të viteve 1920-1940.

SHKRUAN: ALBAN KODRA

“Xhamitë e Tiranës” është një botim dygjuhësh, në të cilin Roald A. Hysa, jep një histori të xhamive të qytetit të Tiranës, të atyre që janë zhdukur, atyre që u kanë rezistuar kohëve dhe më të rejat, të ndërtuara pas viteve ‘90-të. Në analizë janë marrë këto objekte të kultit islam që ndodhen vetëm brenda qytetit të Tiranës: 28 gjithsej. Ato më të mëdhatë prezantohen me një histori më të zgjeruar e më interesante se ato të ndërtuara rishtazi. Ky botim është vlerësuar së fundi nga Instituti Shqiptar i Mendimit dhe i Qytetërimit Islam, si një nga botimet më të mira në fushën e shkencës dhe të kulturës islame. Një vit para tij, ishte Aleksandër Meksi që mori një vlerësim të këtij lloji për studimin, “Arkitektura e xhamive të Shqipërisë”, në shekujt XV-XIX. Në ndryshim nga Meksi, Hysa nuk ndalet në një aspekt të caktuar të objekteve të kultit. Ai jep më shumë një tablo të plotë, sa të historisë së ndërtimit, aq edhe të rolit të tyre social e mirëfilli religjioz. Kur krijon pasaportën e një xhamie, Hysa përfshin në të datën e ndërtimit, familjet të cilat i kanë pasur nën mbrojtje, llojin e tyre (xhami mëhalles, xhami me kupolë etj.), shndërrimin në objekte me funksion social gjatë periudhës së regjimit komunist, njerëzit që i kanë drejtuar ato, si dhe një përshkrim të detajuar të hapësirave brenda tyre, të artit të

ornamentikës etj. “Xhamitë e Tiranës” ka të veçantë pajisjen me fotografi të hershme dhe të sotme të objekteve, një pjesë e të cilave botohen për herë të parë, falë mbështetjes që autori ka pasur nga arkivat private të familjeve Resmja dhe Mullahi, si dhe në arkivat e tjera të Tiranës. Tirana është një qytet i ri, i formuar nga shqiptarë që në këtë periudhë (rreth vitit 1614, kur daton edhe ndërtimi i xhamisë së parë, asaj të Sulejman Pashës) janë kthyer tashmë në muslimanë. Ndërtesat dhe faltoret e tyre do të merreshin hua nga bota islame e Perandorisë Osmane, por që sipas autorit: “ndërtesat u ndërtuan nga shqiptarët, duke iu përshtatur kushteve shqiptare.” Madje, disa syresh nuk njihen më me emrin e tyre, por me emrin e pazarit, siç është për shembull “Xhamia e Pazarit të Ri”, ku sot pak kush mund ta dijë që quhet Xhamia e Kokonozit. Ajo, së bashku me Xhaminë e Tabakëve, janë dy më të vjetrat në qytetin e Tiranës, të cilat vazhdojnë të jenë funksionale. Autori ndërton hartën e tyre sipas një rendi kronologjik të ndërtimit të tyre. Kështu kryexhamia që edhe pse nuk “rron”, është në rrëfimet e tiranasve, është xhamia e Sulejman Pashës, që ndodhej aty ku sot është monumenti i “Partizanit të panjohur”. E ndërtuar në vitin 1614, ajo në fakt nuk ishte vetëm një xhami, por një kompleks i ndërtuar nga Sulejman Pashë Bargjini. “Kompleksi” përfshinte furra, hamam dhe han. Fatkeqësisht, nuk i mbijetoi dot Luftës së Dytë

Botërore. “U dëmtua rëndë gjatë tërheqjes së ushtrisë gjermane nga Tirana dhe në vitin 1950 u shkatërruan edhe ato pak gjurmë që kishin mbetur”- thotë Hysa. Pothuajse të njëjtin fat pati edhe Xhamia e Karrapicit, e ndërtuar në shekullin e 18-të, e cila ia la vendin Muzeut Historik Kombëtar, më 1930-ën. Në linjën e Xhamive më të mëdha dhe të rëndësishme gjendet edhe Xhamia e Et’hem Beut, e cila fillimisht njihej si Xhamia e Vjetër. Është një nga Xhamitë, së cilës Hysa i ka kushtuar më shumë vëmendje. Në disa faqe ai shpjegon me hollësi historinë e ndërtimit të saj, duke nisur që në vitin 1789 me Molla Beun, vazhdimin nga Et’hem Beu dhe, në vitin 1823, ishte Haxhi Et’hem Beu që mbylli gjithçka me ndërtimin e Kullës së Sahatit. Kjo xhami është ndër të paktat që nuk u shkatërruan gjatë regjimit komunist me statusin e “monumentit të kulturës”, që në fakt nuk ishte shpallur qartë si e vizitueshme. Kjo gjendje ankthi e “Et’hem Beut”, zgjati për 23 vjet, që prej 1967-ës, koha e revolucionit kulturor dhe luftës kundër fesë dhe zakoneve prapanike.

Emri i gjatë i asaj që sot njihet si Xhamia e Tabakëve, në të vërtetë, sipas Hysës, është Xhamia e Sherif Mëhallës së Tabakëve. Data e saktë e ndërtimit nuk dihet, por ai shkruan se është ndërtuar në shekullin e 18-të, nga një prej esnafëve më në zë të Tiranës së asaj kohe, Esnafi i Tabakëve. Më pas, më 1922-shin, ndërtesa dëmtohet nga një rrufe dhe riparohet me ndihmën e familjes tiranase,

“...Xhemati mysliman, duke ndjekur modelin e hershëm të paraardhësve, sipas të cilit “çdo mëhallë duhet të ketë xhami”, filloi të ndërtojë xhami të reja...”

Resmja, e cila edhe sot vazhdon të kujdeset për të. Autori ka futur në këtë botim edhe një kopje të dokumentit të qeverisë, që më 18 shkurt të 1967-ës urdhëron: “Të gjithë klerikët myslimanë të mbyllin faltoret dhe tyrbet dhe t’i vënë në dispozicion të popullit...”. Sipas Hysës Xhamia e Tabakëve është e fundit që mbylli dyert për besimtarët në dhjetor të 1967-ës. Pas këtij viti, ashtu si edhe objektet e tjera fetare, u shndërrua në një objekt me funksion social. U vu në shërbim të bandës frymore të qytetit të Tiranës dhe për këtë u bënë ndryshime në strukturën e saj. Vetëm në vitin 1993, ndërtesa do t’i kthehej Komunitetit Mysliman, i cili do ta riparonte dhe do t’i jepte pamjen që ka sot, si dhe do të rikonstruktohet për t’u shtuar më tepër hapësirat e faljes për besimtarët gjatë periudhës kohore 2008-2009.

Vetëm në fillim të viteve ‘90-të, Komuniteti Musliman rimerr xhamitë nën pronësi dhe nis procesin e restaurimit. Por ardhja e demokracisë në vend solli edhe shtimin e popullsisë së Tiranës dhe xhemati mysliman, duke ndjekur modelin e hershëm të paraardhësve, sipas të cilit “çdo mëhallë duhet të ketë xhami”, filloi të ndërtojë xhami të reja, sipas lagjeve, të cilat po merrnin një formë të re. Ndër këto të reja mund të përmenden Xhamia e Medresesë, e përfunduar në qershor të 2001-shit, Xhamia e Xhurës (1996), Xhamia e Çullhajve (1993), Xhamia në Bllokun Al-Mak (1998) dhe Xhamia Manallari (2007). ■

Një histori e vërtetë

GATUAJ DUKE PËRMENDUR ALLAHUN

O motrat e mia! Ramazani është si një parfum që avullon shpejt, kështu mos e shpërdoro atë me kuzhinën, ose me diçka të ngjashme. Nëse kjo është e domosdoshme, atëherë përse nuk e përmend Allahun?! A e ka provuar ndonjëra prej jush që të gatujë duke bërë tesbih dhe duke përmendur Allahun?!”

ZEHRA JASEMIN

Nuk mund t’jua fsheh faktin se unë nuk jam prej dashamirësve të gatimit. Unë e konsideroja gatimin si një humbje kohe dhe mundi. Pasi u fejova, zbulova se vjehrra ime ishte prej atyre grave, që e kalojnë pjesën më të madhe të kohës në kuzhinë, madje prej atyre që bëjnë art në përgatitjen e llojeve të ndryshme të gatimit herë pas here me ndihmën e librave arabë dhe perëndimorë të gatimit. Kjo natyrisht që më shqetësonte. Pa dyshim që i fejuari im do të bënte dallimin mes gatimit tim dhe atij të nënës së tij. Kur mbaruam përgatitjen e gjithçkaje rreth martesës dhe u përcaktua data së bashku me babain tim, i fejuari im vuri re se unë po e shtyja datën e martesës dhe se për çdo herë po justifikohesha me një arsyetim të ndryshëm. Ai më pyeti hapur: “Ti po e shtyn martesën për një arsye që nuk e kuptoj. Si qëndron puna?!” Ndjeva se çështja u zbulua dhe më kishte mbetur vetëm të thosha të vërtetën. I thashë: “Sinqerisht... unë e urrej kuzhinën!!!” Ai

qeshi i habitur dhe më tha: “Sido që të jetë, mua më pëlqejnë ushqimet e lehta dhe nuk e kam problem nëse ha një lloj ushqimi për dy ditë rresht.” Kjo fjalë më qetësoi dhe nuk e vonova më martesën. Por pas martesë unë ndjeja se isha përgjegjëse ndaj shtëpisë dhe punëve të saj dhe njëra ndër këto gjëra ishte gatimi. I thashë vetes: “Duhet të përpiqesh që të tregohesh krijuese në gatim, edhe nëse bashkëshorti yt kënaqet vetëm me ushqime të thjeshta.”

Në ditën e parë që hyra në kuzhinë kërkoja ndihmën e Allahut të Lartësuar dhe iu mbështeta Atij. U luta që gatimi im të mos jetë shumë më i keq se ai i vjehrrës sime. Pastaj fillova me gatimin. Në ato çaste kujtova – me mirësinë e Allahut- disa fjalë të një motre të nderuar, e cila na jepte mësim në xhami në muajin e Ramazanit. Ajo thoshte –Allahu e shpërbleftë me të mira: “Gruaja muslimane e kalon pjesën më të madhe të kohës në kuzhinë dhe sidomos në muajin e Ramazanit, gjë e cila e bën atë të humbë shumë nga mirësia e këtij muaji të madh. O motrat e mia! Ramazani është si një parfum që avullon shpejt, kështu mos e shpërdoro atë me

kuzhinën, ose me diçka të ngjashme. Nëse kjo është e domosdoshme, atëherë përse nuk e përmend Allahun?! A e ka provuar ndonjëra prej jush që të gatujë duke bërë tesbih dhe duke përmendur Allahun?!”

Ndjeva se kisha nevojë për ta bërë një diçka të tillë, jo vetëm për të shfrytëzuar muajin e Ramazanit- ishim në një muaj tjetër që nuk e mbaj mend- ndoshta Allahu e bën të mirë aromën e asaj që gatuj.

Vendosa të them Bismilah në çdo hap të gatimit tim, duke filluar që nga ndezja e zjarrit dhe deri tek hedhja e yndyrës në enë. Pastaj qepa, hudhurat dhe domatet... deri tek fikja e zjarrit.

Herën e dytë i thashë vetes: “Përse të

mos lexoj suren Ihlas pas Bismilahit në çdo hap? Unë e dua shumë këtë sure. Ajo është e shkurtër dhe leximi i saj ka shumë sevape gjithashtu.

Dhe fillova ta bëj këtë me mirësinë e Allahut... dhe Allahu më frymëzoi që të bëja tesbih sa herë që plotësohej gatimi, ose gjatë larjes së enëve dhe pastrimit të kuzhinës.

Reagimi i bashkëshortit tim ishte lavdërimi i ushqimit që përgatisja, derisa më tha se ia kisha kaluar nënës së tij. Në atë moment nuk e besova natyrisht, sepse nuk jam prej atyre që i shohin imtësisht gatimet për aq kohë sa mund të hahen dhe nuk kanë kripë me tepricë. Kujtova se ai po

më bënte qejfin... meqë isha një nuse e re dhe këto lavdërime janë të zakonshme. Por vura re se ai po i përsëriste shpesh këto fjalë dhe kjo më gëzoi pa masë, por përsëri nuk e besoja tërësisht dhe kujtoja se ato ishin vetëm një inkurajim prej tij, sidomos kur zbulova se bashkëshorti im ishte dashamirës i ushqimeve të përgatitura me përsosmëri dhe se e shihte me imtësi mënyrën sesi ishte përgatitur çdo lloj gatimi... dhe se ajo që thoshte para martesë bënte pjesë tek inkurajimi.

Kur e ftoja e vjehrrën për të qëndruar me ne për disa ditë ishte ajo vetë që e lavdëronte gatimin tim dhe mendoja gjithashtu se ajo sërish po më inkurajonte. Vura re se ajo kalonte shumë kohë me mua në kuzhinë dhe i lutesha që të çlodhej në dhomën e ndenjjes, por ajo refuzonte. Këmbenim biseda me njëra-tjetrën, por unë e kisha vënë re se ajo kontrollonte hapat e mi në gatim, derisa një herë më pyeti rreth përgatitjes së gatimit të një lloji ushqimi. Kur ia tregova pashë shenjat e habisë në fytyrën e saj, por nuk arrita të kuptoj shkakun, derisa më mori në telefon disa muaj pas martesës sime për të më thënë: “Moj shejtankë, të kërkoj në emër të Allahut që të ma kujtosh atë aromën me të cilën dallohet gatimi yt.” E pyeta nëse po bënte shaka me mua, por ajo m'u betua se nuk po bënte shaka.

Kjo ishte një e papritur e madhe për mua, dhe e shtrydha trurin për të kuptuar shkakun e saj, dhe nuk gjeta ndonjë shkak tjetër përveç Bismilahit, sures Ihlas dhe tesbihut (subhanallah). I thashë: “A dëshiron të dish të vërtetën?” Më tha: “Natyrisht” dhe i tregova atë që më kishte ngjarë. Ajo u habit, por mesa duket nuk më kishte besuar plotësisht. Kështu që kur e vizitova herën tjetër vura re se ajo më ndiqte gjatë gatimit, që të sigurohej për vërtetësinë e atyre fjalëve që i thashë. Kur

“...Moj shejtankë, të kërkoj në emër të Allahut që të ma kujtosh atë aromën me të cilën dallohet gatimi yt...”

zemra e saj u qetësua dhe ajo u siguroi, më tha se edhe ajo kishte filluar të vepronte si unë dhe se kishte vënë re përmirësim në aromën e ushqimeve që gatante.

Më e bukura është fakti se tani nuk e urrej më gatimin, as qëndrimin në kuzhinë, sidomos kur vendosa një magnetofon të veçantë vetëm për kuzhinën nga ku dëgjoj Kuranin Famëlartë dhe shumë mësim të ndryshme fetare. Kështu koha që kaloj në kuzhinë është argëtuese dhe nuk e ndjej kalimin e kohës vetëm pasi të kem mbaruar gjithçka.

Jo vetëm kaq, por tani –falë mirësisë së Allahut- nuk lë pas dore detyrat kryesore, por puna eci shumë mirë deri në përgatitjen e prodhimeve të brumit, siç janë keku, pica, madje torta, turshitë dhe reçeli. Shoqet e mia dhe të afërmit nuk e besuan, kur e dëgjuan një gjë të tillë.

I patëmëta është Allahu! Përkujtimi i Tij ka shumë sekrete, të cilat ne i anashkalojmë dhe neglizhenca jonë nuk mund t'i fshijë ato. Larg të metave je, o Zoti im. Nuk ka më të madh se Ty.

Përhape, ndoshta shpërblehemi së bashku. ■

Përktheu: Genc PLUMBI

ZEMRAT E VOGLA

Me të vërtetë këto zemra të buta e të pastra nuk i njohin kurthet e mashtrimet, nuk janë të stërvitura për asnjë dëm e të keqe. Ato janë filiza të ndjeshëm, ku duhet të shtojmë përkujdesjen për to që në ditët e para

HALID RUSHEH

Nuk mund t'i harroj kur isha i vogël fytyrat e atyre njerëzve të mirë, që kur i takoja më buzëqeshnin, atëherë kur babai im me merrte në xhami në namazin e sabahut, në ato ditë vere të kthjella, por gjithashtu nga kujtesa ime nuk mund të shuhen edhe ato fytyra të mrrolura të disa të tjerëve, të cilët hidhëroheshin nga disa lëvizje të miat pa kujdes, kur ishim në pritje të namazit, madje nganjëherë fshihesha tek babai im nga frika se mos po më godet diçka e keqe nga ata.

Zemrat e vogla (fëmijët) zakonisht nuk i harrojnë ndodhitë, ashtu si nuk i harrojnë as fytyrat e ndryshme, në to lenë mbresë reaksionet e ndryshme, ashtu sikurse bëjnë përshtypje mënyrat e trajtimit të tyre nga personat përreth. Ata

janë si një shirit i regjistruar dhe i ruajtur me një përkujdesje të madhe.

Shumë prej nesh i anashkalojmë këto që përmendëm më lart, gjithashtu shumica prej nesh sillen me sjellje të ulta para fëmijëve, duke mos e ditur që zemrat e tyre të vogla ndikohen shumë nga ata, dhe ky ndikim do t'i shoqërojë gjatë gjithë jetës së tyre, apo do të ndikojë në brendësinë e tyre negativisht, apo do të ndikojë kur të rriten.

Nuk ka dyshim që nëse rrethi i tyre është me moral të ulët kjo do të ndikojë në devijimin shpirtëror tek fëmijët, sidomos atëherë kur në zemrat e tyre mbillet vrazhdësi, zili, urrejtje, mosbesim, sjellje e keqe me njerëz, si dhe shumë sëmundje të tjera të brendshme. Profeti Muhamed salallahu alejhi ue selem ka bërë thirrje për këto gjëra duke aplikuar metoda konkrete, duke i bërë zemrat e vogla të zhvillohen e të

rriten fisnike e të pasura, që nuk mbartin me vete inat e zili e as të keqen për asnjëri, përkundrazi duke mbjellë në to dashurinë, çiltërsinë, burrërinë etj.

Enesi Allahu qoftë i kënaqur ndaj tij thotë: Nuk kam parë ndonjë njeri më të mëshirshëm ndaj fëmijëve, si i Dërguari i Allahut. Ibrahim i biri i tij pinte qumësht në familjet e Medines dhe kur kthehej në shtëpinë e tij e ne ishim me të, Pejgamberi alejhi selam e merrte e puthte e pastaj e kthente prapë (Muslimi).

Një person e pa një ditë Pejgamberin, duke i puthur fëmijët e vet dhe i tha i çuditur, a i puthni ju fëmijët tuaj, pastaj tha: Pasha Allahun unë kam 10 dhe asnjërin prej tyre nuk e puth, ndërsa Pejgamberi alejhi selam ia ktheu i hidhëruar: *“Ai që nuk mëshiron nuk mëshirohet”*.

Berrai Allahu qoftë i kënaqur me të na përcjell një ngjarje tjetër dhe thotë: E kam parë Pejgamberin dhe Hasanin të birin e Aliut, nipin e tij duke qëndruar mbi supet e tij, ndërsa ai thoshte: *“O Allah, unë e dua Hasanin, duaje edhe Ti”*.

Me të vërtetë këto zemra të buta e të pastra nuk i njohin kurthet e mashtrimet, nuk janë të stërvitura për asnjë dëm e të keqe. Ato janë filiza të ndjeshëm, ku duhet të shtojmë përkujdesjen për to që në ditët e para, në mënyrë që të kultivojmë moralet e larta dhe sjelljet e shkëlqyera. Fëmijët e duan dhe e pëlqejnë atë që ulet dhe jeton me ta, si të jetë njëri prej tyre, ndërsa ikin e frikësohen nga ai që është nervoz e i ashpër, ata e pëlqejnë dhe e dëgjojnë atë që është serioz e me peshë. Me të vërtetë Pejgamberi e ka njohur botëkuptimin e kësaj moshe dhe sillej me ta si dëshironin ata dhe sa herë që i përkëdhelte dhe lozte me ta është përpjekur të ndërtojë personalitete triumfuese. Ebu Hurejra na tregon se ishin duke falur me Pejgamberin namazin e jacisë dhe kur ai

“...Një herë e vizitova Pejgamberin me babain tim kur isha e vogël dhe kisha veshur një rrobe të verdhë, kurse Pejgamberi më thoshte, sa e bukur, sa e bukur...”

binte në sexhde Hasani dhe Hyseni i kërcenin mbi shpinën e tij, dhe kur ai u ngrinte nga sexhdja i largonte ata me ngadalë dhe i vendoste në tokë, dhe pastaj kur shkonte në sexhde ata ktheheshin në shpinën e tij e kështu vazhdoi derisa mbaroi namazi, e më pas i uli ata në prehrin e tij. Unë u ngrita e shkova tek i Dërguari i Allahut e i thashë t'i largojë ata, ndërkohë u ndriçua vendi nga vetëtimat e ai u tha atyre të shkonin tek nëna e tyre, ndërsa drita e vetëtimës shkëlqeu derisa ata hynë në shtëpi. (Musnedi i Ahmedit).

Gjithashtu na rrëfen një sahabije me emrin Umu Halid një ngjarje që i kishte ndodhur asaj kur ishte fëmijë dhe thotë: *“Një herë e vizitova Pejgamberin me babain tim kur isha e vogël dhe kisha veshur një rrobe të verdhë, kurse Pejgamberi më thoshte, sa e bukur, sa e bukur. Pastaj unë fillova të loz dhe të argëtohem me vulën e pejgamberllëkut mbi shpinën e të Dërguarit të Allahut. Babi im më qortonte për atë që po veproja. Në këtë rast i Dërguari i Allahut bëri dua për ruajtjen e rrobave të mia dhe shtimin e jetës sime. (Buhariu)*

Me të vërtetë ky është një rast shumë i mirë, që vërteton bisedën tonë të deritanishme, të vijë njeriu me vajzën e tij të vogël, kur dihet se si është dashuria e tij për fëmijët, nuk i erdhi keq e as nuk u ankua, por u mundua ta kënaqë dhe të luajë me të

duke e mbajtur mbi shpinën e vet, madje edhe bëri dua për të tri herë.

Gjithashtu na tregon Umu Kajs bint Mihsani, e cila shkoi një herë tek i Dërguari i Allahut me fëmijën e vet, që ushqejej akoma me gji dhe nuk i kishte përdorur ushqim tjetër. Pejgamberi e mori në krahë dhe filloi ta mbante, kur papritmas fëmija urinoi në rrobat e tij. Ai nuk e qortoi, as nuk e rrahu, por urdhëroi që të stërpiken rrobat e jo të lahen me ujë.

Kjo nuk është një ngjarje e vetme, por janë të shumta rastet kur fëmijët zhyteshin në rrobat e të Dërguarit për shkak të dashurisë së madhe që kishte ai ndaj tyre dhe kujdesit që tregonte. Ashtu siç është edhe rasti që përcjell Umu Fadli, gruaja e Abasit (xhaxhait të Profetit), se një herë kur Pejgamberi po mbante Hysenin, nipin e vet, ai urinoi mbi rrobat e Pejgamberit. Ajo deshi t'i pastrojë, por ai e urdhëroi që vetëm t'i stërpiki me ujë e mos t'i pastrojë (Ky është rregulli për urinimin e fëmijës që ushqehet vetëm nga gjiri i nënës dhe është mashkull, nëse është vajzë duhet të pastrohet rroba nga urinimi i saj, ashtu siç vijon. sh.p.). Sjellja e tij alejhi selam nuk ishte kështu vetëm me djemtë, por ai ishte kështu edhe me vajzat.

Umu Kurz el Huzajjeh tregon për një rast kur i ishte afruar të Dërguarit të Allahut një fëmijë mashkull dhe i kishte urinuar në rrobat e tij, ai urdhëroi që ato të stërpiken me ujë, kurse një herë tjetër i ishte afruar një fëmijë vajzë që i kishte bërë të njëjtën gjë e Profeti në këtë rast kishte urdhëruar për pastrimin e rrobave të tij.

Sahabiu i ndershëm Ebu Musa Eshariu na tregon se kur i kishte lindur një fëmijë djalë ai shkoi te Pejgamberi alejhi selam. Ai alejhi selam i vuri emrin Ibrahim, i futi një hurmë në gojën e tij që ta thithi dhe e luti Zotin që ta furnizojë me suksese në jetën e tij. (Buhariu)

Ai sal-allahu alejhi ue selem luante dhe i argëtonte fëmijët edhe nëpër rrugë kur kalonte pranë tyre. Na e tregon këtë Jaëla ibën Murreh, se një herë ishim duke shkuar në një gosti me të Dërguarin e Zotit, ndërsa Hyseni biri i Aliut po luante në rrugë, dhe porsa e pa i Dërguari i Allahut hapi krahët dhe vrapoi pas tij. Fëmija ikte dhe fshihej nga vendi në vend, ndërsa i Dërguari luante dhe e bënte të qeshte dhe të argëtohet, dhe e gjitha kjo para syve të njerëzve. Një herë ai i kishte marrë Hysenin birin e Aliut dhe Usamen birin e Zejdit, që të dy në prehër dhe bënte dua: *“O Allah mëshiroji këta të dy, se unë i kam mëshiruar.”* (Buhariu).

Kjo që përmendëm nuk ka ndodhur vetëm në kohën e lirë, por siç e përmendëm edhe më lart ai sillej butësisht edhe në momentet kur ishte në adhurimin më të dashur të tij (namazin). Ai alejhi selam përkujdesej për ta siç është rasti me vajzën e vajzës së tij Zejnebes, që e mbante në krahë gjatë namazit, kur bënte ruku apo sexhde e lëshonte, ndërsa kur ngrihej në këmbë përsëri e mbante. (Muveta e Malikut).

Mahmud ibën Errebi tregon se si e mban mend një rast kur Pejgamberi ia hidhte ujin në fytyrë duke luajtur me të në moshën 5 vjeçe.

Shoku i tij Xhabir ibën Semure gjithashtu tregon një ngjarje, duke na treguar se ishte falur një herë me të Dërguarin e Allahut në namazin e sabahut, pastaj kaloi tek familja e vet dhe dola me të. Aty e pritnin dy djem të rinj dhe filloi t'ju përkëdhelë fytyrat e tyre dhe kur përkëdheli fytyrën time ndjeva një fllad dhe aromë sikur duart e tij të kishin dalë nga ndonjë misk. (Muslimi). ■

Përktheu: Fazli Bunjaku

ME AGJËRIM PËRMIRËSOHET VETJA DHE FAMILJA

SHKRUAN: ZEKI ÇERKEZI

Po afrohet dita kur do të na vijë mysafiri më i dashur, muaji i agjërit, muaji i shumë shumë mirësive. Është në natyrën e njeriut, që kur një mysafir i dashur i tij e paralajmëron për ardhjen e vet të përgatitet në formën më të mirë, që ta presë me gëzim dhe krahëhapur atë mysafir. Kështu edhe besimtarët përgatiten në mënyra nga të ndryshmet, që ta presin muajin e Ramazanit, muajin e agjërit. Na përcillet se sahabet (Allahu qoftë i kënaqur me ta) e kanë ndarë vitin në dy pjesë: gjashtëmujori para Ramazanit, ku e kanë lutur Allahun që t'jua mundësojë të jetojnë deri në Ramazan dhe në gjysmën tjetër të vitit pas Ramazanit e kanë lutur Allahun, që t'ua pranojë atë ibadet që e kanë bërë në Ramazan. Si mos të veprojnë kështu kur ky mysafir na sjell dobi të panumërta, të cilat janë karakteristikë vetëm e muajit të Ramazanit. Ja disa prej këtyre dobive:

- aroma e gojës së agjëruetit është më e këndshme tek Allahu, se sa aroma e miskut.

- melaqet bëjnë istigfar për agjëruetit derisa ata fillojnë të hajjnë iftarin.

- Allahu e zbukuron xhenetin çdo ditë, duke thënë: së shpejti robërit e Mi të mirë do ta hedhin barrën dhe papastërtinë (mëkatet) dhe do të vijnë te ti.

- prangosen shejtanët.

- hapen dyert e xhenetit dhe mbyllen dyert e xhehenemit.

- në këtë muaj është Nata e Kadrit, e cila është më e dobishme se një mijë muaj.

- agjëruetit çlirohen nga mëkatet në natën e fundit të Ramazanit.

- në çdo natë të Ramazanit Allahu liron njerëz nga xhehenemi.

Agjërimi është një ibadet kompleks, nuk është vetëm thjesht privim nga haja dhe pija. Njeriu besimtar agjëron me tërë qenien e tij, me gjithë trupin e tij. Përveç

përmbajtjes ndaj ushqimit, ai agjëron me sy – nuk e shikon të ndaluarën, agjëron me vesh – nuk e dëgjon të ndaluarën, agjëron me gjuhë – nuk flet fjalë të ndaluara, agjëron me duar – nuk e prek / merr të ndaluarën, dhe agjëron me këmbë – nuk shkon në vende të ndaluara. Ai gjithashtu e frenon edhe epshin e vet, çka pa dyshim që nuk është lehtë. Për këtë ibadet special ka edhe shpërblim të veçantë. I Dërguari i Allahut ka thënë në një hadith kudsij, se Allahu i Lartmadhëruar thotë: *“Për çdo vepër të birit të Ademit i shumëfishohet shpërblimi prej dhjetë deri në shtatëqind herë, përveç agjërit, ai është për Mua dhe Unë shpërblej për të. E ka lënë epshin e tij, ushqimin dhe pijen e tij për shkakun Tim”*. (Buhariu dhe Muslimi)

Por për fat të keq shumica e muslimanëve nuk e përjetojnë në këtë mënyrë agjërimin. Ata vërtetë nuk hanë

dhe nuk pinë, por sjellja e tyre nuk është brenda etikës islame. Për njerëz të tillë i Dërguari i Allahut ka thënë: *“Kush nuk largohet nga gënjeshtria dhe vepra me te, Allahu nuk ka nevojë për largimin e tij nga haja dhe pija”*. (Buhariu)

Padyshim që nëse besimtari e përjeton agjërimin në suaza të këtyre haditheve do të korrigjohet, dhe pastaj do të ndikojë që si rrethi i tij i ngushtë familjar, ashtu edhe ai më gjerë, të korrektohet.

Besimtari vigjilent e shfrytëzon fillimisht këtë muaj për shtimin e devotshmërisë, rritjen e harmonisë familjare, respektit dhe dashurisë mes anëtarëve të familjes, çka ky muaj i ofron me bollëk. Ja disa raste, kur agjëruesi ka hapësirë të ndikojë në familjen e tij gjatë Ramazanit:

fillon prej syfyrit i cili vazhdon deri në agim dhe me këtë rast e tërë familja zgjohet për t'u ushqyer së bashku. Vetë akti i të ushqyerit së bashku, në të njëjtin vend dhe në të njëjtën kohë i jep personit një kënaqësi të veçantë. Si mos të shtohet dashuria reciproke në mes anëtarëve të familjes kur koha e syfyrit është koha e bereqetit, ai ushqim është i bekuar. I Dërguari i Allahut ka thënë: *“Bereqeti është në tri gjëra: në xhemat (e kundërta e përçarjes), në përslesh dhe në ushqimin e syfyrit”*. (hadithi është i saktë, e përcjell Taberaniu). Muhamedi sal-lallahu alejhi ue selem na nxit që mos ta anashkalojmë kurrsesi këtë ushqim të bekuar, duke thënë: *“Syfyri është ushqim i bereqetshëm, pra mos e humbni atë, qoftë edhe sikur të pini një gllënjë ujë, sepse Allahu dhe melaiket dërgojnë salavat mbi ata që zgjohen për syfyr”*. (Ahmedi, hadithi është i mirë). A ekziston diçka më e vlefshme dhe më e këndshme se të lavdërojnë Allahu tek melaiket e afërt dhe që melaiket të bëjnë istigfar për ty?!... Të

gjitha këto privilegje i gëzon familja, nëse zgjohen së bashku për ushqimin e syfyrit, duke përfshirë këtu edhe bereqetin e xhematit (bashkësisë), sepse edhe familja është një formë e xhematit.

Falja e namazeve, si farze, ashtu edhe ato vullnetare. Përgjegjësi i familjes duhet të kujdeset që të gjithë ata që e kanë detyrim namazin (mbi 10 vjeç) ta kryejnë atë me rregull. Meshkujt shkojnë së bashku në xhami të pesë kohët. Muhamedi sal-lallahu alejhi ue selem na këshillon që nëse femrat kërkojnë të shkojnë në xhami për ta falur namazin, mos të pengohen. Preferohet që pas namazit të sabahut mos të dilet nga xhamia deri në lindjen e diellit. Imam Muslimi na përcjell në Sahihun e tij, që Xhabir ibën Semure. të ketë thënë: *“I Dërguari i Allahut sal-lallahu alejhi ue selem pas faljes së namazit të sabahut nuk dilte nga xhamia derisa lindte dielli”*. Në një hadith tjetër nga Enes ibn Maliku na përcillet se i Dërguari i Allahut s.a.u.s ka thënë: *“Kush e fal namazin e sabahut me xhemat pastaj qëndron në xhami dhe e përmend Allahun derisa të lindi dielli dhe pastaj i fal dy rekate, do të ketë shpërblimin e haxhit dhe umres të plotë, të plotë, të plotë”*. (Tirmidhiu, Albani ka thënë se hadithi është sahih). Pra, shpërblimi është sa të bësh tri herë haxh dhe umre dhe kjo për çdo ditë, po në Ramazan sa shkon ky shpërblim? Shumë lavdëruese është që namazet vullnetare (syneket) të falen në shtëpi, kështu shtëpia ndriçohet me nurin e namazlive, çka pa dyshim e shton dashurinë dhe respektin mes anëtarëve të familjes. Mirë do të ishte që vitrin ndonjëherë ta falësh në shtëpi së bashku me të gjithë anëtarët e familjes. Na përcillet se Omeri i zgjonte pas mesnatës anëtarët e familjes së tij për të falur namaz, duke e cituar me zë ajetin kuranor: ***“Urdhëro faljen e namazit në familjen***

tënde dhe ji i vazhdueshëm në përmbushjen e tij.”. Ndërsa Ibën Omeri duke cituar ajetin: *“(A jobesimtari e ka gjendjen më të mirë) Apo ai që kohën e natës e kalon në adhurim, duke bërë sexhde, duke qëndruar në këmbë, i ruhet (dënimit të) botës tjetër dhe shpreson në mëshirën e Zotit të vet?”*. Na përcillet nga Saib ibn Zejdi të ketë thënë: Imami lexonte me qindra ajete në namazin e natës (gjatë Ramazanit), sa që mbështeteshim në shkopinj, të lodhur nga qëndrimi i gjatë në këmbë dhe askush nuk largohej nga ky namaz. Këto ndodhi nga jeta e selefit po i përmend me qëllim që të tërheqim një paralele mes përjetimit të agjërimit, e sidomos namazit të natës, mes neve dhe atyre. A ndodh që ne ta kalojmë kështu natën me namaz e me Kuran apo ruana Zot duke shikuar televizorin, me seriale të ndryshme me tematika të ndyra, me akte jo-morale, ndoshta edhe duke lozur me letra, e gjëra të tjera, të cilat janë në kundërshtim të madh me etikën Islame. Atëherë nuk duhet të habitemi, nëse na ndodhin gjëra të pakëndshme në familje. Si mos të ndodhin kur babai me vajzën, nëna me djalin shikojnë së bashku skena amorale, akte të fëlliqura. E si për ironi ata nxjerrin si pretekst që ta presim të zgjuar syfyrimin!!! Prindër të këtillë mos të presin respekt nga fëmijët e tyre, sepse një familje e tillë ka degjeneruar moralisht.

Iftari i përbashkët. Ndoshta çasti më i rëndësishëm gjatë ditës është koha pak para iftarit dhe vetë akti i iftarit. I gëzohemi këtij çasti, sepse kemi përfunduar një ibadet madhështor, duke e kurorëzuar gjithashtu me një tjetër ibadet madhështor, me dua. Këto janë çastet më të gëzuara për një familje, kur e tërë familja, të ulur rreth sofrës së iftarit, bëjnë së bashku dua dhe kjo në çastin kur Allahu e pranon lutjen, sepse i Dërguari i Allahut

sal-lallahu alejhi ue selem ka thënë: *“Tri (lutje) janë të pranuara: e agjëruesit (para perëndimit të diellit)...”* (Tirmidhiu). Ky çast është i hareshëm, sepse Muhamedi sal-lallahu alejhi ue selem ka thënë: *“Agjëruesi ka dy gëzime: kur bën iftar dhe kur do të takohet me Zotin e tij”*. (Buhariu dhe Muslimi). Për këtë shkak duhet të këmbëngulim, që sa më tepër iftare të kalohen në gjirin familjar. Por mos të harrohet edhe dhënia e iftareve, sidomos me familjen e më gjerë. Me këtë rast besimtarët kanë shumëfish fitime. Për këtë ka shumë argumente, por ne do të kënaqemi me disa hadithe të Muhamedit sal-lallahu alejhi ue selem:

1- *“O ju njerëz ! Përhapeni selamin, jepni ushqim, i mbani marrëdhëniet me të afërmit tuaj, falni namaz natën kur të tjerët janë në gjumë dhe do të hyni në Xhenet të shpëtuar.”* (Ahmedi, Tirmidhiu, Albani thotë: sahih).

2- *“Kush i jep një iftar agjëruesit do ta ketë shpërblimin e tij, pa iu pakësuar agjëruesit asgjë nga agjërimi i tij.”* (Ahmedi, Nesaiu, Albani e cilëson të vërtetë).

3- *“Kush i jep iftar agjëruesit atij do t'i falen mëkatet, e shpëton qafën e vet prej zjarrit, si dhe do ta ketë shpërblimin e agjëruesit, duke mos iu pakësuar agjëruesit asgjë nga shpërblimi i tij. E pyetën sahabet: O i Dërguari i Allahut! Çdo njëri prej nesh nuk ka mundësi t'i japi ushqim agjëruesit, e ai sal-lallahu alejhi ue selem u përgjigj: Këtë shpërblim Allahu ia jep atij që i jep agjëruesit pak qumësht të përzier me ujë, ose një hurmë, ose një gllënjë ujë. Kush i jep ujë agjëruesit, Allahu atij do t'i japë ujë nga hauzi im, pas së cilës s'do të ketë më kurrë etje derisa të hyjë në Xhenet”*.

Ja se çfarë qëndrimi ka pasur selefi në këtë pikë: Na përcillet se Aishja brenda një

dite ka dhënë sadaka njëqind mijë dërrhemë, duke qenë agjëruese. Pas shpërndarjes të kësaj shume të madhe të hollash, shërbëtorja e saj i thotë: A nuk pate mundësi që nga ajo shumë e madhe të ndash një dërrhem për të blerë mish e ta hash për iftar? Ajo u përgjigj: Të më kishe përkujtuar më herët do ta kisha ndarë një dërrhem!

Shumë prej selefët i kanë shërbyer agjëruesit duke qenë edhe vetë agjërues dhe prej tyre kanë qenë Abdullah ibën Omeri, Davud Taiju, Malik ibën Dinari, Ahmed ibën Hambeli etj. Ka shumë e shumë raste të ngjashme, por ai që e ka hapur zemrën për bamirësi i mjaftojnë këta shembuj.

Këto ishin vetëm disa këshilla, se si duhet ta përmirësojë gjendjen e vet agjëruesi dhe gjendjen e familjes së tij. S'ka dyshim se ka edhe shumë dobi të tjera, të cilat s'kam ditur t'i nxjerr, por sido që të jetë, nëse agjërojmë me sinqeritet dhe me tërë qenien tonë, të bindur në shpërblimin e Allahut, atëherë të gjitha këto pika që përmendëm do të rezultojnë drejt përmirësimit të gjendjes sonë individuale, familjare dhe kolektive. E lus Allahun që mua, familjes sime dhe të gjithë muslimanëve të na mundësojë që të kemi agjërim sa më të efektshëm, të kemi një Ramazan të bereqetshëm dhe që të dalim nga ky Ramazan me mëkate të falura. Vërtet Ai dëgjon dhe i përgjigjet lutjeve. Paqja dhe shpëtimi qofshin mbi Muhamedin, mbi familjen e tij dhe mbi shokët e tij. Dhe dua ja e fundit e jona është: falënderimet dhe lavdërimet i takojnë Zotit tonë, krijuesit të gjitha botëve. ■

AGJËRIMI I MIRËFILLTË, VEÇORIA E MUSLIMANËVE

Allahu ka thënë:

“O besimtarë! Ju është urdhëruar agjërimi, ashtu si u ishte urdhëruar atyre para jush, që të mund të ruheni.

Agjërimi është disa ditë, por nëse ndonjëri prej jush është sëmure ose duke udhëtuar, le të agjërojë aq ditë sa i ka prishur në ditët e tjera pas. Ata që s’mund të agjërojnë duhet të ushqejnë si shpagim nga një të varfër për çdo ditë agjërimi. E, nëse ndonjëri jep më shumë se kaq, kjo është edhe më mirë për të. Por agjërimi juaj është më i dobishëm, në qoftë se e dini.

Muaji i Ramazanit është ai, në të cilin ka zbritur Kurani, që është udhërrëfyes për njerëzit, plot me shenja të qarta për rrugën e drejtë dhe dallues. Pra, kushdo nga ju që dëshmon këtë muaj, le të agjërojë! Sa i përket atij që është i sëmure ose gjendet në udhëtim e sipër (le të agjërojë më vonë) aq ditë sa nuk i ka agjëruar. Allahu dëshiron që t’jua lehtësojë dhe jo që t’jua vështirësojë juve. Ai dëshiron që të plotësoni numrin e ditëve dhe që ta madhëroni Allahun, për shkak se ju ka drejtuar në rrugë të drejtë e që ta falënderoni Atë”. (Bekare 183-185)

SHKRUAN: OMER BERISHA

Fjalët e mësipërme të përkthyer nga fjalët e Allahut shpjegojnë na shpjegojnë me imtësi neve shumë gjëra të rëndësishme dhe njëkohësisht interesante lidhur me agjërimin. Le të shohim më poshtë komentimin e dijetarëve të tefsirit lidhur me mësimet që përfitojmë nga rreshtat që lexuam.

“O besimtarë!” Kush po thërret me këtë emër? Allahu. Kë po thërret? Agjëruesit. A mund të na gëzojë dikush me një lëvdatë më të mirë se kjo. A ka garanci më të fortë, sesa kur Allahu të drejtohet me këtë emër: besimtar. Padyshim se kjo i gëzon shumë

muslimanët dhe ua shton shpresat në faljen e Allahut dhe fitimin e xhenetit më të lartë.

“Ju është urdhëruar agjërimi” - ju është bërë farz, pra e keni detyrë të agjëroni. Për detyrimin e agjëritimit, Pejgamberi, sal-lallahu alejhi ue selem, ka thënë: *“Islami është i ndërtuar mbi pesë: dëshmia se nuk ka të adhuruar me të drejtë përveç Allahut dhe se Muhamedi është rob dhe i dërguar i Tij, falja e namazit, dhënia e zekatit, haxhillëku dhe agjërimi i Ramazanit”.*

“ashtu si u ishte urdhëruar atyre para jush” - kush ishin ata para nesh? Disa thanë: Ithtarët e Librit; të tjerë: të krishterët; të tretë: të gjithë njerëzit. Por ky mendimi i fundit nuk vlen pasi dihet se agjërimi për shumë prej atyre që ishin para nesh ishte

vetëm abstenim nga të folurit. Prandaj themi se në këtë ajet kihet si qëllim të krishterët pasi ata janë më afër se të tjerët,¹ dhe një gjë të tillë e mësojmë nga fjala e sahabiut **Dagfel ibën Handhale**, radijallahu anhu: “Të krishterët kishin detyrë të agjërojnë muajin e Ramazanit, por u ishte sëmure mbreti i tyre dhe ata thanë: Nëse Zoti e shëron neve do të shtojmë dhjetë ditë. Pastaj patën një mbret tjetër, i cili pati një sëmundje të gojës dhe thanë: Nëse Zoti do ta shërojë ne do të shtojmë shtatë ditë. Në fund erdhi një mbret tjetër dhe tha: Pse t’i lëmë këto tre ditë, le t’i plotësojmë këto në pesëdhjetë ndërsa agjërimin po e bëjmë në pranverë”.² Kurtubiu thotë: “Allahu e bëri agjërimin e Ramazanit për popullin e Musait dhe të Isait, por ata bënë shtrembërime”, gjithashtu thotë:

“Prandaj është mekruh (e urryer) të agjërohet dita e dyshimtë³, sepse të krishterët para këtyre tridhjetë ditëve agjëronin një ditë më tepër dhe pas atyre një ditë tjetër, derisa kjo vazhdoi më tej duke shtuar edhe shumë ditë të tjera për të arritur në pesëdhjetë ditë”.⁵

“ashtu si u ishte urdhëruar atyre” – ku qëndron qëllimi i këtij krahasimi? Sipas komentuesve të Kuranit mësojmë se qëllimi mund të jetë si vijon:

a. krahasim me kohën e agjërimin, pra, ngjasim me krishterët, të cilët gjithashtu e kishin detyrë agjërimin e muajit Ramazan, por kur ata i shtuan ditët dhe agjërimi u vinte në nxehtësinë e madhe të verës, ata ia ndryshuan kohën duke e bërë në pranverë.

b. ngjasim me numrin e ditëve të agjërimin: tre ditë brenda një muaji, siç ishte

¹ Ahkamul Kuran, Ibnul Arabi (1/74) ngjashëm me të edhe Ibnul Xheuzi në Zadul Mesir fi ilmi tefsir (1/184)

² Hejthemiu në Mexhmeu Zevaid (3/142) thotë se transmetuesit e këtij rrëfimi janë transmetues të vërtetë.

³ El Xhami li Ahkamil Kuran, Kurtubi (2/270)

⁴ Dita e dyshimtë është dita e tridhjetë e muajit Shaban, atëherë kur në natën e tridhjetë nuk kemi pasur mundësi ta shohim hënën, sepse qielli ka qenë i mbuluar me re, dhe tani nuk e dimë nëse kjo ditë është dita e parë e Ramazanit apo dita e fundit e Shabanit.

⁵ El Xhami li Ahkamil Kuran, Kurtubi (2/271)

detyrim në fillim të Islamit, dita e Ashurasë siç ishte detyrim për muslimanët pasi erdhën në Medinë, ose agjërimi i një muaji siç ishte detyrë për të krishterët në fillim.

c. ngjasim me formën e agjëritimit. Shumica e popujve të mëparshëm agjëronin duke mos folur fare ndërsa në Sheriat jemi urdhëruar të agjërojmë vetëm nga gënjeshtat⁶, siç mund të lexoni te rubrika e hadithit në këtë numër të AlbIslamit.

d. ngjasim me formën e urdhërimit d.m.th. edhe ata që ishin para jush ishin të detyruar të agjërojnë dhe e kishin farz sikurse edhe ju që e keni farz.

“që të mund të ruheni” – Sikurse çdo adhurim edhe agjërimi bëhet për të mirën tonë, pra, agjërimi na ndihmon të ruheni nga çdo e keqe: të ruheni nga rënia në gjynahe, sepse çdoherë kur njeriu ha më pak edhe epshi i tij dobësohet, ndërsa kur epshi dobësohet, edhe gjynahet pakësohen. Gjithashtu me agjërim të sinqertë ruheni të mos bëjmë të njëjtin gabim sikurse e kanë bërë të krishterët me agjërimin, ndonëse sivjet jemi të sprovuar të agjërojmë në mes të verës, sërish jemi të kënaqur me atë çfarë vendos Allahu, sepse Ai është i Mëshirshëm me besimtarët dhe vendos vetëm atë që është e mirë për ne.

“Agjërimi është disa ditë” – Me këtë fjali Allahu inkurajon besimtarët duke ua përkujtuar se agjërimi nuk është detyrim i rëndë, pasi është i caktuar vetëm disa ditë, pra, vetëm në ditët e muajit Ramazan.

“por, nëse ndonjëri prej jush është sëmure ose duke udhëtuar, le të agjërojë aq ditë sa i ka prishur në ditët e tjera pas” – meqë sëmundja dhe udhëtimi kanë vështirësitë përkatëse Allahu e ka marrë këtë në konsideratë dhe e ka lejuar që personi i

sëmure, apo ai që është në udhëtim të mos agjërojë, derisa të shërohet përkatësisht të kthehet në vendin e tij dhe ato ditë që nuk i ka agjëruar t'i kompensojë më vonë.

I sëmuri mund të ketë dy gjendje:

a. Të mos ketë mundësi të agjërojë assesi. Ky e ka farz të hajë dhe të mos agjërojë.

b. Të ketë mundësi të agjërojë, por me dëmtim dhe vështirësi. Është e pëlqyer që ky person të mos agjërojë, ndërsa vetëm injoranti agjëron në kesi rastesh.⁷

“duke udhëtuar” – udhëtim gjuhësisht d.m.th. rruga për të shkuar në një vend të largët; rruga për të shkuar e për t'u kthyer nga një vend⁸. Gjithashtu Ibnul Arabiu thotë: “Me fjalën udhëtim nënkuptojmë daljen ku do të përjetohet një mund dhe do të përshkohet një largësi, por me Sheriat nuk është e caktuar saktë, por ka aludime sikurse hadithi: *“Asnjë gruaje që beson Allahun dhe Ditën e Fundit nuk i lejohet të udhëtojë në një largësi prej një nate e një dite, përveçse në shoqërinë e një anëtarit të familjes”*.⁹ Nga këtu shohim gabimin e atyre që shkurtojnë namazin apo prishin agjërimin për çdo shëtitje të shkurtër dhe argumentohen me fjalët: “Unë këtu ndjehem si udhëtar” argument i cili nuk ka asnjë mbështetje në citatat fetare.

“le të agjërojë aq ditë sa i ka prishur në ditët e tjera pas” – Kompensimi i agjëritimit nuk kërkohet menjëherë, por mundet edhe më vonë, siç shihet qartë nga hadithi i nënës Ajshe: *“Më ndodhte të më mbeste borxh agjërimi i Ramazanit dhe arrija ta kompensoja në muajin Shaban.”*, pra, lejohet vonimi i kompensimit të Ramazanit në përgjithësi, me arsye apo pa të, mirëpo nuk lejohet të vonohet më larg se muaji Shaban.

“Ata që mund të agjërojnë, duhet të

⁶ Ahkamul Kuran, Ibnul Arabi (1/75)

⁷ El Xhami li Ahkamil Kuran, Kurtubi (2/272)

⁸ Fjalori Elektronik Shpjegues

⁹ Ahkamul Kuran, Ibnul Arabi (1/76)

ushqejnë si shpagim nga një të varfër për çdo ditë agjërimi” – ky ajet na mëson një prej etapave sesi u bë farz agjërimi për besimtarët. Agjërimi u bë farz në vitin e dytë të hixhretit, ndërsa Resulullahu, sal-lallahu alejhi ue selem, ndërroi jetë pasi kishte agjëruar nëntë Ramazane. Arritja deri në farz pati tre etapa:

1. Agjërimi i ditës së Ashurasë. Këtë e mësojmë nga fjalët e nënës Ajshe, radijallahu anha: *“Resulullahu, sal-lallahu alejhi ue selem, ishte urdhëruar të agjërojë ditën e Ashurasë, por kur u bë farz Ramazani atëherë mbeti që kush dëshiron mund ta agjërojë (ditën e Ashurasë) e kush dëshiron mund të hajë”*. (Buhariu)

2. Etapa e zgjedhjes mes agjërimin dhe shpagimit. Këtë e mësojmë nga ajeti që po komentojmë: **“...ata që mund të agjërojnë, duhet të ushqejnë si shpagim nga një të varfër për çdo ditë agjërimi.”** (Bekare 184). Pra, ky ajet i la besimtarët që të zgjedhin mes agjërimin dhe shpagimit, mirëpo ky ajet është i shfuqizuar sipas mendimit të shumicës së komentuesve të Kuranit, ndërsa mbetet në fuqi – siç thotë Ibën Abasi¹⁰ – vetëm për besimtarët e moshuar, të cilët nuk mund të agjërojnë dhe janë të detyruar të bëjnë shpagimin.

3. Etapa kur u bë farz për të gjithë. Këtë e mësojmë nga ajeti që vijon: **“Pra, kushdo nga ju që dëshmon këtë muaj, le të agjërojë!”**. Këtu pra, erdhi urdhri i prerë nga Allahu, që të gjithë besimtarët të agjërojnë.

“E, nëse ndonjëri jep më shumë se kaq, kjo është edhe më mirë për të” – pra, nëse ndonjëri zgjidhte të shpaguej dhe jo të agjërojë, ai detyrohej që ta bëjë shpagimin duke e ushqyer nga një të varfër për çdo ditë agjërimi, por nëse dëshironte të shtojë dhe të ushqejë me shumë se një të varfër, kjo ishte edhe më mirë për të.

“Por, agjërimi juaj është më i dobishëm, në

qoftë se e dini” – ky ajet edhe një herë aludon në etapën e dytë të agjërimin, duke i lënë besimtarët që të zgjedhin mes agjërimin dhe shpagimit, por duke ua bërë me dije se agjërimi është më i mirë dhe më i dobishëm sesa shpagimi. Me këtë Allahu i përgatiste besimtarët që pastaj t’u thotë:

“Muaji i Ramazanit është ai, në të cilin ka zbritur Kurani” – Ramazani apo në origjinal Ramadani është muaji i nëntë hënor, që pason muajin Shaban dhe i paraprin muajit Sheval. Ramadan vjen nga fjala Ramdaë, që d.m.th. nxehtësi e madhe. U quajt me këtë emër, sepse agjërimi i parë u ligjërua në verë, pra, në të nxehtin më të madh, mirëpo dijetarë të tjerë thonë se u quajt me këtë emër, sepse në këtë muaj digjen gjynahet. Ky i fundit, duhet të jetë mendimi më i vërtetë.

Madhështia e këtij muaji rritet për shkak të madhështisë së fjalës së Allahut, e cila zbriti në këtë muaj. Pejgamberi, sal-lallahu alejhi ue selem, ka thënë: *“Fletushkat e Ibrahimit zbritën në natën e parë të Ramazanit, Teurati në ditën e gjashtë të Ramazanit, Inxhili në ditën e trembëdhjetë të Ramazanit, ndërsa Furkani (Dalluesi) në ditën e njëzet e katërt të Ramazanit”*.¹¹

Ibën Abasin e kanë pyetur rreth këtyre ajeteve: **“Muaji i Ramazanit është ai, në të cilin ka zbritur Kurani”**; **“Ne e kemi zbritur atë në natën e Kadrit”**; **“Ne e kemi zbritur atë në një natë të begatë”**, ndërsa ne e dimë se ai ka zbritur gjatë gjithë muajve, Allahu ka thënë: **“Ky është Kuran që e kemi ndarë pjesë-pjesë”**. Ibën Abasi u përgjigj: Kurani u zbrit përnjëherë në natën e Kadrit në Ramazan nga Leuhi Mahfudh në Bejtul Ize të qiellit të dynjasë, pastaj Xhibrili ia solli pjesë-pjesë Pejgamberit, sal-lallahu alejhi ue selem, brenda njëzet e tre viteve.¹²

“që është udhërrëfyes për njerëzit, plot

¹⁰ Xhamiu Tefsir min kutubil hadith (1/174)

¹¹ Hadithi është hasen. Silsile Sahiha (nr. 1575); Sahihul Xhami (nr. 1497)

¹² Tefsirul Begavi (1/198)

me shenja të qarta për rrugën e drejtë dhe dallues” – sado lart të arrijnë sukseset e njeriut, ai sërish ka nevojë për udhërrëfyes të qartë si Kurani, sepse aty ka porosi të drejtpërdrejta, si duhet ndjekur rruga e drejtë dhe nëpërmjet tij mund t’i bëjmë ballë dyshimeve të shumta që mund të përhapen, sepse Kurani është dallues i të mirës edhe nëse të tjerët mundohen ta paraqesin si të keqe dhe dallues i të keqes edhe nëse dikush mundohet ta paraqesë si të mirë.

“Pra, kushdo nga ju që dëshmon këtë muaj, le të agjërojë!” – ky është ajeti me të cilin Allahu e shfuqizoi ajetin e sipërpërmendur: **“Ata që mund të agjërojnë, duhet të ushqejnë si shpagim nga një të varfër për çdo ditë agjërimi”**. Pas këtij ajeti tashmë agjërimi u bë detyrë për çdo musliman. **“kushdo nga ju që dëshmon këtë muaj”** d.m.th. kushdo nga ju që është në vendin e tij e nuk është në udhëtim.¹³

“Sa i përket atij që është i sëmurë ose gjendet në udhëtim e sipër (le të agjërojë më vonë) **aq ditë sa nuk i ka agjëruar**” – pasi urdhëroi të agjërohet Ramazani detyrimisht, sërish theksoi lehtësimin për të sëmurin dhe për udhëtarin, që të mos mendohet se edhe lehtësimi i sipërpërmendur është i shfuqizuar.¹⁴

“Allahu dëshiron që t’jua lehtësojë dhe jo që t’jua vështirësojë” – Ky ajet njëherësh është edhe rregull i pathyeshëm në dinin e Allahut të Lartësuar. Kjo theksohet edhe nga shumë argumente të tjera, sikurse ajeti: **“...dhe nuk ju ka vënë asnjë barrë në fenë tuaj”**. (Haxh 78); hadithi: **“Lehtësoni dhe mos vështirësoni, përgëzoni e mos i bëni të ftohen (largohen)”**¹⁵ etj. **“t’jua lehtësojë”** d.m.th. hani kur jeni në udhëtim, kurse **“jo që t’jua vështirësojë”** d.m.th. nuk ju detyron të

agjëroni gjatë udhëtimit. Por, kuptimi më i drejtë është: Cila t’ju vijë më lehtë, atë bëjeni qoftë agjërimi, apo mos-agjërimi.¹⁶

“Ai dëshiron që të plotësoni numrin e ditëve” – këto fjalë kanë si qëllim ditët e agjërimin dhe jo plotësimi i ditëve të muajit duke i bërë tridhjetë, siç thonë disa dijetarë dhe argumentohen me hadithin: **“Dy muajt e festave nuk cungohen, Ramazani dhe Dhul Hixhe”**¹⁷. Mirëpo shumica e dijetarëve këtë hadith e kanë interpretuar, se kuptimi i tij është: Këto dy muaj edhe nëse ndodh të kenë 29 ditë e jo 30, ato mbesin të plota në sevape dhe shlyerjen e gjynaheve.¹⁸

“dhe që ta madhëroni Allahun, për shkak se ju ka drejtuar në rrugë të drejtë” – kështu Allahu na nxit që në fund të Ramazanit ta madhërojmë Atë duke thënë tekbirot.¹⁹ Forma e tyre është kjo: **Allahu Ekber, Allahu Ekber, la ilahe ilallah Allahu Ekber. Allahu Ekber ue lilahlil hamd**. Recitimi i tyre – sipas mendimit më të vërtetë – fillon që nga dalja për të shkuar në namazin e Bajramit. Këtë madhërim duhet ta bëjmë, sepse Ai na drejtoi në rrugë të drejtë e nuk na la ta humbim rrugën e vërtetë, ashtu si krishterët që e humbën, duke i ndryshuar ditët dhe kohën e Ramazanit.²⁰

“e që ta falënderoni Atë” – duke i thënë tekbirot dhe duke përmendur Allahun ne bëjmë falënderimin ndaj Allahut për udhëzimin që na ka falur dhe na ka shpëtuar nga rruga e shtrembër. Kështu falënderohet Allahu dhe jo sikurse vepronin injorantët e hershëm, të cilët krenoheshin me baballarët e tyre, mburreshin me prejardhjen e tyre dhe numëronin lëvdatat për veten²¹, ndërsa nuk u kujtohej ta përmendin dhe ta madhërojnë Atë që u solli çdo mirësi. Lutja jonë e fundit është: Falënderimi i takon vetëm Allahut. ■

¹³ Ejseru Tefasir, Ebu Bekër el Xhezairi (1/163)

¹⁴ Zādul Mesir, Ibnul Xheuzi (1/187)

¹⁵ Sahihul Xhami (nr. 8086)

¹⁶ Zādul Mesir, Ibnul Xheuzi (1/187)

¹⁷ Sahihul Buhari (nr. 1912) Sahihu Muslim (nr. 1089).

¹⁸ El Xhami li Ahkamil Kuran, Kurtubi (2/298)

¹⁹ Fet’hul Kadir, Sheukani (1/271)

²⁰ El Xhami li Ahkamil Kuran, Kurtubi (2/303)

²¹ Ahkamul Kuran, Ibnul Arabi (1/89)

GËNJESHTRA NË RAMAZAN

Ebu Hurejre, Allahu qoftë i kënaqur me të, na përcjell se e ka dëgjuar Profetin, sal-lallahu alejhi ue selem, duke thënë: **“Kush nuk e lë gënjeshtren dhe të vepruarit me të, Allahu nuk ka nevojë nga ai person ta lërë ushqimin dhe pijen e tij”.**

SHKRUAN: LULZIM SUSURI

Hadithi përcillet nga Ebu Hurejre, ndërsa e shënon në librin e tij imam Buhariu me nr. 1903, 6057, Ebu Davudi, nr. 2362, Tirmidhiu, Nesaiu, nr. 3232, Ibën Maxhe.

Pra, është hadith i saktë në të cilin mjafton të përmendet si shënues i tij imam Buhariu për të cilin janë të pajtimit të gjithë dijetarët, se libri i tij është më i sakti pas Librit të Allahut, Kuranit Fisnik.

Në disa transmetime hadithit i shtohet edhe fjala **“injurancë”**, hadith i cili sipas këtij transmetimi do të ishte: *“Kush nuk e lë gënjeshtren dhe të vepruarit me të si dhe injurancën Allahu nuk ka nevojë nga ai person që ta lërë ushqimin dhe pijen e tij.”*

Komenti i hadithit:

Agjërimit do të thotë: ndalje nga ngrënia dhe pirja, si dhe nga kryerja e marrëdhënieve intime që nga lindja e agimit e deri në perëndim të diellit, duke i bashkuar këtyre veprimeve edhe qëllimin e agjërimit, atëherë ky agjërimit nga gjërat e lejuara nuk do të ishte i vlefshëm, nëse nuk i bashkëngjitem edhe

largimin nga gjërat e ndaluara.

Profeti, sal-lallahu alejhi ue selem, në hadithin e lartpërmendur tregon rrezikun e gënjeshtres dhe të punuarit me të, rrezik ky i cili shtohet në muajin e Ramazanit.

Për këtë shkak dijetarët e përmendin gjithmonë tekstin e lartpërmendur në tema të tilla, ku përmes tij u tërheqin vërejtjen besimtarëve që të kenë kujdes së pari nga haramet e pastaj nga ngrënia dhe pirja. Përmes këtij udhëzimi profetik kuptojmë se Muhamedi, *sal-lallahu alejhi ue selem*, na tregon për rrezikun e gënjeshtres në Ramazan, por kjo assesi nuk do të thotë se kjo vepër para apo pas Ramazanit është e lejuar.

Fjala e Profetit, sal-lallahu alejhi ue selem: **“Kush nuk e lë gënjeshtren”**

Lënia e gënjeshtres nënkupton të mos e flasësh atë, të mos e përkrahësh, të mos ua mësosh të tjerëve dhe jo vetëm kaq, por edhe ta luftosh, pra të largohesh nga të gjitha format e saj direkte apo indirekte. Këtu është me rëndësi të përmendet edhe kuptimi i fjalës gënjeshtër, të cilën dijetarët gjatë komenteve të tyre për këtë fjalë thonë se gënjeshtër do të thotë: “Largimi prej të vërtetës, qoftë ky largim në fjalë duke mos e thënë të vërtetën

apo në vepra, duke e vepruar atë që në fakt nuk është realiteti dhe origjinaliteti i personit, i cili e vepron. Këtu tek kjo e fundit për ta sqaruar sa më kthjellët do ta ilustruon me një shembull, ajo është paraqitja e formës së jashtme të njeriut në atë formë, e cila në fakt nuk është forma e tij origjinale dhe nuk i takon atij, siç është veshja e rrobave të shtrenjta që të tjerët të mendojnë se është i pasur, të veshë rroba të posaçme që i veshin dijetarët apo hoxhallarët, që të tjerët ta respektojnë si të tillë, të paraqitet në ecje apo të folur si njeri i devotshëm, kurse në fakt zemra e tij është zemër djalli. Kështu që paraqitja jo origjinale konsiderohet pjesë e gënjeshtërs. Profeti, sal-lallahu alejhi ue selem, në një hadith të saktë thotë: *“Personi që paraqitet jo në formën e tij origjinale është njësoj sikur të ketë mbathur rrobat e gënjeshtërs”*.

Fjalja: **“Dhe të vepruarit me të”**

Gënjeshtren mund ta ndajmë në disa lloje: gënjeshtër me gojë, gënjeshtër me vepër dhe gënjeshtër e përbërë prej dy komponentëve së bashku, pra, ajo me gojë, e cila pasohet menjëherë edhe me vepër. Kështu që në këtë pjesë të fjalisë futen të gjitha llojet e gënjeshtërs me të gjitha format dhe mënyrat e saj, duke mos lënë vend për manipulime të askujt apo keqkuptime. Këtu nuk dua të lë pa përmendur, se gënjeshtër është e ndaluar në përgjithësi, si me këtë hadith ashtu edhe me argumentet e tjera fetare, përveç rasteve në të cilat e ka lejuar i Dërguari, sal-lallahu alejhi ue selem. Këto raste numërohen vetëm tri. a) kundër armikut, b) bashkëshortët mes vete për të shtuar dashurinë bashkëshortore dhe; c) një person i tretë, i cili mundohet të pajtojë dy myslimanë të hidhëruar mes tyre. Tre rastet e lartpërmendura, edhe pse futen në radhën e gënjeshtërs, në fakt ato nuk kanë si qëllim gënjeshtren, por përmirësimin pran-daj nga ky aspekt nuk do t'i quanim gënjeshtër me plot kuptimin e fjalës gënjeshtër.

“...Ramazani është një kurs edukativ përmes të cilit Allahu duke ua ndaluar gjërat hallall i edukon robërit e Vet, që të largohen nga veprat haram...”

Fjalja e lartpërmendur gjithashtu nga larg na jep të kuptojmë, se ka raste kur tjetërkush mund të gënjejë, kurse personi i dytë të përfitojë nga gënjeshtërja e të parit, duke e shfrytëzuar atë gënjeshtër për përfitime personale, vepër kjo e cila gjithashtu është e ndaluar. Këtu nuk ka rëndësi që mes personit të parë dhe atij të dytë ka pasur marrëveshje apo jo.

Fjalja: *“Allahu nuk ka nevojë nga ai person ta lërë ushqimin dhe pijen e tij”*

Ashtu si është përmendur në hadith, Allahu nuk ka nevojë për privimin e njeriut nga buka dhe uji, përderisa ai nuk e privon veten e tij nga haramet e ndryshme e posaçërisht nga gënjeshtërja, e cila theksohet në hadith. Në hadith përmendet se Allahu nuk ka nevojë për agjërimin e gënjeshtarit, gjë e cila nuk duhet të keqkuptohet dhe nuk do të thotë se Zoti ka nevojë për agjërimin e të sinqertit. Kjo për arsye se Zoti nuk ka nevojë për askënd dhe për punën e askujt, ngase ai nuk varet nga punët e askujt, por përfitim nga punët e mira kanë vetëm vepruesit e tyre e jo Zoti. Me fjalën **“Allahu nuk ka nevojë”** është si qëllim se një person i tillë nuk përfiton nga ai agjërim. Gjithashtu nuk e ka si qëllim Zoti që robin e tij ta shohë të ndalet nga buka dhe uji (dhe të ngjashme me to), të cilat për plot njëmbëdhjetë muaj të tërë janë hallall e në anën tjetër të mos largohet nga njëri prej haramëve më të mëdha, i cili është i ndaluar si në Ramazan ashtu edhe jashtë tij. Pra, Ramazani është një ushtrim, si trupor ashtu edhe shpirtëror

përmes të cilit besimtarët edukohen për t'u larguar nga çdo vepër e ligë e nëse ky synim brenda Ramazanit nuk arrihet, por vazhdon të kundërshtohet me gënjeshtër, atëherë qëllimi i Ramazanit nuk është arritur, kështu që agjëruesi nuk përfiton nga ai agjërim asgjë tjetër përveç urisë, etjes dhe lodhjes.

E thënë ndryshe, Ramazani është një kurs edukativ përmes të cilit Allahu duke u ndaluar gjërat hallall i edukon robërit e Vet, që të largohen nga veprat haram. Nëse njeriu kur është duke agjëruar nuk e lë anash gënjeshtërën dhe të punuarit me të, atëherë çfarë do të veprojë ai kur nuk është duke agjëruar?!

Lind pyetja: agjërimi i personit që nuk largohet nga gënjeshtër dhe nga të punuarit me të gjatë këtij muaji të madhërishtë, a i pranohet ky agjërim apo jo?

Rreth çështjes në fjalë ka divergjencë ndërmjet dijetarëve, ata kanë dhënë mendime të ndryshme, normalisht secili duke u bazuar në faktet e tij. Por duke mos pasur mundësi t'i përmendim të gjitha mendimet së bashku me argumentet e tyre do të mjaftohemi vetëm me përmendjen e atij mendimi, të cilin e shohim se është më i vërtetë. Gënjeshtër në Ramazan dhe jashtë tij është një prej mëkateve të mëdha nga i cili duhet të largohemi. Agjërimin nëse i bashkëngjitet gënjeshtër pa qëllim mendojmë se një personi të tillë i humbet shpërblimi i agjërimin, por nuk i prishet vetë agjërimi; e thënë ndryshe shpresojmë ta ketë kryer detyrimin, por prej tij nuk pritet shpërblim. Pra, gënjeshtër padyshim se ndikon negativisht në agjërim, ajo ndodhë ta pakësojë shpërblimin, ta humbë të tërin, por ndodh edhe ta prishë agjërimin tërësisht.

Vërejtje:

Jam menduar për një kohë të caktuar rreth shkakut; pse Profeti, sal-lallahu alejhi ue selem, bëri këtë lidhje mes gënjeshtërës dhe

agjërimin dhe cili ishte shkak që na e tërheq vërejtjen në mënyrë të veçantë nga ky mëkat, duke e ditur mjaft qartë se mëkatet e mëdha janë të shumta dhe ato po ashtu si gënjeshtër mund të ndikojnë mjaft keq në zvogëlimin e shpërblimit, apo edhe në prishjen e këtij adhurimi. Duke qenë sa më transparent nuk mund ta mohoj faktin, se edhe pas leximit të komenteve të dijetarëve, që i kanë bërë këtij hadithi në librat e tyre thuajse tek asnjëri nuk munda të has në një përgjigje konkrete për lidhshmërinë e këtyre dy punëve mes tyre dhe shkakut.

Duke mos pasur si qëllim të sjell në dije diçka të re, por duke u bazuar në përgjithësi në atë që dijetarët e Islamit e kanë përmendur në fjalët e tyre rreth kësaj pike do të vija me këtë përfundim, pa e menduar që doemos është mendim i saktë, do të thosha:

Profeti, sal-lallahu alejhi ue selem, ua tërheq vërejtjen agjëruësve nga gënjeshtër në mënyrë të veçantë për disa shkaqe:

Të dyja kanë të bëjnë me gojën, si ngrënia dhe pirja ashtu edhe gënjeshtër, e cila del nga goja, duke mos harruar se bazë e të gjithave është zemra. Këtë e mbështes në faktin se Profeti, sal-lallahu alejhi ue selem, bashkë me ushqimin nuk i përmend marrëdhëniet intime, edhe pse largimi nga to është kusht i agjërimin.

Të dyja kanë lidhje të madhe me eposhin dhe është mjaft i vështirë largimi, si prej njëjës, ashtu edhe prej tjetrës. Njëjën e kërkon trupi, pra ujin ose bukën, ndërsa tjetrën e kërkon shpirti i trazuar.

Veprimi i të dyjave ka interes trupor-psikik, ushqimi e ngop barkun dhe e qetëson mendjen gjithashtu njeriu gënjen për të përfituar për vete, edhe pse ky përfitim është i vogël dhe i kësaj bote, të cilin e pason dënimi në botën tjetër. Ngase nuk ka njeri në botë të gënjejë kundër vetes së tij dhe për përfitime të tjerëve. ■

REPUBLIKA E GABONIT

TË DHËNA TË PËRGJITHSHME

Emri i plotë: Republika e Gabonit

Kryeqyteti: Libervil

Sipërfaqja: 267, 745 km².

Banorët deri më 2005: 1.454.867

Përqindja vjetore e rritjes së

banorëve (2000 - 2005): 2.5 %.

Përqindja e myslimanëve: 12 %.

Gjuha: Frënge.

Monedha: Frangu i Afrikës Qendrore (XFA)

Pavarësinë: 17 Gusht 1960

(nga Franca)

Anëtar i Kombeve të Bashkuara: 20

Shtator 1960

Anëtar i Konferencës Islamike: 1974

SHKRUAN: DRITON LEKAJ

Gaboni është një ndër shtetet e Afrikës së Mesme. Në mesin e tij kalon përafërsisht vija e ekuatorit. Në veri kufizohet me Guinenë Tropikale dhe me Kamerunin, ndërsa me Kongon në lindje dhe jug. Në anën perëndimore Gaboni ka dalje në Oqeanin Atlantik. Gaboni ka qenë koloni e Francës dhe e arriti pavarësinë e vet më 1960. Edhe pse i pasur me pyje dhe minerale niveli i jetesës së popullatës është i ulët. Kryeqyteti i tij është Libervili, i cili gjendet në bregun perëndimor të vendit, që lagen nga Oqeani Atlantik. Emri i tij ka kuptimin e lirisë dhe me këtë nënkuptohet liria nga skllavëria, sepse ai ka qenë një ndër kalatë më të njohura të tregtisë së skllavëve në Afrikë.

Islami ka arritur aty përmes dy rrugëve: Nga lindja prej ku Islami është futur thellë në zemër të kontinentit afrikan, përmes brigjeve lindore që ishin në duart e muslimanëve,

veçanërisht kur u formua një principatë arabo-muslimane në atë tokë, siç ka qenë principata e Hamed b. Muhamed Rrahabiut në lindje të Kongos. Dhe prej verit përmes tregtarëve që vinin nga Egjipti deri te Burnu ose Nube prej vendeve të fiseve Heusa.

Shumë shpejt banorët i ndoqën tregtarët dhe filluan të ndërtonin shkolla lëvizëse, të cilat i merrnin me vete gjatë shtegtimeve të tyre, sepse ata gjetën tek Islami besimin që u plotësonte nevojat e tyre, prandaj edhe e përqafuan për shkak të thjeshtësisë dhe qartësisë së mësimave të tij, si dhe pohimit të ndjenjës së vëllazërisë dhe solidaritetit në këto mësim. Mu për këtë Islami vazhdon të përhapet megjithë mundin e madh të misionarëve te krishterë.

85% të sipërfaqes së vendit është e mbuluar me pyje tropikale, kështu që Gaboni eksporton më shumë se një milion tonë drurë në vit. Nga pasuritë nëntokësore veçojmë: uranum, magnezin, hekurin, naftën dhe gazin natyror.

REPUBLIKA E GAMBIA

TË DHËNA TË PËRGJITHSHME

Emri i plotë: Republika e Gambias

Kryeqyteti: Banjul

Sipërfaqja: 10.380 km².

Banorët deri më 2007: 1.700.000 b.

Përqindja vjetore e rritjes së banorëve (2000 - 2005): 2.4 %.

Përqindja e myslimanëve: 85 %.

Gjuha: Angleze.

Monedha: Dalasi (GMD)

Pavarësinë: 18 Shkurt 1965

(Nga Britania)

Anëtar i Kombeve të Bashkuara:

21 Shtator 1965

Anëtar i Konferencës Islamike: 1974

Republika e Gambias është një ndër shtetet e Afrikës Perëndimore. Është shteti më i vogël në Afrikë. Në veri, lindje dhe jug kufizohet nga Senegali dhe kalon përmes saj lumi "Gambia", i cili derdhet në oqeanin Atlantik me të cilin kufizohet vendi në perëndim. Kufijtë e saj zgjaten për rreth dhjetë kilometra në të dyja anët e lumit Gambia.

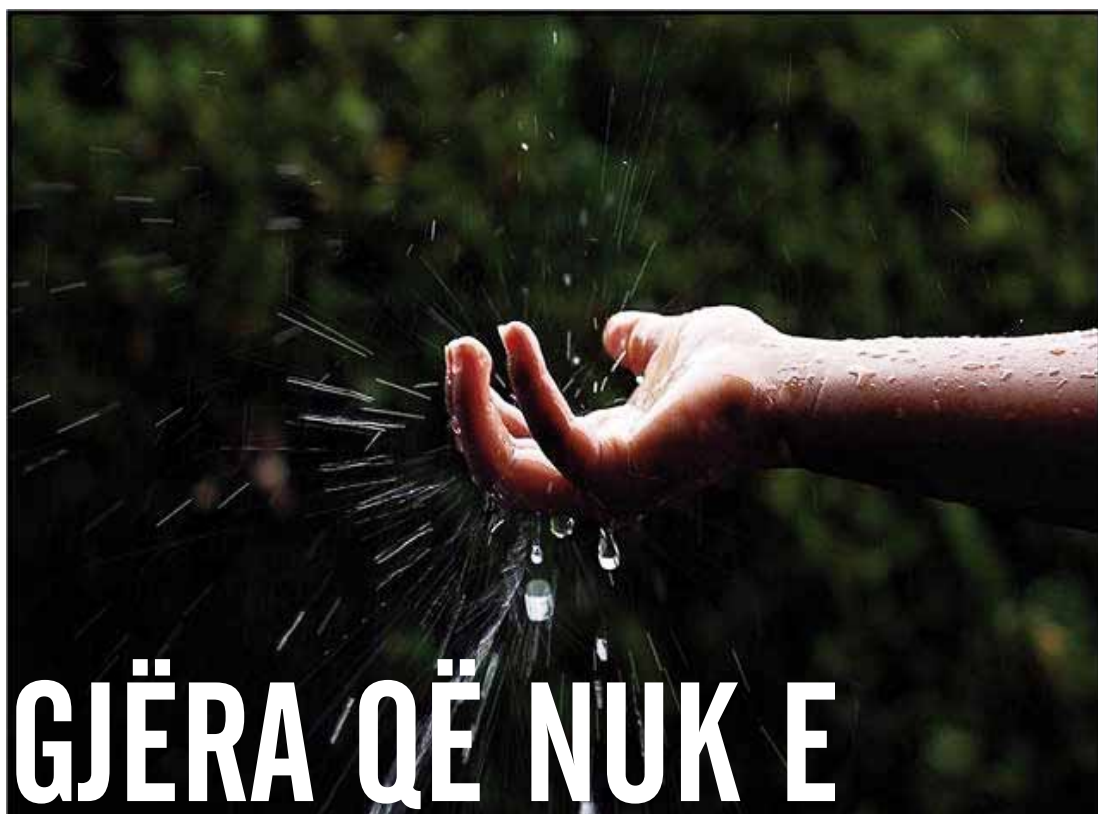
Gambia ndan me shumë shtete afrikane dhembjet e skllavërisë. Ajo u kolonizua një herë nga Portugalia e më pas nga Britania. Që nga arritja e pavarësisë Gambia dëshmoi një periudhë stabiliteti relativ, nëse do të përjashtonim këtu periudhën e grusht-shtetit ushtarak të vitit 1994.

Ai është një vend i pasur bujqësor. Ekonomia e tij dominohet nga prodhimet e fermave, pasuria e peshkut dhe turizmi. Historia e Gambias është e lidhur ngushtë me historinë e Senegalit. Islami ka arritur në

këto vende qysh në shekullin e pestë hixhri. Ka qenë pjesë e mbretërisë së Ganës, pastaj e mbretërisë së Malit. Pas garës kolonizatore në perëndim të Afrikës me portugezëve, francezëve dhe britanikëve ajo iu nënshtrua kolonizimit britanik, por e arrin pavarësinë në vitin 1963. Ajo i përngjan një shiriti të gjatë, i cili e rrethon lumin Gambia me një gjatësi prej 350 km dhe me një gjerësi mesatare prej 50 km.

Mandenigët përbëjnë 40% të banorëve. Në vitin 1982 u arrit bashkimi politik mes saj dhe Senegalit (Sini-Gambia), por ky union u shpërbë në vitin 1989.

Gambia prodhon: misër, grurë, oriz dhe fasule sudaneze, si dhe ka pasuri të madhe peshku, të cilën e eksporton përmes portit Banxhul. Varfëria e mineraleve e ka bërë industrinë e saj kryesisht të jetë ushqimore, por edhe turizmi i sjell të ardhura të mira. ■

GJËRA QË NUK E PRISHIN AGJËRIMIN

PËRMBLODHI DHE PËRKTHEU: ALI SHABANI

Me të vërtetë që shtohen pyetjet sa herë që hyn muaji i Ramazanit për gjëra që i ndodhin muslimanit në jetën e tij të përditshme por ato – elhamdulillah – janë gjëra që nuk e prishin agjërimin. Para duarve tuaja do të keni fetvatë e shejh Abdulaziz ibën Bazit dhe shejh Muhamed ibën Utthejmin – Allahu i mëshiroftë që të dy.

Pyetje: Nëse ejakulon agjëruesi duke qenë në gjumë, gjatë ditës së Ramazanit, a e prish agjërimin, apo jo?

Përgjigja: Ejakulimi gjatë gjumit nuk e prish agjërimin, sepse nuk ndodh me dëshirën e agjëruesit. Ai duhet të lahet (të marrë gusël), nëse sheh shenjat e spermës. Edhe nëse ka ejakuluar pas namazit të sabahut dhe i është vonuar gusli deri në namazin e drekës, nuk ka problem. E njëjta gjë është edhe nëse ka kryer marrëdhënie seksuale me gruan e tij gjatë natës dhe nuk

Në këtë rubrikë mirëpresim të gjitha pyetjet e juaja, ndërsa ato më interesante do të botohen.
Pyetjet mund t'i dërgoni në albislam@gmail.com

ka marrë gusël deri në kohën e sabahut, nuk ka ndonjë problem. Është e vërtetuar nga Pejgamberi, paqja dhe mëshira e Allahut qoftë mbi të, se ai ka gdhirë xhunub si rezultat i marrëdhënieve seksuale, e pastaj ka marrë gusël dhe ka agjëruar. E njëjta vlen edhe për gratë në ciklet e menstruacionit dhe të lehonisë, nëse pastrohen gjatë natës, e nuk kanë marrë gusël, përpos pas hyrjes së sabahut, nuk ka ndonjë problem për ato, agjërimin e kanë në rregull. Mirëpo asnjërit prej këtyre nuk iu lejohej ta vonojnë guslin, apo namazin deri në lindjen e diellit, por duhet që të gjithë të marrin sa më herët gusël para se të lindë dielli për ta falur namazin në kohën e vet, por edhe me xhemat.

Pyetje: A e prish agjërimin nëse del medhij (lëngu që del nga organi gjenital si rezultat i epsheve), apo lëngu vedij (që del pas urinës)?

Përgjigje: Të gjitha lëngjet që dalin nga organi gjenital, nuk e prishin agjërimin, as sperma, nëse nuk është me ngacmimin e vetë personit, përpos nëse del si rezultat i marrëdhënieve seksuale.

Pyetje: Çfarë dispozite ka përdorimi i injeksioneve në vena dhe atyre në muskuj dhe kush është dallimi ndërmjet tyre për agjëruesin?

Përgjigje: E vërteta në lidhje me këto injeksione është se nuk e prishin agjërimin. Ajo që e prish agjërimin është infuzioni (serumi), sepse ato janë ushqyese.

Pyetje: A i lejohet agjëruesit të përdorë pastën e dhëmbëve gjatë agjërimit?

Përgjigje: Nuk ka gjë nëse e përdor pastën e dhëmbëve, me kusht që mos të gëlltitë asgjë prej saj. Ashtu siç është

përkthyer përdorimi i misvakut për agjëruesit në çdo kohë sipas thënies së Pejgamberit, paqja dhe mëshira e Allahut qoftë mbi te: *“Misvaku është pastrues për gojën dhe kënaqësi për Krijuesin”*. çE përcjell Nesaiu me sened sahih nga Aishja]. Po ashtu i Dërguari ka thënë: *“Po të mos ia vështirësoja umetit tim, do ta urdhëroja ta përdorin misvakun në çdo namaz”*. çMutefekun alejhi].

Pyetje: A e prish agjërimin përdorimi i pikave në sy?

Përgjigje: E vërteta në këtë çështje është se nuk e prish agjërimin, qoftë ajo në sy, apo në vesh.

Pyetje: Në farmaci ka parfume speciale për gojën për ta larguar erën e gojës. A lejohet të përdoret duke agjëruar?

Përgjigje: Nuk dimë ndonjë pengesë (apo ndalesë) për përdorimin e preparateve, që largojnë erën e keqe të gojës gjatë agjërimit, me kusht që ajo të jetë e pastër.

Vërejtje: D.m.th. e ndaluar nuk është dhe nuk e prish agjërimin, por duhet pasur parasysh hadithi i Pejgamberit paqja dhe mëshira e Allahut qoftë mbi te, ku thotë se *“era e gojës së agjëruesit është më e mirë (e dashur) për Allahun, se sa era e miskut”*.

Pyetje: A e prish vjellja agjërimin?

Përgjigje: Vjellja ndodh pa dëshirën e personit, dhe nuk e prish agjërimin, mirëpo nëse vet personi e shkakton vjelljen, atëherë agjërimi prishet dhe duhet në vend të asaj dite të agjërojë një ditë tjetër. Pejgamberi, paqja dhe mëshira e Allahut qoftë mbi te, ka thënë: *“Ai që vjell pa dëshirën e tij, nuk duhet të agjërojë kaza, e nëse e shkakton vjelljen e kompenson atë ditë”*.

Pyetje: Nëse gëlltitet pështyma, a e prish agjërimin?

Përgjigje: Pështyma nuk e prish agjërimin nëse gëlltitet, por fukahatë kanë thënë se nëse i kalon buzët, e pastaj e përtypë, atëherë prishet agjërimi. Allahu e di më mirë.

Pyetje: Nëse agjëruesi lahet dhe i hyn uji në gojë dhe e gëlltit, a e ka prishur agjërimin?

Përgjigje: Nuk i prishet agjërimi dhe nuk duhet ta kompensojë atë ditë, sepse nuk e ka bërë me qëllim. Në këtë rast agjëruesi është në dispozitën e harruesit. Në hadith është thënë se *“veprat janë sipas qëllimit”*. Për harruesin peygamberi ka thënë që *“nëse harron dhe han, e pastaj i kujtohet, le ta vazhdojë agjërimin, se ai ushqimi është risk që ia ka dhënë Allahu”*.

Pyetje: Gibeti, përgojimi i njerëzve a e prish agjërimin?

Përgjigje: Gibeti, apo përgojimi i njerëzve nuk e prish agjërimin. Përgojim do të thotë kur njeriu e përmend tjetrin me një gjë që ai e urren. Pra, gibeti është mëkat sipas thënies së Allahut të Madhëruar: *“... dhe mos përgojoni njeri-tjetrin...”*. Huxhurat 12, e kështu njësoj është me sharjen, fyerjen, rrenën, të gjitha janë mëkate, por që nuk e prishin agjërimin. Nga këto gjëra duhet të ketë kujdes besimtarë gjatë agjëritit dhe jashtë agjëritit, mirëpo agjëritit si adhërim ia pakëson vlerën dhe shpërblimin. Peygamberi, paqja dhe mëshira e Allahut qoftë mbi te, ka thënë: *“Kush nuk e lë gënjeshtren dhe të vepruarit me të si dhe injorancën Allahu nuk ka nevojë nga ai person që ta lërë ushqimin dhe pijen e tij.”* Po ashtu ka thënë: *“Agjërimi është mbrojtje, prandaj kur të agjërojnë ndonjëri prej jush, mos të rrihet, mos të bërtet, e*

nëse e shan ndonjëri, apo e godet, le të thotë unë agjëroj”. Mutefekun alejhi.

Pyetje: Nëse dikush han, apo pi me harresë dhe e sheh dikush atë, çfarë duhet të bëjë?

Përgjigje: Ai që gjatë agjëritit ha, apo pi me harresë dhe ia përkujton dikush tjetër, duhet menjëherë ta ndërpresë atë gjë dhe ta vazhdojë agjërimin se nuk është prishur agjërimi i tij. Peygamberi, paqja dhe mëshira e Allahut qoftë mbi te, ka thënë: *“Kush harron duke qenë agjërueshëm dhe han, apo pi, le ta plotësojë agjërimin, se e ka ushqyer dhe i ka dhënë të pijë Allahu”*. Harresa është shkak që njeriu mos të merret në përgjegjësi. Allahu i Madhëruar ka treguar për robërit e Vet, se luten me fjalët: *“...Zoti ynë, mos na dëno nëse harrojmë ose gabojmë!...”* Bekare 286 Në kesi rastesh ne e kemi për detyrim, që kur të shohim ndonjërin se e bën këtë gabim me harresë ta përkujtojmë. Allahu i Madhëruar ka thënë: *“Vazhdo me këshillë sepse këshilla besimtarëve u bën dobi.”* Peygamberi alejhi selam ka thënë: *“Kur të shohë dikush prej jush të keqen, le ta ndryshojë atë...”*.

Pyetje: A lejohet gjatë agjëritit të freskohemi me ujë?

Përgjigje: Freskimi me ujë gjatë agjëritit është i lejuar. I Dërguari, paqja dhe mëshira e Allahut qoftë mbi te, ka hedhur ujë mbi kokën e tij për t'u freskuar, apo ta ulë etjen duke agjëruar. Ibën Omeri, duke agjëruar e ka lagur këmbët e vet me ujë për ta ulur nxehtësinë e vapës, apo etjen, sepse nuk ndikon në agjërim. ■

ALLAHU TË MËSHIROFTË O I BIRI I XHIBRINIT

Këto ditë edhe një nga dijetarët e njohur u largua nga kjo botë kalimtare. Në botën e ahiretit shkoi dijetari i madh Ibën Xhibrini. Ai shkoi duke lënë pas vetes trashëgiminë e madhe të dijes së dobishme dhe nxënësit e tij për të cilët shpresojmë, se do ta vazhdojnë me besnikëri rrugën e tij

SHKRUAN: TALHA KURTISHI

I lartlavdëruar është Allahu, paqja dhe bekimet e Tij qofshin mbi më të diturin mbi Allahun dhe më të devotshmin që ka ecur mbi tokë.

Shëmbëlltyra e mirë, yrneku për devotshmëri dhe vendosmëri, shembulli i sakrificës dhe bamirësisë janë vlerat që vështirë gjenden në kohën e ahiri zamanit. Sprovat e njëpasnjëshme vetëm se e vërtetojnë hadithin e të Dërguarit, bekimi dhe paqja e Allahut qofshin mbi të, i cili tha: *“Shpejtoni me vepra të mira para se të vijne sprovat, si errësitat e natës, njeriu do të gdhiet besimtar, ndërsa mbrëmja do ta zërë si mosbesimtar...”* një sprovë e tillë është edhe vdekja e dijetarëve. Me vdekjen e tyre shuhet drita e udhëzimit dhe në terrin e padijes injoranca merr vendin e pamerituar. Shumë trima ka pas luftës. E tillë është edhe puna e dijetarëve, derisa janë gjallë injorantët nuk kanë guxim të ballafaqohen me ta, ndërsa pas vdekjes së

tyre fillojnë “shkrimet dhe ligjëratat që zbulojnë gabimet e dijetarëve të vdekur”. Sa të kota janë përpjekjet e tyre për njollosjen e dijetarëve.

I Lartësuar i në tokë dhe qiej thotë: **“A nuk e shohin ata se Ne po ua zvogëlojmë tokën nga skajet e saj?”** (Er-Ra’d, 41). Në komentin e këtij ajeti Ibën Abasi thotë: “Zvogëlimi i tokës nga skajet e saj është prishja e saj me vdekjen e dijetarëve.”

I Dërguari i Allahut, sal-lallahu alejhi ue selem, në hadithin e tij të njohur që e përcjell Abdullahi ibën Amër ibën Asi, Allahu qoftë i kënaqur me të, na lajmëron se vdekja e dijetarëve është mënyra me të cilën Allahu e largon dijen nga sipërfaqja e tokës. Ibën Mesudi, Allahu qoftë i kënaqur me të, duke e treguar madhësinë e sprovës kur vdes një dijetar thotë: “Vdekja e dijetarit është një çarje në godinën e Islamit, e cila nuk mbyllet derisa të vazhdojë ndërrimi i ditës dhe i natës. Është pyetur Seidi ibën Xhubejri për shenjën e shkatërrimit të njerëzve e ai u përgjigj: “Vdekja e dijetarëve”.

Këto ditë edhe një nga dijetarët e

njohur u largua nga kjo botë kalimtare. Në botën e ahiretit shkoi dijetari i madh Ibën Xhibrini. Ai shkoi duke lënë pas vetes trashëgiminë e madhe të dijes së dobishme dhe nxënësit e tij për të cilët shpresojmë, se do ta vazhdojnë me besnikëri rrugën e tij.

Kush ishte Ibën Xhibrini? Emri i plotë i tij është Abdullah i biri i Abdurrahmanit i biri i Abdullahut i biri i Ibrahimit prej fisit Benu Zejd, një fis i njohur në rajonin e Nexhdit. Një biograf i këtij dijetari duke folur për vendlindjen e tij shkruan: Një fshat i vogël, i rrethuar me thjeshtësi, në shkretëtirën që nuk ngjall dashuri ndaj dynjasë, që nuk të motivon në gara për bukuritë kalimtare... një shkretëtirë e gjerë, që ta forcon zemrën dhe ta çiltëron shpirtin... një shkretëtirë që e humb vlerën e pasurisë dhe që i zvogëlon pasionet e shpirtit, që anon nga e keqja. Ky është fshati Kuvejiye në zemrën e Nexhdit. Familja e tij është e njohur për njerëz të ditur dhe shpirtndritur. Stërgjyshi i tij Hamed ibën Xhibrini ishte gjykatës, hatib dhe emiri i fshatit të tij, ndërsa në mesin e gjyshërve të tij nuk mund të mos përmendim edhe Ibrahim ibën Fehdin, i cili mësoi tek imamët e thirrjes Abdurrahman ibën Hasen Alu Shejh, Abdullah ibën Betin dhe Hamed ibën Mameri. Edhe i ati i Ibën Xhibrinit ishte nxënës i dijes, i cili pasi e mësoi Kuranin qëndroi pranë dijetarit të njohur të asaj kohe AbdulAziz Esh Shithri, ky më vonë u bë edhe mësuesi i Ibën Xhibrinit.

Në vitin 1352 të kalendarit islam lindi Ibën Xhibrini. Nxënien e dijes e filloi me Kuranin, të cilin mësoi përmendsh në

“Të flasësh për cilësitë e hoxhës zgjat shumë, një histori e ndritur plotë bamirësi, sakrifikim, mirësi nuk mundet të tregohet me një numër të kufizuar rreshtash...”

moshën pesëmbëdhjetë vjeçare. Krahas Kuranit, tek ati i tij, i cili ishte edhe mësuesi i parë, ai lexoi edhe disa libra gjuhe, fikhu dhe hadithi. Mësuesi i dytë

ishite hoxha i babës së tij AbdulAziz Esh Shithri para të cilit lexoi Sahihun e Buhariut dhe të Muslimit, versionin e shkurtuar të Sunenit të Ebu Davudit dhe disa pjesë të Sunenit të imam Tirmidhiut. Përpos librave të hadithit para tij ai lexoi edhe libra të akides, tefsirit, historisë, letërsisë dhe disa libra fikhu të imam Ahmed ibën Hanbelit. Në vitin 1374 së bashku me mësuesin e tij, i cili njihej edhe me emrin Ebu Habib u shpërngulën në qytetin e Rijadit, ku aty e vazhdoi studimin në Institutin Shkencor. Në vitin 1381 e merr diplomën si studenti më i miri ndërmjet studentëve të shkallës së lartë të këtij instituti, i cili vlerësohej si fakultet.

Pasi vazhdon studimet pasdiplomike fiton së pari titullin e magjistrat në vitin 1390 dhe pastaj titullin e doktorit të shkencave në vitin 1407. Krahas dijetarëve që përmendëm ibën Xhibrini përfitoi edhe prej shumë tjerëve, si Salih ibën Mutlaki, Muhamed ibën Ibrahim Alu Shejh, Ibën Bazi, Ismail El Ensari, Abdul Aziz ibën Nasir ibën Reshidi, Hamad El Ensariu, Muhamed El Bejxhani, Abdul Hamid Ammar El Xhezairi, Abdur Rezzak Afifi, Mena El Kattan etj.

Prej veprimtarisë së dalluar të këtij dijetari ishte pjesëmarrja në delegacionin, i cili u dërgua për thirrje në fiset që jetonin përreth kufijve veriore të vendit në vitin 1381. Fiset e këtij rajoni jetonin në injorancë të madhe dhe me urdhër të mbretit Saud dhe me organizimin e kryemyftiut Muhamed ibën Ibrahim delegacioni i dijetarëve dhe i nxënësve të dijes qëndroi në këtë krahinë katër muaj me radhë. Punoi edhe si mësues në Institutin Shkencor deri në vitin 1395, pastaj ai emërohet ligjërues i akides në Fakultetin e Sheriatit. Në vitin 1402 filloi punë në Kryesinë e Studimeve Shkencore si një prej myftilerëve dhe studiuesve të kësaj kryesie. Krahas këtyre punëve ishte edhe imam në xhaminë e Al Hamadit në Rijad. Ligjëronte edhe në shumë xhami pas sabahut, pas iqindisë dhe pas akshamit. Ligjëratat e tij vazhdonin edhe në shtëpinë e vet pas namazit të jacisë. Në vitin 1409 filloi ligjëratat në xhaminë e Sulejman Raxhihit në të cilën shpjegoi komentin e akidës së Tahaviut, librin e haditheve Umdetul Ahkam, librat Sunne të Hal-lalit dhe Abdullah ibën Ahmedit.

Këto ishin vetëm disa nga veprimtaria e tij me të cilën vazhdoi deri në fund të jetës.

Edhe opusi i librave që shkroi nuk është i vogël. Do të përmendim disa prej tyre:

“Ahbar Ahad fil Hadith En Nebevi” (Hadithet ahad në traditën e të Dërguarit)

“Et Ted’hin madetuhu ue hukmuhu fil Islam” (Pirja e duhanit, materia e tij dhe dispozita fetare mbi të)

“El Xhebab El Faik fi rendi ala mubeddilil Hakaik” (Një përgjigje e lartë kundër ndryshuesit të të vërtetave)

“Esh Shehadetan ma’nahuma ue ma jestelzimu kul-lun minhuma” (Dy dëshmitë kuptimi i tyre dhe çfarë të detyrojnë të dyja)

“Et Ta’likat ala Lum’ah” (Fusnotat mbi librin Lum’ah)

“Tahkiku Sherh Zerkeshi” (Redaktimi i komentimit të Zerkeshiut)

“El Islamu bejne tefriti uel ifrat” (Islami mes ekstremizmit dhe shkujdesjes)

“Talebul Ilmi ue fadlul Ulema” (Nxënia e dijes dhe vlera e dijetarëve)

Një nxënës i vet pas vdekjes së tij shkroi: “Të flasësh për cilësitë e hoxhës zgjat shumë, një histori e ndritur plotë bamirësi, sakrifikim, mirësi nuk mundet të tregohet me një numër të kufizuar rreshtash. Si mund të shkruajmë pra, për shtyllën e dijes, adhurimit, asketizmit dhe të bujarisë.

Në fund duke shkruar për këtë imam të kohës sonë, si dhe për shumë prej tyre që tani janë në botën e ahiretit synojmë:

T’ua kujtojmë njerëzve detyrën tonë ndaj tyre, duke bërë lutje për ta si dhe duke kërkuar falje për ta.

Ta prezantojmë jetën, mirësitë dhe veprat e tyre me të cilat i sollën dobi këtij Umeti.

T’i nxisim dhe t’i motivojmë gjeneratat pas tyre, sepse edhe ata ishin njerëz, që i arritën këto grada të larta me singëritet, sakrifikim, mund dhe durim.

Të nxjerrim në pah metodologjinë e tyre gjatë mësimdhënies, shkrimit, daveitit, dhënies së fetvave, këshillimit individual, sjelljen me njerëzit në përgjithësi..

Nxitjen që të mbesim në kontakt dhe të përfitojmë nga dijetarët që akoma janë gjallë, sepse është e rrejtshme dashuria që shfaqet ndaj tyre pas vdekjes, nëse nuk i kemi vizituar, apo nuk i kemi kontaktuar kur ishin gjallë.

Allahu i mëshiroftë dijetarët tanë dhe ua mundësoftë prehjen në xhenetin e gjerë. O Allah, bëje xhenetull Firdeusin vendbanim të tyrin. Syri loton dhe zemra pikëllohet dhe me ndarjen prej teje o Ibën Xhibrin pikëllohem, por ne themi atë me të cilën është i kënaqur Zoti Ynë. O Allah, fale robin tënd Ibën Xhibrin dhe lartësoje në mesin e të udhëzuarve dhe zëvendësoje atë në mesin e atyre, që ngelën pas tij. Na fal neve dhe atë o Mëshiruesi i dynjasë dhe i ahiretit.

Allahun e falënderojmë në fillim dhe në mbarim... ■